

LAURA MINTEGI

"Ezkerreko politikak balore femeninoak hartu behar lituzke"

ARGIA

2006ko ekainaren 4a | LXIX. urtea | 2.043 zenbakia | 3,50 euro

Biodibertsitatea

Aberatsak gara

latrun 100

Katalunia-Euskal Herria
azterketa konparatiboa

Mikel Zalbide:

"Ni ez naiz, besterik gabe,
egungo hizkuntz eredu sistema
aldatzearen aldekoa"

berria gure etxean euskara

Egin zaitez harpidedun

1. Kioskoko prezioa baino %10 merkeago
2. Banaketa **DOAN** goizeko 08:00ak baino lehen: etxean, lantokian, kioskoan...
3. Harpidedunentzat zozketak, **opariak** eta deskontuak.
4. Promozioetan **abantailak**

Orain eskaintza berezia

Ekaina amaitu baino lehen harpidetuz* gero, **2 opari aukeran**

MP3 Irakurgailu digitala

Kamera digitala

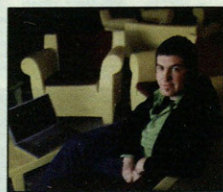
Deitu ORAIN!! **943 30 43 45**

Aukera ezazu, **BIZI** euskaraz **berria**

* Urte osoan eguneroko harpidetza izan behar du

Gaiak

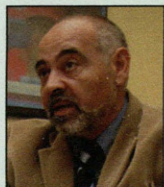
- 18 **Iban Arantzabal: "Interneten edukia falta da".** Jon Torner.

Iban Arantzabal.

Iritziak

- 21 **Asisko Urmeneta.**
Gora Pro Nobis.
24 **Iban Zaldia.** Apurtzailea.
24 **Edu Zelaia.** Malinche alua.
25 **Joxe Mari Ostolaza.** Lehia.
26 **Luparekin. Jakes Bortairu.**
Wolkswageneko lezioak.

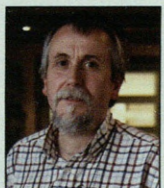
J. A. Pastor

Erdiko kaiera

- 29 **Laura Mintegi: «Ezkerreko politikak balore femeninoak hartu behar lituzke».**
Pilar Iparragirre.
33 **Argitalpenak.**
Iker Barandiaran eta Pilar Iparragirre.
36 **Ezpalak.** Katixa Garate.
38 **Denbora-pasak.**
40 **Ihesi: Arditurriko bidegorria, Oartzun.** Ainhoa Oartzabal.
44 **Makina bat kontu.** Jabier Agirre, Joxerra Aizpurua, Jakoba Errekondo eta Nagore Irazustabarrena.

Arditurri.

Mikel Zalbide.

Laura Mintegi.

Termometroa

- 50 **Ikastola garaian euskaraz, eta ondoren?** Jon Gonzalo.
52 **MCCk 8.442 lanpostu sortu ditu, ia denak atzerrian.**
Daniel Udalaiz.
54 **Bero-beroan.**
56 **Net Hurbil.**
Bonba-autoa, etorkizun handiko arma itsu merkea. Pello Zubiria.

4 Biodibertsitatea

Bizi asko eta anitza dugu inguruan

Aberastasun biologiko handiko lurraldea da Euskal Herria. Baina sarri ez dugu baloratu. Estereotipoak erabili ohi ditugu zenbait leku deskribatzeko: Erribera, lehorra; Bizkaia, lantokien lekua; Zuberoa, berdea... baina horien atzean leku oso aberatsak ditugu. Herri txiki honen lau izkinak bisitatuko ditugu hori frogatzeko.

22 | Ttakun (h)errenka 47 | J. A. Pastor

Inazio Mujika Iraola

Mikel Asurmendi

28 | Bertso berriak 58 | Azkena

Xebastian Lizaso

Aingeru Epaltza

12 Mikel Zalbide

Berriki izendatu dute euskaltzain oso, baina aspalditik ari da hizkuntzaren arloan lanean. 1981etik da Jaurilaritzako Hezkuntza Sailean, Euskara Zerbitzuaren buru. Gogoetanean zentratutako antolamendu ganorazkorik sortzeko orduan motz geratu garela dio. Eta badaki zer dioen.

Jabetza: Komunikazio Biziagoa, S.A.L. Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta. Zuzendaria: Xabier Letona. Zuzendariaren albokoa: Pello Zubiria. Erredakzioa: Mikel Asurmendi, Estibx Eizagirre, Katixa Garate, Nagore Irazustabarrena. Oinartza Irureta, Izaskun Jauregi. Argazkilaria: Dani Blanco. Produzioa: ANTZA, S.A.L. Sareko Argia: Eli Pombo, Jon Torner, Mikel Garcia, Naiara Irureta.

Kudeatzailea: Berdaitz Goia. Salmenta Burua: Bego Zuza. Harpidetzak: Urtzi Azpiroz. Publizitatea: Igor Garmendia, Urko Vivar. Idazkaritza Teknikoa: Ixabel Bereziartua. Sustapena: Esti Parada. Administrazioa: Marijo Aiertza, Mari Karmen Lolarte, Aloña Sorraluze. Bezeroen harrera: Olatz Korta.

Argitalpenak: Arantza Egaña. Zerbitzuak: Joxe Mari Irazusta.

HELBIDEAK: Gipuzkoa: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel: 943 371545. Faxak: 943 373403 (erredakzioa), 943 361048 (komertziala). Lapurdi, Nafarroa Beherea eta Zuberoa: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel: 559 476000. Faxa: 559 476001. Nafarroa: Gazteluko Plaza 44, 3 eskuina. 31001 Iruñea. Tel: 948 222285. Bizkaia: P.K. 140, 48.100 Mungia. POSTA ELEKTRONIKOA. Erredakzioa: kazeta@argia.com. Komertziala: komertzial@argia.com. Harpidetzak: harpide@argia.com. Interneten: www.argia.com. Lege gordailua: NA 80-1963. ISSN: 0213-909X. Batzorde parekidea: 72562 E. Inprimategia: Antza S.A.L. Informatika: Adur Software Productions. S.Koop. Elk. Urtebeteko harpidetza. Hego Euskal Herria: 127 euro. Iparr Euskal Herria: 155 euro. Espainia: 127 euro. Beste atzerriak: 160 euro. Airez: 252 euro. Komunikazio Biziagoa S.A.L. Ametzagaña Taldeko partaidea da.

Azala: Antza. Azaleko argazkiak: Jagoba Manterola, Argazki Press.

Eusko Jaurilaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Aldundia

Gizarte eta Erakunde Harremanetarako
Departamentua

kutxa

• ASTERKO GAIA •

Euskal biodibertsitatearen lauburua

ARGAZKI PRESS/ JAGOBA MANTEROLA

Gure altxor ezezagun horiek

Esan daiteke euskaldunok ez dugula ongi ezagutzen gure herria. Sarritan gure lurraldetik harago zaila egiten zaigu tokiak, paisaiak kokatzea. Askotan estereotipoak erabiltzen ditugu beste lurraldeak deskribatzeko: Erribera, lehorra; Zuberoa, berdea eta menditsua; Bizkaia, kea eta lantokiak... Irudi horien atzean, topikoak daude, eta ondorioz ez dugu baloratzen herri txiki honek duen aberastasun handia. Datozen lerrootan, Euskal Herriko aberastasun biologikoaren lekuko izan daitekeen bidaia bat proposatu nahi dizugu: Gure herriaren lau izkinak bisitatuko ditugu; hori izango da gure biodibertsitatearen lauburua. Jarraian, paisaiak beste modu batez begiratzeko oinarritzko ideia batzuk aurkituko dituzu, paisaiak ere irakurtzen ikasi behar baita.

ARGAZKIAK ETA TESTUA:
MIKEL ESTONBA

URTE GUTXITAN, biodibertsitatea erabilera handiko hitza bilakatu da. Komunikabideetan egunero erabiltzen da eta maiz entzuten da politikoen ahotik. Baina, zer da biodibertsitatea? Zer dela eta halako ospea? Kontzeptua definitzea ez da erraza. Normalean ematen zaion erabilera kontuan hartuz, leku batean bizi den espezie-kopurua da; baina errealitatea konplexuagoa da. Biodibertsitatea biziaren aniztasuna neurtzeko erabiltzen den parametro da; baina biziaren barietatea antolaketa-maila guztietan neur daiteke eta, horregatik, lau biodibertsitate mota daude. Alde batetik, leku batean dagoen espezieen aberastasuna biodibertsitate espeziakoak neurtzen du. Bestetik, inguruen banaketa-maila edo mosaiko biologikoen joritasuna biodibertsitate espazialaren bidez neurtzen da. Hirugarrenik, eskualde bateko ekosistema-ugaritasuna neurtzeko, biodibertsitate geografikoa erabiltzen da. Azkenik, espezie bakoitzaren barruan dagoen aldakortasun genetikoak adierazten duen biodibertsitate genetikoak ere, berebiziko garrantzia du, biodibertsitatea eboluzio biologikoaren ondorioa baita, eta horren oina-

rrian geneen mutazioak eta horietako batzuen hautespen naturala baitago.

Biodibertsitatearen ospea, ordea, mundu mailan ezagutzen ari den etengabeko galeraren ondorioa da. Lurraren historia geologikoan espezieen desagertzea ohiko fenomeno bat bada ere, gizakiaren eraginez, azken hamarkadetan galera erritmo naturala 1.000 aldiz azkartu da. Egoera kezkarri horren aurrean, 1992. urtean, Nazio Batuek Ingurumen eta Garapenari Buruzko Nazioarteko Konferentzia antolatu

zuten Rio de Janeiron. Konferentzia horretan parte hartu zuten estatuek, besteak beste, biodibertsitatea mantentzea helburu duen hitzarmena sinatu zuten eta, horri esker, biodibertsitatearen inguruko ikerketak eta egitasmoak emendatu egin dira azken urteetan.

Euskal Herria biodibertsitate ugariarekin lekua da. Arrazoia ezaugarri biogeografikoetan datza. Izan ere, Europa hegoaldeko biunitate biogeografiko nagusiak diren eskualde eurosiberiarra eta mediterraniarraren arteko muga Euskal Herriaren erditik igarotzen da. Eskualde eurosiberiarrean gainera, bi probintzia biogeografiko bereiz

Iparreko muturrean gaur egun artasoroak nagusi dira lehen mareen menpe zeuden behe lautadetan. Eremu honetan eguzki ihintza landare kamiboraa aurki dezakegu. Bestalde, burduntziak bezalako uretako intsektuentzat leku zingiratsuak oso garrantzitsuak dira.

daitezke: itsasoaren hurbiltasuna dela eta, prezipitazio ugari eta muturreko tenperaturarik gabeko klima duen probintzia kantabro-atlantikoa; eta, itsasoarekiko urruntasuna eta altitude igoe-raren ondorioz, klima kontinental gogorragoa duen probintzia pirenaiakoa. Horrez gain, hiru unitate biogeografiko horiek kontaktuan jartzen diren inguruetan, eragin ezberdinen konbinaketek maila txikiagoko unitate klimatikoak eta biogeografikoak sortzen dituzte. Horri guztiari, askotariko geologia eta litologia, topografia mal-kartsua eta itsasoa eta lehorren arteko trantsizioa gehitzen bazaizkio, erraz uler daiteke Euskal Herria biodibertsitate mota guztietan lurralde joria izatea.

Horixe da, hain zuzen ere, artikulu honetan proposatzen dizuegun bidaiaaren helburua, biodibertsitate aberastasun horretaz ohartzea Euskal Herriko lau mutur geografikoak ezagutuz eta alderatuz. Ba al zatoz gurekin?

Iparra, uholde eta mareen menpeko lautadak

Iparreko muturra, Biduze eta Aturri ibaien artean dagoen Samatze herrian aurkitzen da, Nafarroa Beherean. Bertan, larre eta artasoroz beteriko lautada zabalak nagusi dira eta, beraz, kolore berdea da paisaiaren ezaugarria.

Berdetasuna bertako klima ozeanikoaren ondorioa da. Klima horretan, itsasoaren eraginez, tenperatura oszilazioa txikia da eta horregatik, neguak ez oso hotzak eta udak nahiko epelak dira. Prezipitazioak ugariak dira urte osoan zehar, eta maiz izaten diren zeru hodeitsuek eta behe-lainoek hezetasun atmosferikoa altu mantentzen dute.

Lautaden jatorria ulertzeko, berriz, azken glaziazio-garaietaraino egin behar da atzera. Orduan, ur kantitate handiak glaziarretan metatu ziren eta, horregatik, ozeanoen ur-maila egungoa baino beherago zegoen. Garai horietan, Aturriren itsasadarra haran zabal eta sakona zen, eta bere bokalea egungoa baino hamabost bat kilometro aurrerago zegoen. Azken glaziazioa amaitu zenean, itsasoak gora egin zuen eta haran-zati luzeak ur azpian geratu ziren. Kostalde berriaren ertzean kokatutakoak, oster, mareen menpe gelditu ziren eta egungo itsasadarrek agertu ziren. Denborarekin, ibaiek garraiatutako sedimentuek aldaparik gabeko itsasadar horiek bete dituzte eta aipatutako lautadak eratu dituzte.

Gaur egun larre eta artasoroek betetzen dituzten lurak marea edo uholdeen menpeko inguru zingiratsuak ziren gizakiak uraren sarrera eragozteko dikeak eraiki arte. Barthes izenarekin ezagunak diren hezegune horiek oraindik ikus daitezke Ardanabi, Biduze eta Aturri ibaien bokaleetako zenbait lekutan. Hala ere, hezeguneak baino, hezegune mota

ezberdinen mosaikoak dira; lurraren topografiaren arabera, uholde eta mareen eragina ez baita berdina leku guztietan, eta horrek hezegune ezberdinak garatzea ekarri du, hala nola zohikaztegiak, ihitokiak, padurak, urmael txikiak, ibaiertzeko basoak...

Espero daitekeen modura, biotopo aniztasuna dela eta, biodibertsitatea ere, ugaria da. Landareen artean, aipagarria da ur-sistemekin erlazionatutako hainbat espezie bakan bizi dela bertan, hala nola eguzki-ihintzak izeneko landare karniboroak, *Lycopodium inundatum* pteridofitoa, *Pilularia globulifera* iratze urtarra, *gratiola officinalis*...

Faunari dagokionez, biotopo hezeen aberastasunak lautada horiek animalia-komunitate jori eta interesgarrien gordeleku izatea eragiten du. Urpean luzaro egoten diren alderdietan, anfibioak nagusi dira, hala nola ur-igel jangarria edo zuhaitz-igel ezberdinak. Larre hezeetan eta ibaiertzeko basoetan, ordea, hegaztien ugaritasuna nabarmendu behar da. Atal horretan, aipamen berezia merezi du bertako ardeidoen komunitate nara eta askotarikoak. Errepideak utzi eta bigarren mailako bideetatik mugituz, erraza da lertxuntxo txikiak, lertxuntxo itzainak, lertxun hauskarak eta lertxun gorriak ikustea; eta, denbora gehiago eskainiz, ez da zaila amiltxori arrunta, amiltxori txikia edo txori zezen arruntaren presentzia antzematea.

Hegoaldeko muturreko troka txikiak bertako landarediaren gordeleku dira. Ur-eskasiari aurre egiteko landareek moldaera ugari garatu behar izan dituzte, erdiko irudian ikusi dezakegunez. Intsektuek ere inguruko baldintzetara egokitu behar izan dute.

Hegoa, ziertzoak astindutako muino idorrak

Hegoaldeko muturraren bila, Nafarroako Erriberan dagoen Ablitas herriraino iritsi behar da eta behin han, Peñadil eta Monterrey muinoetara hurbildu. Lur horietan, zereal-laboreak eremu idorretako sastrakadi eta erromero-sailekin nahasten dira eta hori dela eta, kolore hori-arrea nagusi da.

Ebroko sakonunea deritzan eskualde hori duela 150 bat milioi urte arte sakonera handiko itsaso baten azpiko arro sedimentarioa zen. Pirinioak eta Kataluniako itsasertzeko mendilerroak altxatzean, itxita geratu eta sedimentazio kontinentaleko aintzira handia bilakatu zen. Duela 20 bat milioi urte, Ebro ibaiak Kataluniako Itsasertzeko mendilerroa zulatu zuenean, aintzira hustu egin zen eta marga, buztin, kararri eta igeltsuz osatutako paisaia tabularra azaleratu zen. Muinoetan, aldapa txiki eta berdineko erliebea ezaugarri duen glazis izeneko paisaia ikus daiteke, eta bere barruan troka txikiak agertzen dira.

Euskal Herriko lekurik idorrena da hau. Bertan, itsasoaren eragina hutsaren hurrengo da eta, ondorioz, urteko euri kopurua ez da 500 mm-ra iristen. Tenperaturei dagokionez, udan bero izugarria eta neguan hotz handia egiten du; eta egunean zehar ere, tenperaturaren gorabehera handia izan daiteke. Horri guztiari ziertzo izeneko sortalderanzko haizea gehitu behar zaio, haize lehor horrek

Ekialdeko goi lurretan, landarediak zailtasun izugarriak ditu garatzeko eta hori dela medio, neguan elurraren zuria eta udan harriaren grisa nagusi dira. Edelweis edo elur lorea, mendi garaienetan soilik agertzen da.

hodeiak urrundu eta lurzorua deshidratatzen baititu.

Klimaren ondoriozko lehortasunaz gain, lurzorua gazitasun handiak ere ur-eskasiaren arazoa izugarri areagotzen du. Hori dela eta, landareek uraren galera zorrotz kontrolatu behar dute. Horretarako, itxiera errazeko estomak dituzten hosto txiki, lodi eta gogorak azaltzen dituzte. Esklerofilo izenez ezagunak diren landare horiek formazio ezberdinak osatzen dituzte tokian-tokiko baldintzen arabera. Jatorrizko landaredia mantendu den lekuetan, abarritza nagusi den sastrakadi altua eta itxia agertzen da. Abariztiak desagertu diren inguruetan eta kareharrizko muinoetan ordea, erromero sailak, ez kai-sailak eta ur gutxi dagoen lekuetan agertzen diren larre xerofiloak garatzen dira. Kareharrizko muinoetan, hain zuzen ere, Iberiar Penintsulako hego-ekialdeko endemismoa den *Astragalus clusii* belar espeziea bizi da. Lurzoruan igeltsuak nagusi diren eremuetan, balio ekologiko handiko sastrakadiak (sastrakadi gipsofiloak) agertzen dira eta, horietan, aipagarriak dira Iberiar Penintsulako endemismoak diren *Herniaria fruticosa* eta *Gypsophila hispanica* landare-espezieak.

Animalien kasuan ere, klimak ezarritako bizi-baldintza gogorrei aurre egiteko gai diren espezieak bizi dira. Espezie horietako asko arruntak dira Iberiar Penintsulan, baina Euskal Herrian leku horretan soilik ikus daitezke. Hegaztien artean, aipagarriak dira estepako hegaztiak: ganga azpizuria eta azpibeltza, landa-txirta, atalarra, ezkal-txinboa, Dupont hegatzaba-

Azken urteotan hartz arre batek Pirinioetako txoko honetan bere bizilekua finkatu du.

la... Narrastiei dagokienez, aipatzekoa da sugandila buztangorria, edo sakanetan ikus daitekeen apoarmatu korrontezalea. Ugaztuen artean, berriz, azpimarratzekoa da arratoi-belarri handi kiropteroa.

Ekialdea, elurra eta harria bi mila metrotik gora

Ekialdeko muturra aurkitzeko, Nafarroa Garaia eta Zuberoa arteko Piriniora hurbildu behar dugu, sortaldeko erpina Euskal Herriko mendirik garaiena den Hiru Erregeen Mahaian baitago. Goi lur horietan, landarediak zailtasun izugarriak ditu garatzeko eta hori dela medio, neguan elurraren zuria eta udan harriaren grisa nagusi dira.

Larra izeneko inguru horretan, goi mendiko baldintzak agertzen direnez, klimak elurra eta hotza ditu ezaugarri. Azarotik maiatzara arte, elurrak estaltzen ditu lur horiek eta izozteak noiznahi gertatzen dira. Prezipitazioak ugariak dira urte osoan zehar eta tenperaturak oso hotzak dira neguan eta epelak udan. Hala ere, ezberdintasun handiak daude ipar zein hegoalderantz kokaturiko hegien artean. Laiotzetan, itsasotik datozen fronteak eta lainoak gelditzen dira eta, beraz, hezetasuna oso altua da. Eguteretara, ordea, fronte gehienak hustuak iristen dira eta airea lehorra izaten da.

Geologiari dagokionez, Erdiko Pirinioan nagusi diren granitoa eta arbela harriak kararriez estaliak agertzen dira bertan eta, horregatik, elurra urtzean, paisaia zirrargarria agertzen da begien aurrean, hainbat ezaugarri litologiko, geologiko, morfologiko eta klimatikoren ondorioz, Larrakoa European aurki daitekeen sistema karstikorik garatuenetakoa baita. Horren lekuko dugu Larran agertzen diren elementu geologiko

Tarte txikian 500 metro inguruko desnibela aurkitzeak Euskal Herriko mendebala kontraste handiko ingurua izatea eragiten du. Harkaitzen arrailduretan baldintza gogor horietan bizi diren landareak ikus daitezke.

karstikoen ugaritasuna eta aniztasuna. Izan ere, era guztietako lapiazak, dolinak, poljeak, sarbegiak, iturburuak, leize-zuloak... ikus daitezke bertan.

Muturreko klimak eta karstaren orografia malkartsuak erabat baldintzatzen dituzte bertako bizi-komunitateak. Landarediaren kasuan, bi estai bioklimatiko bereiz daitezke: 2.200 metrotik gorako estai alpetarra eta horren azpian hedatzen den estai subalpetarra. Lehenengoa, soilik Anielarra, Budogia eta Hiru Erregeen Mahaiaren gailurretan agertzen da. Bertan, landaredi potentziala, hotz eta haize handiari aurre egiteko gai den mendiko larrea da. Larre horietan *Elyna myosuroides* belar espeziea nagusi da; baina, aldi hotzagoen erlikiatzat har daitezkeen beste hainbat espezie ere, agertzen da. Estai subalpetarrean, ordea, mendiko klimari aurre egiteko gai den mendi-pinuaren baso irekiak dira nagusi. Pinudi horiek itxiagoak dira lurzorua sakonagoa den hegi hezeetan, eta oihanpean ainarra arrunta, ahabia eta gurbe ezberdinez lagunduta agertzen dira. Gailur eta eguteretan, berriz, zuhaitzak sakabanatuagoak daude eta oihanpean ipuruak, sabinak, azerimahatsak eta ainarra burusoila dira nagusi. Komunitate horiekin batera, hedadura urriagoko beste hainbat ere garatzen da, hala nola kareharrizko labar eta harkaiztegikoak, hartxingadi mugikorretakoak, leku hirdromorfobokoak... eta horietan guztietan espezie bakanak, askotan endemikoak, agertzen dira.

Animalien kasuan ere, goi mendietako espezie enblematikoak aurki daitezke. Zeruan ugatza, sai zuria eta arrano beltzak ohikoak dira. Basoz gaindiko eremuetan aipagarriak dira lagopodo zuri, harkaitz-txori eta elur txonta hegaztiak, iparraldeko suge leun narrastia; eta sarrio, lepazuri eta elur-lursagu ugaztunak. Pinudietan, aipamen berezia merezi du Anielarran mantendu den basoilarraren populazioak, iraungipen arriskuan dagoen espeziea baita. Horrez gain, zozo paparzuri eta okil beltz hegaztiekin, eta soro-

muxar ugaztunek ere, populazioak dituzte baso horietan. Azkenik, ezin dugu aipatu gabe utzi azken urteotan hartz arre batek Pirinioetako txoko horretan bere bizilekua finkatu duela, espezie horren egoera larria baita Pirinio osoan.

Mendebala, kareharrizko gailurrak larre eta baso berdez inguratutak

Euskal Herriko sartaldeko muturra Lanestosa herritik igarotzen den Kalera ibaia eta Karrantzako Moro haitzaren arteko eremu malkartsuan kokatuta dago, Bizkaiko Enkartzazioak eskualdean. Basogintza eta abeltzaintza nagusi diren inguru horretan, baso eta larreak kareharrizko tontorrekin nahasten dira eta, hori dela eta, berdea eta grisa dira bertako koloreak.

Tarte txikian 500 metro inguruko desnibela aurkitzeak kontraste handiko ingurua izatea eragiten du. Kalera ibaiak zeharkatzen duen ibarra marga eta buztinezko material bigunez osatutako kubeta da eta horrexegatik erraztasunez higitua izan da. Kubeta hori inguratzen duten mendiak, ordea, kararri gogorrez osatuta daude. Ezberdintasun geologiko horiek, paisaia ere isla dute: ibarrean landaredia eta forma leunak nagusi diren bitartean, gailurretan euriak eta elurak zizelaturiko inguru karstikoa garatu da. Gainera, Lanesto-

Zelaieta Berri Landetxea

Itsaspe Auzoa
20829 Itziar

Tel: 943 74 28 56 • 655 74 27 06
e-posta: xalba3@euskalnet.net

satik aurrera, ibaia Moro eta Lobera haitzen artean irekitako haizpitartean sartzen da, eta amildegi eta labar ikusgarriak daude bertan.

Biogeografikoki, Enkartzazioak ere probintzia kantabro-atlantikoaren barruan daude eta, beraz, bertako klima ere ozeanikoa da. Hala ere, inguruaren orografia malkartsua dela eta, meteorologi fenomenoaren eragina ez da berdina leku guztietan, harana fronteetatik nahiko babestuta dagoen bitartean, tontorrek horien indar guttia jasotzen baitute.

Askotariko orografiak eta altitude-gradienteak, giza-populatze urriarekin batera eragin dute latitude horietan aurki daitezkeen landaredi formazio gehienak bertan aurkitzea. Artzaintzak eta abeltzaintzak duten garrantzia dela eta, haranetan belardiak eta goi-lurretan larreak nagusi izan arren, basoak ere ugari dira. Ibai ertzetan haltzadiak agertzen dira. Mendi-mazeletan hariztiekin eta baso mistoekin hedadura handia mantendu dute. Aldapa handiko lurzoru harritsu eta lehorretan, ordea, garai epelagoen erlikiak diren artadi kantauriarrak garatzen dira. Goragokoa, pagadi karezaleen eremua da, baina mendiko larreen ugaritasunak baso mota horren presentzia hutsaren hurrengo izatea ekarri du. Horrez gain, aipagarriak dira baita ere, basoa osatzen ez duten beste landaredi mota batzuk, hala nola kareharrizko harkaitz eta lapiazetakoa edo zohikaztegietakoa.

Inguru oparoa izateaz gain, Kantabriako baso-eremu zabalekin lotuta dago eta hori dela medio,

Kalera ibaiaren ertzeetan haltzadi ederrak mantendu dira.

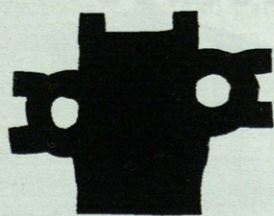
azterketa sakonagoa merezi du: hemen bakoitzaren ezaugarrien zertzelada batzuk baino ez ditugu aipatu. Hala ere, lau inguru horiek Euskal Herriak bere barnean gordetzen duen altxor naturalaren adierazle paregabeak dira. Orain arte bultzatu den garapenak berehalako etekin ekonomikoa izan du ezaugarri, ondare naturalaren kaltetan. Baina gero eta onartuagoa da garapeneredu horrek gizakiaren etorkizuna bera kolokan jartzen duela. Egoera horretan, nahitaezkoa da garapen iraunkorraren aldeko apustua egitea eta, bide horretan, biodibertsitatea mantentzeko neurriak ezinbestekoak dira. ■

fauna ere askotarikoa da. Aipatzekoa da ugaztunen aberastasuna eta, bereziki, gurean bakanak eta urriak diren hainbat animalia-espezieren presentzia. Hartxingadetan eta karst inguruetan elur-lursagua eta soro-muxarra bizi dira. Larreak eta harri-inguruak nahasten diren lekuak erbinude zuri eta sator itsuaren bizileku dira. Basoa nagusi den lekuetan orkatza, ferra-saguzar txikia, lepahoria eta muxar grisa aurki daitezke, eta ibai ertzetan ekialdeko ur-arratoia. Otsoa ere ohiko bisitaria da eta, azkeneko urtetan, zerbait gehiago, otso kumeak harapatu izan baitira bertan.

Bidaia amaiera

Paperaren gaineko ibilalditxo hau bukatutzat eman behar dugu. Lau muturren konparaketaren bidez, Euskal Herriko biodibertsitatea zenbateraino aberatsa den ezagutzera eman nahi izan dugu; jakina, gai horrek

Argitalpen honen edizioan lankide:

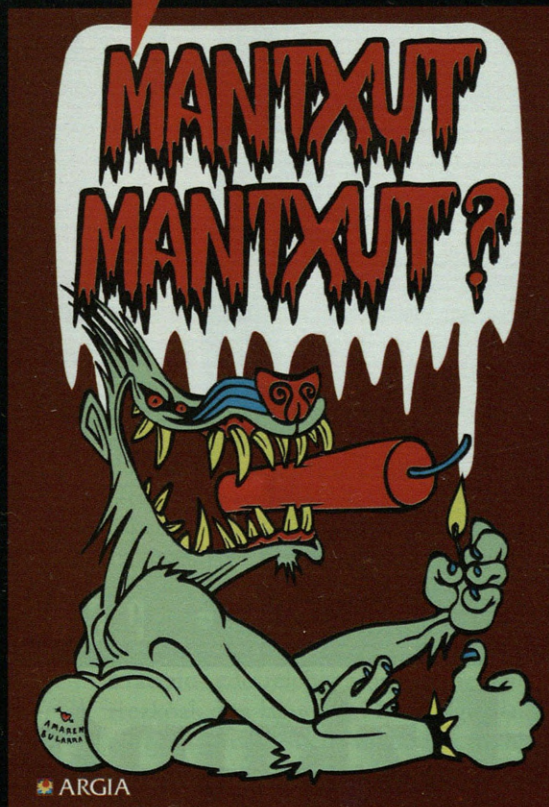
k u t x a

Hamaika braderia

HAMAİKA AGUSAGAILU

HAMAİKA
HARRİKALDI

Hamaika
expantukeria

Gozatu euskararekin!

LIBURU BAKOITZA

7€

ESKAERAK: denda@argia.com • www.argia.com • ☎ 943 37 15 45

• PERTSONAIA •

«Hizkuntza bat eskuratzen da eskola-kontu hura»

Euskaltzain oso izendatu berri dute eta hedabideen parralera ekarri du horrek. Aldiz, hogeita bost urte baino gehiago daramatza isilean ozen lanean, Jaurilaritzaren Hezkuntza Sailean, Euskara Zerbitzuko buru. Laborategi nagusitik bertatik ikusi eta bizi izan ditu gure hizkuntzaren aurreraketak eta erreka zena ibai hazi denean ur handietan murgil egin zuen Mikel Zalbidek. Sakonean jo du, mundura zabaldu, eta gogoeta eta teorizaziotik gure herri honi behar dukeen argi kritikoa ekartzen saiatu da. "Ekin eta jarrai"ri "zentzuz eta senez" eransten asmatu du.

MIEL A. ELUSTONDO

Argazkiak: Dani Blanco

Nortasun agiria

Mikel Zalbide Elustondo (Donostia, 1951). Ingeniari ikasketak egin. Artean ikasle zela Elhuyar Kultur Elkartearen sortzaileetako 1972an. UZEIn lan egin. Euskal Unibertsitatea eratzeke ekimenaren partaide. 1981. urteaz gero, Eusko Jaurlaritzako Hezkuntza, Unibertsitate eta Ikerketa Sailaren Euskara Zerbitzuaren burua. Administrazioak euskararen inguruan gauzatu dituen egitasmo nagusietan parte hartu du. Horri loturik, soziolinguistikan jardun du eta euskarak eremu urriko hizkuntza askorekin batera dituen arazoen teoria eta praktikak landu ditu. Euskaltzain urgazle da 1983tik, eta euskaltzain oso izendatu berria da aurten bertan. Hainbat lan argitaratu ditu hemengo eta kanpoko agerkari espezializatuetan.

Autonomia Erkidegoan gertatu da aldaketa hori sendoen, baina Nafarroako bilakaera ere kontuan hartzekoa da. Egia da goi-mailetan, LHn bereziki, aldaketa hori aski mugatua izan dela. Baina batez besteko joera hor dago eta kontuan hartzekoa da oro har. Ez komunikabideetan, ez gainerako administrazio-guneetan eta ez hortik kanporako lan-munduan gertatu da, dakidan neurrian, beste horrenbesteko aldaketarik. Eskola-munduko hobekuntza horrek ez du ekarri euskararen batez besteko hobekuntzarik. Ez parez parekorik, behintzat.

Eta zergatik ez da hobekuntza hori gainerako esparruetara iritsi?

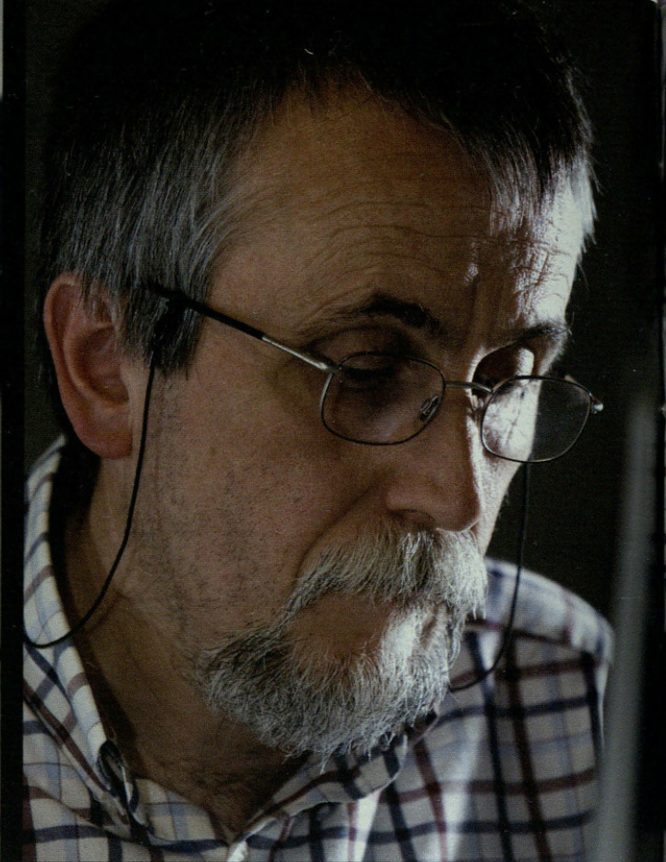
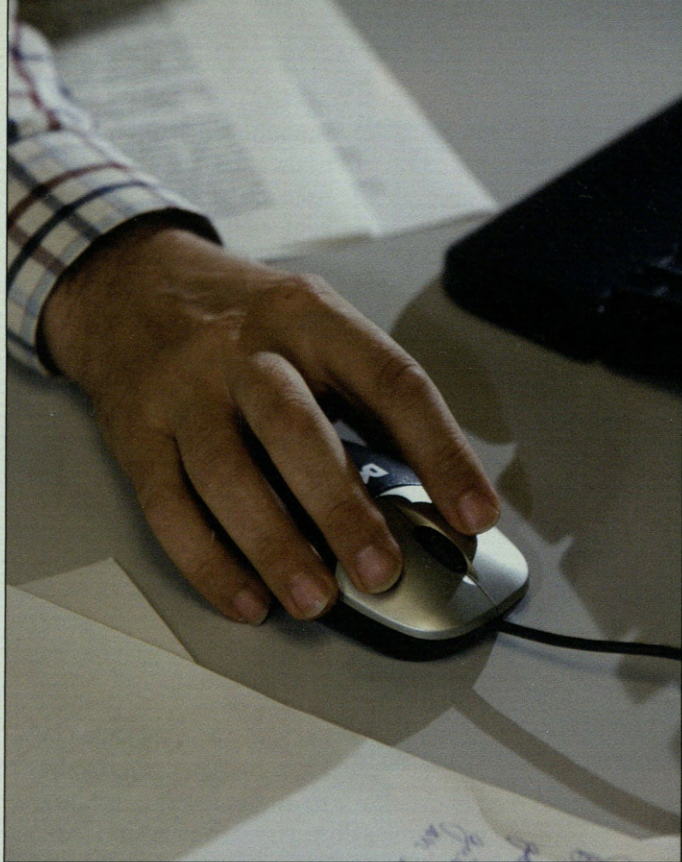
Badugu euskaldunok joera, euskararen salbamen-iturri nagusitzat eskola hartu eta gainerako ekimenak, nola edo hala, eskola-munduan egindako saioaren ondorioztat-edo hartzekoa. "Eskolak neska-mutil euskaldunak (zehazkiago, elebidunak edo ele anitzekoak) sortuko ditu"ela eta, horrenbestez, euskararen salbamena, hurrengo belaunaldian izango bada ere, segurtaturik daukagula uste izatekoa. Euskarak azken hogeita bost urtean egin duen aldaketa ezin da, ordea, eskola-munduan izandako irabazietara mugatu. Ez eskola-alorrean izandakora eta ez, oro har, aginte-esparruetatik bultzatu diren besteetara —batez ere kulturgintzara eta komunikabideen esparrura—. Hizkuntzaren bizia, osasuna eta indarra ezin da euskarazko ikasleen hazkundeaz, urteko liburu-produkzioaz, aldizkari-kopuruaz eta irratsaio- edo telebista-orduez neurtu. Beharrezkoak dira lagungarri horiek guztiak, batez ere gizarte molde berri-modernoetan bizi diren hiltun-herri txikientzat. Baina ez dira inondik inora aski. Are gehiago: ez dira horiek, ezinbestean, gurea bezain ahul dagoen hizkuntza baten osasun-egoeraren neurgailu sendoenak.

Zein dira, hortaz, ezinbesteko neurgailu horiek? Etxean eta kalean, lagunartean eta lan-giroan, batez ere hitzez baina zenbaitetan idatziz, eguna joan eta eguna etorri lehen baino ugariago egiten al dugu euskaraz? Jende gehiagok egiten al dugu euskaraz, eta lehen baino jardun-gune eta solas-gai gehiagotan? Zaharrek edo gazteek egiten dute maizago euskaraz? Kaletarrek edo herrixketakoek? Goi-mailako ikasketa egindakoek, erdi-mailakoek edo mailarik apalenekoek? Lehen baino errazago egiten al dugu euskaraz, hitzez eta idatziz, gai jasoak eta, bereziki, eguneroko kontuak min-

Mikel Zalbide

Eusko Jaurlaritzaren Hezkuntza Saileko Euskara Zerbitzuaren buru zaitugu 1981etik. Denbora asko. Zertan aldatu da gure hizkuntzaren egoera ordutik hona?

Aurrera egin da eskola-esparruan. Are gehiago: eskola-munduan aldatu dira gauzak, inon aldatu badira, mende-laurden honetan. Euskarak, bai ikasgai eta bai ikasbide gisa, lehen ez bezalako lekua bereganatu du eskola-munduan. Euskal

tzagai ditugunean? Lasaiago eta biziago al dihardugu euskaraz, eta eguneroko bizibide bihurriaren gazi-gozoak sarriago eta zorrotzago adierazten al ditugu guztiok, geure etengabeko jardunean? Lehen baino begirune eta onarpen zabalagoa eskuratzen al du, egungo egunean, euskaraz ari den eta euskaraz bizi den euskaldun-jendeak?

Galdera asko...

Irizpide horiek ere kontuan hartu behar genituzke, hogeita bost urte honetako bilakaeraren patxadazko hausnarketa egitekotan. Bistan da irabazian atera dela hizkuntza esparru batzuetan, eta galtzaile besteetan. Zertan aurrera egin dugun (non-noiz eta zenbat), eta zertan atzera:

Gogoeta teorikoa falta

"Mintzajardunaren giza arteko moldaeraz, eta hizkuntza txiki-handien arteko bizibide-molde posiblez gogoeta teoriko ganorazkorik egingo bada, oraindainokoak baino ondotoz egitura sendoagorik behar da. Horixe da, oro har, gure artean falta dena. Ez aplikazio zuzenera edo erdi-epekora zuzenduriko ikerketa-gunea, oinarriz eta irispidez gogoeta-lan teorikoan sustraitutakoa baizik. Gure gizarte-bizitzaren beste hainbat esparrutan, unibertsitate alorreko jakintza-esparru askotan bereziki, aurrera egin da mende-laurden honetan. Aldiz hizkuntza-soziologiak, hizkuntzen gizarte-dimentsioaz eta mundu zabaleko fenomeno unibertsal horrek gurea bezalako ingurumenetan dituen ezaugarri ezinbestekoez diharduen jakintza-sailak, ez du pareko garapenik izan. Deigarria da hori, zinez, hizkuntza kontua gure herri-izatearen eta gizarte-bizitzaren auzigai nagusietarikoa dugula kontuan izanik".

hori da benetako galdera, lerro arte labur honetan erantzun ezinekoa.

Hezkuntza Sailean ari zara eta nahitaezko dut galdera. Ez al da hizkuntz ereduak egokitzeke garaia?

Zaila da hogei bat lerrotan horrelako galdera bati erantzun betea ematea. Hortik aterako diren ondorioak ere halakoxeak izango dira: argitasun handirik gabeak. Galdetu egin zaidanez, halere, hitz bi esango ditut. Ni ez naiz egungo eredu-sistema aldatzearen aldeko, bere ordezko formulazio berriak honako baldintza hauek betetzen ez baditu: a) segurtasun juridikoa (egungo eredu-sistemak finkagune sendoa du indarrean dagoen lege-marko nagusian eta, bere katramila guztiakin ere, mende laurdeneko bilakaera adostua ekarri du berekin); b) ikasleen luze-zabaleko euskalduntzea eta norbanakoaren garapen kognitiboa taxuz uztartzea (errazegi jo ohi dugu helburu horietariko batera, lortu beharrekoak biak direla, eta ez bakarra, ahaztuz); c) ikasleen, gurasoen eta hezkuntza-eragile nagusien askatasun-esparrua ez itotzea, goitik beherrako hizkuntza-plangintzari behetik gorakoa ere aukeran eskainiz eta babestuz; d) gizarteak beste esparruetan daraman normalkuntza-saioarekin eskuz esku joatea eta, e) ikasleen hizkuntza-gaitasunean formulazio berriak oraingoak baino emaitza hobek emango dituelako argudio-bide sendo samarrik eskaintzea. Besterik da, jakina, egungo eredu-sistemari eutsiz bere egituran eta aplikazio-esparruan era bateko eta besteko hobekuntzak egitea. Arrazoikoa iruditzen zait azken hori, zeharo, beste edozein hobekuntza-bide bezala.

Euskaltzaleak nahi du

"Euskaltzaleak ere nahi du, nola ez bada!, euskara aurreratzen bada beragatik ere izan dela esan ahal izatea. Ez dago ukatzerik, gainera, arrazoi handia duela desio horretan: inbertsio pertsonal handia egin du askotan, bai denbora aldetik, bai bide-murizte edo aukeragaltze profesionalek eta bai diru-irabazien itxaropenetik, eta orain nekez onar dezake, besterik gabe, euskararen alde egin duen apustua ez dela agian egin zitekeen saiorik egokiena izan. Baleudekeela, alegia, ahuldutako hizkuntza indarbertitzeko bide sendoagoak. Teoria behar-beharrezkoa dugu, noski, baina jendearenganako errespetua eta egiten duenaren oniritzia inoiz ahaztu gabe. Asko daukagu ikasteko, baina, ez gaude lehen baino ezjakintasun handiagoan murgilduak, bestalde. Hori ere kontuan hartu behar dugu, orekazo iritzi zabalik eskuratu nahi badugu".

Zilegi bekit bolo-bolo dabilen esamesa bat zuri transmititzea, jakinaren gaineen zauden arren: Arabara datozen etorkin gehienak A ereduaren eskolatzen dira. Neurri batean ikasiko dute euskara, baina ez dago euskaraz hitz egiten ikasiko duten segurantzarik.

Egia da hori, itxura guztien arabera. Etorkinen seme-alaba gehienek, batez ere kalean euskararik ezer asko egiten ez den hiri nagusietan bizi direnek, asignatura moduan ikasten dute euskara. Besterik da aldiz, oker ez banago, eskualde euskaldunenetako egoera. Nolanahi ere, egia osoa ez da hori bakarrik. Are gehiago, euskara indarbertitzeari dagokionez honako beste hau da, niretzat, egia nagusia: euskaraz egiten ondo ikasiko duten segurantzarik ez dago inolako erdaldunekin: ez etorkinen seme-alabekin eta ez bertakoekin —zerbait esatearren, ez bilbotar gehienek haurrekin dago segurtasun hori, eta ez tolosar askoren seme-alabekin ere—. Eredua batera edo bestera joateak badu bere eragina, eta hori ez da gutxietea komeni. Baina ametsetan ibiltzea ere ez. Hizkuntza bat eskuratzea ez da eskola-kontu hutsa.

Bada, ematen du euskaldunok hortxe jarri ditugula esperantzak.

Haurren eskola-garaiko familia-bizitzan, auzo-giroan edo lagun-taldean nagusi den hizkerak, eta eskola-aldiaren ondoko gizarte-bizitzan —batez ere bere harreman-sare nagusietan— gailen dabilenak eskola-hizkuntzaren gainetik erakarmena dute. Egundoko pisua dute eskolaz kanpoko faktore horiek gazte-jende horrek hizkuntza bat —batez ere biga-

rren edo hirugarren hizkuntza denean— ikasteko eta norbere mintzajardunean sendo txertatzeko orduan. Horrek guztiak, ezinbestean, lehenetsun esparrura garamatza. Lehenetsunak jartzeko orduan, berriz, gizarte-bizirik dagoenari eustea, hura indartu eta sendotzea, izan behar genuke xede nagusi. Etxetik euskaldun (nola-halako euskaldun) diren haur askotxoren ahozko jarduna, batez ere hamar urte ingurutik aurrerakoa, kolokan dago: hori ari gara egunean eguneko apustua, hizkuntzaren belaunez belaunez jarraipena eta zabal-kundea, jokatzeko. Eskola-kontuei dagokienez hori ari gara gure hiztun-herriaren geroa sendoen zurkaizten edo arrisku bizienean jartzeko. Horri bilatu behar genioke beraz, lehenik eta behin, irtenbide erosoak.

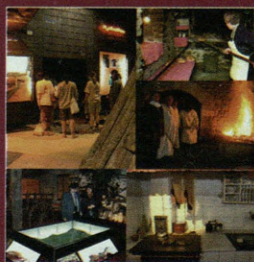
Hurrean ditudan gurasoen kezka. Haurtzaindegira bidaltzen dute haurra, D eredura. "Gela da D ereduak!", azpimarratzen didate, hostope berean A, B eta D ereduak dira-eta. Haurtzaindegira sartu eta gaztelania usaina dagoela diote, erabat.

Ez zara hori esaten didan lehena, batez ere hemen, Araban. Jakin badakigu, eskarmentua ez baita alferrikako, haurren alfabetatze- eta euskalduntze-lana eredu-aukera hori baino ondotoz eginkizun konplikatuagoa dela. Egungo jokamoldearen berrikustapenik inon egitekotan, horrelako puntuetan egingo nuke nik berritze-saioa. Ez punta-mutur batetik bestera joateko, eskola-munduan sarriegi gertatu ohi denez, hobekuntza-bide kontrastatutik adosten saiatzeko baizik.

Artikulu bikainak idatziak dituzu euskara indarbertitzeari buruz. Tartean, nagitasun intelektuala salatu diguzu.

Barandiaranek, Mitxelena eta Caro Barojak, bakoitzak bere modura, euskaldunon zenbait ezaugarri plazaratuak dituzte. Horiatariko batek hitzez hitz, eta beste biek hori nonbait, euskalduna *homo faber* dela (zehazkiago, izan dela) esana digu. Asko aldatu dira gauzak,

MURGIL ZAITEZTE BURDIN HARANEAN!

Bertan ikusgai:

- Euskal Burdinaren museoa
- Mirandola burdinola
- Artzantzen ekomuseoa
- Ogiaren txokoa
- 50. urteetara bidaia, langileen ibilbidea
- Burdinolen taupadak ibilbidea

Urola garaia eskualdeko turismo bulegoa

Mirandola Parkea (Legazpi)
Tel.: 943 73 04 28
www.lenbur.com
e.posta: mirandola@lenbur.com

Hezkuntza Berritzatzeko Zuzendaritza
Dirección de Innovación Educativa

Barandiaranek edo Caro Barojak euskaldun jator-petoak aztergai zituztenetik, eta baliteke egungo tipologia nagusia aski aldaturik egotea. Ez dut uste ordea ezaugarri hori gure artetik, batez ere euskaltzaleon artean, erabat galdu denik. Bizirik dago orain ere. Kontua ez da egitea (kasu honetan, "euskararen alde" egitea) bakarrik.

Egin behar da, eta ondo. Hori esan nahi duzu?

Saiatzea ez da aski. Egiten dugunari zer etekin ateratzen diogun neurtu egin behar da, batetik. Zer etekin dakarren eta zer kostu dakarren dirutan, gizajendearen nekean eta atxikimenduan, antolamendu-lanean eta abar. Eskueran ditugun aukeren artean bata aukeratu, edo bestea, ondorio aldetik nolakoa den aztertu egin behar dugu, aukera bakoitzarekin zer irabazten eta zer galtzen dugun ikusi. Eta, batez

Homo Faber

"*Homo faber* gara euskaldunok. Esamolde arruntetara itzuliz, honelako zerbait dugu euskaltzaleok lege: 'Ondo ala gaizki, ikusiko di(n)agu gero, baina badaezpada, eman!'. 'Egin egin behar dira gauzak, saiatu mutilak!'. 'Ikusiko di(n)agu barruan edo kanpoan ematen duen, baina ez utzi pilota jo gabel!'. 'Eman, egin!'. 'Egin' da gure gakoa, alde askotatikoa. Erro sakonak ditu horrek gure herrian, gure historian. Ezaugarri horretan bat datoz, beste gauza askotan oso bestelakoak izan arren, bai hizkuntzaren *bottom-up* plangintzan eta bai *top-down* delakoan ari garenak. Hain gure barruan daramagun kontu horrek, bere onetik aterako ez bada, beste oreka-gune bat behar duela uste dut".

ere, hartzen dugun bidea zergatik eta zertarako hartzen dugun jakiteko ikuspegi informetua eskuratu behar da: ahal bada alde zuretik eta, bestela, bide batez. Hori ere behar-beharrezkoa da. Kemena ez da bertute txarra. Europako hiztun-herri txiki askok, gehienek nire ustez, aparteko begirunea digute gure dinamismo hori dela medio. Horri eskerrak hainbat gauza lortu da erakundetze aldetik; baliabide material, ekonomiko eta gizajendekoak eskuratu eta gestionatze aldetik ere bai. Baina gogoeta-lanean zentratutako antolamendu ganorazkorik sortzeko orduan motz, oso motz, gelditu gara.

Terminologia teknikoa lantzen hasi zinen eta gaur egun, hizkuntza-soziologiaren alorrean ari zara lanean.

Nagusiki Cooper-en garaitik *acquisition planning* esaten den alorrean, batetik, eta *status planning* delakoan, bestetik. Eguneroko lanak eraman nau, jakinaren gaineko eta bat-bateko deliberamendu sendoren batek baino areago, perspektiba-berritze horretara. Hezkuntza-mundua izan dudalarik aurrez aurre, aspalditxo konturatua naiz hezkuntza-mundu hori ez dela elementu autonomoa, hizkuntzak ez dituela era horretako esparru itxiak eta hezkuntza, aski esparru garrantzitsua izanik ere, ez dela elementu zentral nagusia ahuldutako hizkuntza indarberritzeko orduan. Garrantzitsua bai, baina giltzarri ez. Hori dela-eta, ikuspegi zabalago batetik ikusi behar izan dut langintza osoaren panorama. Horretarako, berriz, ezinbestekoa gertatu izan zait hizkuntza-soziologia. Alor horretan XX. mendean gailendu diren gehien teorizazio-lana aztertzen eta ulertzen saiatu naiz. Aparteko itzala aitortzen diot

alor horretan, gainerako beste hainbat gutxietsi gabe, Joshua A. Fishman-i. Zer ikasi asko dugu beragandik.

Hortaz, hezkuntza ez da elementu zentrala?

Hezkuntza formala ez da, ezinbestean, indar-berritze-saioaren eginkizun nagusia.

Guk hor egin ditugu gure ahaleginik handienak.

Bai, azken mende-laurdenari dagokionez hala da.

Ondorioz, horretaz ere gogoeta egin beharko dugu.

Jakina..

Beldurrik gabe.

Bai, tentu handiz baina beldurrik gabe.

Gogoeta egin, eta probak gero.

Bai: probatze-lan hori, aldi jakin batez mingarri gerta baliteke ere, onuragarri izan ohi da garaiz eta zuzen egiten bada.

Bejondeigula!

Ez dut kasu bakar bat ezagutzen, mundu zabalean, bertako hizkuntza txiki-ahuldua batez ere eskola bidez indarberritu eta osasun onera etorri denik. Askotan esan izan da corpus-plangintzaz eta eskolaren laguntzaz bizi-

berritu izan dela hebraiera. Horretan berariaz saiatu den zenbait adituk, Bernard Spolsky-k kasu, behin baino gehiagotan adierazi du hebraieraren biziberritzea ez dela nagusiki corpus-plangintzaren -eta, are, hizkera berritu hori eskolan irakastearen ondorioz- indartu, aski bestela baizik: lan-taldeak, harreman-sareak, auzoak eta biziguneak sortzetik. Horiek sortzetik, osatzetik eta belaunez belaun transmititzetik etorri izan da, unerik kritikoenetan, hebraieraren benetako indartze-lana. Gero etorri dira gerokoak: agintaritza osoa, unibertsitate-esparrua eta abar. Eta are, egungo egunean ere, hainbat esparrutan eta gizarte-funtziotan hebraiera ez da bertako hizkuntza bakarra.

Orduan, zergatik ez dugu bide hori gehiago lantzen? Zergatik ez dira esperientzia gehiago egiten?

Oso galdera ona egiten ari zara. Gutxiagotan egiten dira horrelakoak gure artean. Eta hori zergatik? Motibo askorengatik, seguru asko. Horietariko bat, agian, guztiok barruan darma-
matzagun neke-giroa eta beldur-puntua izan liteke. Urteetan aurrera goaz, eta konplikazio gehiegirik ere ez gendake nahi: bide onetik ez goazkeela jakiteak ez du inor lasaitzen, eta geure buruari opa ez dioguna ez genioke besteri opa izan behar. ■

INGURUGIRO ETXEA FUNDAZIOA

Ingurumen eta garapen iraunkorreko baloreetan hezkuntza eta sentsibilizazioa:

- "Garapen iraunkorra. Tokiko Agenda 21eko Udal Kudeatzailea"
- Graduondoko Titulua, Euskal Herriko Unibertsitatearekin antolatuta.
- Beste ikastaro batzuk: Agenda 21, ingurumen-kudeaketa, garapen iraunkorra, herri partaidetza eta abar.

Enparan Dorretxea, Foru Ibilbidea, 18 - 20730 Azpeitia
Tfnoa: 943151713, Faxe: 943157458
ingurugiroetxeafundazioa@azpeitia.net

INGURUGIRO ETXEA MUSEOA

Inazio Donearen Santutegiaren aurrean kokatuta, Egibar baserrian, ingurumenaren arloetako hezkuntza-zerbitzuen eskaintza zabala dauka museo honek: 17 gai lantzen dituzten erakusketa-gelak (hondakinak, energia, lurzorua, bioaniztasuna...); diaporama, bideoak, eta iraukortasunari buruzko dokumentazio gune bat. Honekin batera ingurumen-zerbitzuak eskeintzen dituzten beste instalazio batzuetara ikustaldiak kudeatzen dira: Lapatxen zabortegia eta kontsumo iraunkorreko gela, eta ur-zikloa erakusten dutenak: Nuarbeko urtegia, Ibai-Ederreko edateko ur-araztegia, Lasaoko ur zikinen araztegia eta Igarako errota, aintzinako uraren erabilera erakusteko. Ingurugiro Etxea Museoa Eusko Jaurlaritzako Ingurumen-Hezkuntzako Ekipamenduen Sarean sartuta dago.

Loiolako Bide Zaharra, 1 - 20730 Azpeitia
Tfnoa/Faxe: 943812448
ingurugiroetxea.azpeitia@azpeitia.net

www.ingurugiroetxea.org (Fundazioa eta Museoa)

Iban Arantzabal

Gipuzkoako Debagoiena bailara erreferentzia da euskarazko kazetaritzaren mundutxoan. Goiena taldearen hedabide sareari zor dio hori. Gu Iban Arantzabal Goiena.net atariko editorearekin izan gara, Goienaz, kazetaritzaz eta bereziki Internetez hitz egin diezagun. Goiena enpresa multimedia izateko jaio zela esan digu eta Interneti dagokionez, argi dauka erronka edukietan dagoela. Arantzabal Sustatu.com web gunearen editorea ere bada eta haren inguruan hasi gara berriketan.

«Interneten edukia falta da»

Zein helbururekin sortu zen Sustatu.com ataria? Nolakoa izan da bere ibilbidea?

Gure helburua sarea euskaraz ere egin zitekeela erakustea zen. Sustatu blog moduan sortu zen, Code & Syntax enpresaren eta Goiena taldearen babesean. Albiste kopurua ez, baina erantzun kopurua jaitsi egin da.

JON TORNER

Argazkiak: Dani Blanco

Arrazoietako bat hori izan liteke. Tira, albiste batzuek oraindik erantzun asko jasotzen dituzte, bereziki haien berri ematen aurrenak gairenean eta informazioa erakargarria denean. Gainera, Internet erabiltzen ez duen jendeak ere guk ateratako albisteez hitz egiten du. Alde horretatik nahiko pozik gaude. Bestalde, orain erabiltzailearen egiaztapena eskatzen dugu eta hori izan daiteke hasierako erantzun zaparrada gutxitzeko bigarren arrazoia. Erantzun nahi duenari helbide elektronikoa emateko eskatzen

Zer dela eta? Agian geroz eta blog gehiago dagoelako?

diogu, erantzunen katea nolabait kontrolatzeko. Kalitatean gora egin dugu eta kantitatean behera.

Zergatik erabaki hori?

Sustatun zarata handia zegoen. Hainbat pertsona anonimotasunaz baliatzen zen edozer gauza esateko. Hori ez zitzaien komeni ez Sustaturi ez Sustatuko irakurleei.

Arrisku hori beste blogetan ere izango da...

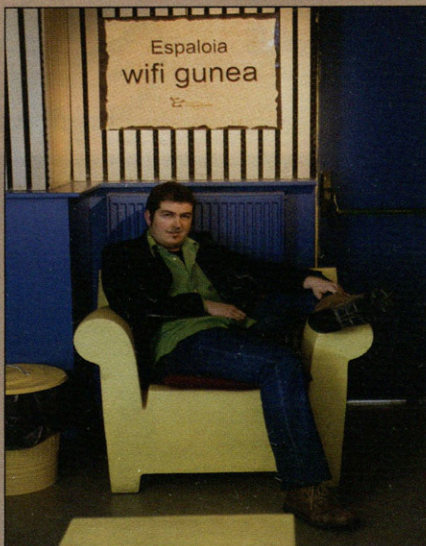
Dudarik ez. Arrisku hori beti dago, baina nik uste dut orokorrean formak zaintzen direla. Blog bakoitzak bere editorea dauka eta norberak erabakitzen du zein erantzun publikatu eta zein ez. Dena den, erantzunak oso garrantzitsuak dira. Beste hedabideekin alderatuz blogak badi-tu abantailak: erantzunek albiste bat garatzeko edo komunitatean hura ere gehiago lantzeko balio dute.

Hortaz, blogak ez dira soilik moda kontua.

Modan daude, baina hala ez zeude-nean ere Euskal Herrian blogak egon dira, eta euskaraz. Moda bat den arren, geratzeko etorri da. Blog-ek aukera ugari eskaintzen dituzte. Kazetari ikuspuntutik, esaterako, informazioa egiaztatzeko balio dute. *New York Times* egunkariko zuzendariak behin esan zuen blogak iritziak direla eta paperean biltzen den edukia bestelakoa dela. Ez dauka arrazoirik, blog-ek iritziak nahiz informazioa emateko balio dute. Gainera, ez daude esku bakarrean. Nolabait esateko, kazetaritza demokratikoagoa egiteko aukera eskaintzen dute. Informazio iturri ona dira, bertan dezenteko saltsa dagoelako. Eta saltsa hori paperera eramaten asmatu beharko genuke, orain baino sarriago.

Iban Arantzabal

Iban Arantzabal elgetarra magisteritzan diplomatua eta euskal filologian lizentziatua da. Hasieratik egin du lan aldizkarigintzarekin loturiko proiektuetan. Elgetako *Goikobekoka-le* herri aldizkarian aritu zen lehenengo eta duela sei urte Goiena taldearen sorrera prozesuan parte hartu zuen. Orain, telematika zuzendaria da bertan. Goiena.net atariko editorea da eta Goienaren eta beste hainbat enpresaren web guneak kudeatzen ditu. Sustatu.com web gunearen editorea ere bada.

Euskarazko blog ugari daude eta ez da dudarik horietako batzuk oso aberatsak direla...

Bai, hala da. Dena den, ni ez naiz ausartzen blog txarrak daudela esatera, batzuk gusturago irakurriko ditudan arren. Hasieran guztiak kontrolatzen nituen; lau katu besterik ez ginen. Orain, askoz gehiago sortu dira eta ez du axola denak kontrolatzeak. Nahi ditugunak kontsultatzen ditugu. Eta hain zuzen ere, momentu horretara iritsi behar genuen. Hain-

besteren artean gustukoenak aukeratzetik baldin badugu, are zaletuago bilakatuko gara. Hori oso garrantzitsua da. Gaur egun, guztiak begiratzeko tresna dauka-gu: *feed irakurgailua* (RSS sistema). Pantailan dozenaka blogen titulu-rrak jasoko ditugu eta guk interesa piztu diguten horiek irakurtzea besterik ez dugu.

Nik, bakarren batzuk aipatzearen, oso gustura irakurtzen ditut Luistxo Fernandez (*Ingelesen hile-rria*), Imanol Murua (*Mahai jokoan*), Joxe Arantzabal (*Faroa*) eta Anjel Lertxundi (*Hitz beste*). Azken hau paperean baino interes gehiagorekin jarraitzen dut. Paperak ematen duenaz gaindi ematen du; ez dauka mugarik. Paperean, laukitxo bat bete eta listo, amaitu da. Ezin da iruzkinik egin...

Goienan ere blogak sortzeko aukera eskaintzen duzue.

Edonork sor dezake bloga, informatikaz ezer gutxi jakinda ere. Hori da izaten ari diren arrakastaren arrazoietakoa bat. Guk, aurre-nik, erabiltzaileari mezu elektroniko bat bidaltzeko eskatzen diogu, gutxi gorabehera zer egin nahi duen jakiteko. Gero diseinua per-sonalizatzen dugu, argibide batzuk ematen dizkiogu eta nahi

ATALAIA JATETXEA

Aritz Ondo, 69 • 20305 Irun • Tel: 943 635518 • Faxe: 943 638718
e-posta: info@hotelatalaia.com • web orria: www.hotelatalaia.com

izanez gero doako ikastaro bat eskainiko diogu, blogaren funtzionamendua ezagutu dezan. Edozein gairi buruz hitz egin dezake, bera da editorea. Muga bakarra dago: euskara idaztea.

Blogetatik harago, administrazioa edo eskolak Internet sustatzeko nahikoa egiten ari direla uste al duzu?

Uste dut sekula ez dela nahikoa. Egiten ez denik ez dut esango, baina ahalegin handiagoa eskertuko nuke. Gaurko gazte gehienek ordenagailu eramangarriak daramatzate besapean, eskola baino biziago doaz. Administrazioari esker konexio sare ona dugu, etxe gehienetan daude ordenagailuak.

Erronka edukietan dago. Edukiak sortu behar dira. Administrazioak edukiak sortzeko kanpainak bultzatu beharko lituzke, Armiarma web gunea finantzatu duen moduan. Edukia falta zaigu. Erremintetan gutxieneakoak betetzen ditugu eta orain edukiak sustatu behar dira. Zer esanik ez, blogak zentzu horretan garrantzitsuak dira.

Edukiei dagokionez, zer finantzatu behar da?

Dena, kalitatea eta, bereziki, kantitatea. Gauza batzuk falta zaizkigu. Xake jokalarien web gunea izatera heldu behar gara. Badago zer landu. Ez dakit benetan Administrazioari dagokion, baina lagundu beharko luke.

Goiena

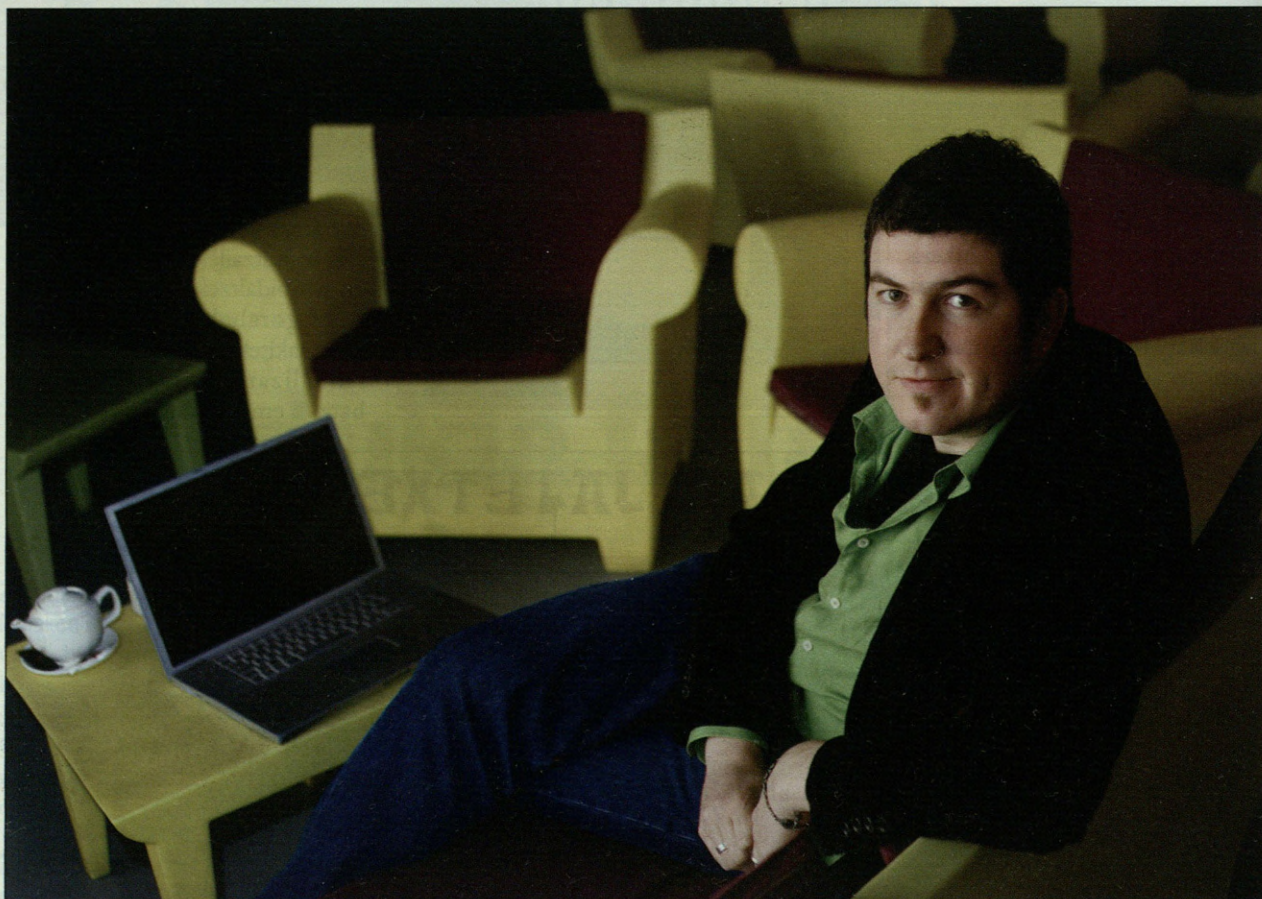
Goiena Komunikazio Zerbitzuak kooperatiba-sozietateak Internet, telebista, prentsa eta irratia uztartzen dituen euskarazko hedabide sarea osatzen du Debagoiena eskualdean. Antzuola, Aramaio, Aretxabaleta, Arrasate, Bergara, Elgeta, Eskoriatza, Gatzaga eta Oñati herrietako berriek dute protagonismoa, baina Euskal Herriko eta gure mugez gaindiko albisteek ere badute lekua.

Goiena enpresak bi aldizkari kaleratzen ditu: *Goienkaria* eta *Asteleheneko Goienkaria*. Aurrenekoa doan banatzen da ostiraletan. Herri aldizkariak bat egitearen fruitu izan zen eta 19.000 aleko tirada eta 56 orrialde dauzka. Orotariko albisteak biltzen ditu. *Asteleheneko Goienkaria*, bestalde, harpidedunek euren buzoietan jasotzen dute eta nahi duenak kioskoetan du salgai. 5.000 aleko tirada eta 36 orrialde dauzka eta batez ere kultura eta kirolaren inguruko albisteak biltzen ditu.

nistrazioari dagokion, baina lagundu beharko luke.

Zein iritzi duzu edukiak lantzen ditugun hedabideoi buruz? SAREKO ARGIAz adibidez.

Ni ez naiz nor zuen lana epaitzeko. Goienaren erronka kazetari multimedia da. Hori lortzeko epeak finkatu ditugu jada. Aurki, esaterako, web gunea berrituko dugu. Telebista sartuko dugu, irratia entzuteko aukera izango da, paperekoa hemeroteka moduan kontsultagarri jarriko dugu... Uste dugu erabiltzailearenzat interesgarria dela hori guztia pantaila bakarrean izatea. ■

Herri honetan
ez daukazuELA
ADSL ?!?

...eta LSDA
bederen... ?

... diot, denbora
pasatzeko
edo...

Bestearen larruazala

Lehengo astean, Josu Penades idazle lagunak *Etxea* bere eleberriarren aurkezpenean zioen berak literatura ulertzeko modu jakin bat zuela, eta, denbora-pasako literatura gaitzetsi gabe, berak beste zerbait bilatzen zuela. Beste "zerbait" hori zer zen azaldu nahian ari zela, aipatu zuen gauzetako bat izan zen "bestearen larruazalean jartzeko aukera" ematen ziola literaturak.

Egiaz da kitzikagarria idazleari aurrean jartzen zaion aukera hori. Ez dut uste literaturaz ari zenik Santi Auzmendi jostuna ARGIA honetako azalean bertan esaten zuelarik "beti arropa berdinarekin dabilenak aspertu egiten duela jendea", baina literaturaz ere ari zitekeen. Kitzikagarria da, beraz, bestearen larruazalean sartzea, ez ordea, edo ez bakarrik, bestearen larruazalean sartuta harenak hobeto uler daitezkeelako, harenan ongi egokituta, norberarena –akatsak, miseriak eta bertuteak– biluziagotzen direlako baizik, eta, bide batez, arrozte horretan gotortuta, errazago urratzen delako norberaren larruazala borroka hasten denean. Eta nik bai, literaturari zerbait eskatzekotan, noizbehinka zauriren bat azalaraz dezala eskatzen diot.

Izan ere, badira autobiografiak idazten hasi, eta odolik batere isurarazten ez duten autoreak, zauririk eta zikinik inoiz izan ez balute bezala ari direnak. Eta badira, are okerrago, beren bizitzak kontatzen hasi eta gai ez direnak orain hogeita hamar urte izan ziren gazte haren larruazalean sartzeko ere, oraingo larrutik ari direlako. Eta oraingo larrua sendo samarra izan nonbait.

* * *

Autoen zirkulazioa mantsotu eta trinkotzen denean, ugaritu egiten dira puntu beltzak hirian barrena. Arazo horrek konponbide erraza omen du administrazioarentzat: zuhur gidatu beharra dago eta seinaleei arreta ipini behar zaie. Eta administrazioak?

DANI BLANCO

Borda

Alonsor

Inazio Mujika Iraola

Zer egiten du administrazioak? A, guk biribilguneak eraikitzen ditugu! Ez al da nahikoa?

Atzo, euria goian behean, biribilgune horietako batean geldigeldi sartzen ari nintzela zergaduna baizen ez zen auto askoren konpainian, buruak eman zidan ez zela, arraioak ez badu, erregeta txarra administrazioarena esku artean darabilgun bake prozesurako ere.

Errepide zail eta bihurgunez betea da prozesu hori, eta hori gutxi balitz, esan digutenez, luzea ere izango da. Bidegurutze arriskutsu asko dagoela susmatzen dugu, bide seinaleak gaizki jarrita dardela ez daukagu dudarik (batzuk nahita), eta, dena nahasteko, semaforoak oker sinkronizatuak daude. Denok heldu nahi dugu helburura onik eta osorik, bidean bizia utzitakoak gehiegi dira eta.

Batzuetan pentsatzen dut bake kontu horietan ona izango litzatekeela zuzenean harira ez joatea, biribilgunean lasai bueltaka aritzea, atzerako ispiluak bere lekuan ipini, argi keinukariak egoki erabili, "bidea eman" seinaleak errespetatu eta zuzengunera ez irtetea, harik eta arrazoiak eta zentzu komunak agintzen ez duen arte.

Hala ere, biribilguneak eraginkorrak izan daitezkeen ez da nahikoa gidabaimena patrikan izatea, trebetasun apur bat ere behar da. Eta hotsa da gaur egun edonori ematen diotela gidabaimena.

* * *

«

Batzuetan pentsatzen dut bake kontu horietan ona izango litzatekeela zuzenean harira ez joatea, biribilgunean lasai bueltaka aritzea, atzerako ispiluak bere lekuan ipini, argi keinukariak egoki erabili, 'bidea eman' seinaleak errespetatu eta zuzengunera ez irtetea, harik eta arrazoiak eta zentzu komunak agintzen ez duen arte

»

Nago, literaturari buruz goian esan dudana oso baliagarria izan daitekeela esan berri dudana osatzeko. Azken batean, noizbait bakea ikusiko badugu, bestearen larruazalean sartzea nahi-taeko baitugu, ez bakarrik haren miseriak salatzeke, haren talaiatik gureak hobeto ikusteko baizik. Errazago hartuko dugu zuzengunea, biribilgunean elkar zainduz, baina hura nire autoan eta ni harenan pare bat buelta eman baditugu.

Baina beharbada nahiago dugu denbora-pasako literatura. ■

AIRE, AIRE !!!
EUSKARARI

Renta
2005
Errenta

Apirilaren 24tik ekainaren 26ra

902 100 040

www.gipuzkoa.net/ogasuna/renta

Zeu zara Gipuzkoaren motorra

Abian jartzen dugun egitasmo berri bakoitzaren atzean, erronka bakoitzaren atzean, pizten den ilusio bakoitzaren atzean, zu zaude. Zeu zarelako Gipuzkoaren motorra.

Gipuzkoako Foru Aldundia

Isan Zaldúa

IDAZLEA

Apurtzailea

Zigor: – Arratsaldeon, Luzio. Berandu heldu zara...

Luzio: – Arratsaldeon, bai, eta, bihotzez, barka nazazula erregutzen dizut. Ez nuen aitzur bat ere topatzen etxe osoan, badakizu, erabili eta botatzeko horietakoak, eta kalera jaitsi behar izan dut berriak erostera; nola etorriko nintzen hitzordu honetara bizarra egin gabe...

Zigor: – Garagardo bat hartuko al duzu? Ni beste bat eskatzera joango naiz.

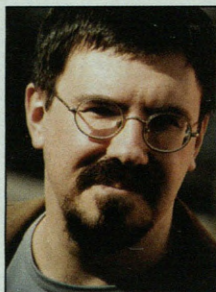
Luzio: – Ez, ez, goizegi da niretzat. Arauzkoa, ordu honetan, tea da, noski, baldin eta zulo honetan halakorik balute. Limoi tanta batzuekin, posible bada. Tea, gainera, literario-agoa da, ez duzu uste? Eta zure telefono-deian aditzera ematen zenidanez, literatura da –zorionez eta tamalez, gehituko nuke– gure enkontraren arrazoia...

Zigor: – Hala da, bai. Eta, zehazki, hauxe.

Luzio: – Karpeta hau?

Zigor: – Nire nobela amaitu berriaren eskuizkribua da, *Lore odoltsuak uherretan*. Edo, hobeto esanda, nire eskuizkribuaren kopia bat: bestea editore ezagun batek dauka, eta atzo bertan onartuta zegoela komunikatu zidan.

Luzio: – Zorionak eta zoriona; egiaz, topa egingo nuke zure lore odolustuen alde, nire tea kikara eta zure garagardo edalontzia

ZALDI ERO

horren gaizki ezkonduko ez balira. Edonola ere, zer esan zizun argitaratzaile horrek, zeinaren izena ez baitizut, diskrezioaren kariaz, oraingoz eskatuko?

Zigor: – Oso lan apurtzailea dela, eta merkatu-kuota nabarmena bereganatzea espero eta desio duela.

Luzio: – Apurtzailea, beraz; *oh là là*.

Zigor: – Beti bezala, ironiaren zantzuak sumatzen ditut zure hitz eta keinuetan, Luzio. Eta ironia horrek epaireden bat ezkututzen badu, ausartegia eta are jendetasun gutxikoa iruditzen zait, batez ere kontuan hartuta liburua ez duzula oraindik irakurri.

Luzio: – Ez da, ordea, zure kontra zuzendutako ironia, zure editorearen hitzek eragindakoa baizik... Izan ere, Zigor maitea, ziur nago

zure eleberria gustatuko zaidala, ez eduki zalantzarik! Baina argitaratzailearen hitzez, zer nahi duzu: gaizki irizten diot zu bezalako gazte tolesgabeak nahasten eta tronpatzen ibiltzeari.

Zigor: – Zer esan nahi duzu?

Luzio: – Zure argitaratzaile horrek ondo baino hobeto jakin beharko lukeela adjektibo hori, "apurtzaile" alegia, ezin dela halako errazkeriaz erabili. Eta, ez baleki, argitaratzaile txarra dela pentsatzen hasi beharko genuke.

Zigor: – Zer dela eta?

Luzio: – XXI. mendearen hasiera honetan nekez izan daitekeelako ezer zinez apurtzaile, ez

« Nola izango da literatura

apurtzailea, inori ez bazaio

literatura inportatzaile?

»

TXANDAN

Edu Zelaieta

Malinche alua

Mallinali zuen jatorrizko izena, nahiz eta Historiak

Malinche deitu duen. Espainolek Marina bataiatu zuten, eta Hernan Cortesek Doña Marina bihurtu zuen, Mallinalik egiten zuen itzulpen lana behar-beharrezkoa zelako, konkistatzaileak aztekak garaituko bazituen. Horrela, Mexikoko inkontziente kolektiboan Malinche sorterrria atzeritarrei saldu zieneko txertaturik gelditu da. Geroztik, Malinche emakumearen madarikazioa dutela diote mexikarrek.

Faltsua da Historiak beti jartzen gaituela dagokigun tokian denboraren poderioz. Horregatik-edo, Mexikon

hain gaitzetsia den Malincheren pertsonaia aztertu nahi izan du Laura Esquivelen *Malinche* nobelan. Liburuan ageri denez, Mallinalik uste inozoa zuen Cortesek azteken sakrifizio humanoak desagerraraziko zituela. Zaldi gainean iritsi berriek bakea eta zentzua ezarriko zituztela. Aitzitik, espainolek ere azteken antzeko basakeriak egiten zituztela ohartu zen. Beranduegi.

Nolanahi, niri adierazgarria egin zait madarikazio nagusiari izen femeninoa ematea. Bistan da (in)kontziente kolektiboak bere lana egin duela, gaitza feminizatuz. Izan ere, ia duela 500 urte, Malinche izenak "Mallinaliren jabea" adierazten zuen. Hernan Cortes, alegia. ■

literaturan eta ezta, gaingiroki, artearen alor zabalean ere. Yves Michaud filosofoak azaldu bezala, transgresioak arauaren bortxaketa dakar, eta behin eta berriro errepikatu ezkerro, arau berriak produzitzera iristen da, azkeneko ehun urtetako arte-berrikuntza ustez apurtzaileekin gertatu den gisara hain zuzen ere. Abangoardiek bide hori agortu zuten, nolabait, eta transgresioa, arteen munduan, normalizatu dela esan daiteke, transgresio izateari utziz ondorioz. Gainera, merkatu ekonomia izugarri ondo banpirizatu ahal izan du abangoardien etengabeko berritze-xede hura —zer berrizaleago kapitalismoa baino?—. Egungo publizitateari begiratu bat ematea besterik ez dago abangoardien berrikuntza haiek nola bere egin dituen ikusteko.

Zigor: —Eta orain aipu batekin zigortuko nauzu, ezta? Zure kaieratxo ateratzen duzunean okerrera espero dut beti...

Luzio: —Asmatu duzu: Félix de Azúaren bat irakurriko dizut, gainera. Berak dioen bezala, merkatuaren nagusitzearen ondorioz, eta "enkar-gua konde batek edo duke batek ordaintzen zuenean gertatzen zenaren aurka, gaur egun inori ez zaio tutik ere axola arteak errepresentatzen duena edo aditzera ematen tematzen dena. Barre-algara sortzen du irrati edo telebista esatari batzuei entzuteak egungo arteak 'apurtzaileak', 'erresistentzia-zkoak', 'kritikoak', 'iraultzaileak' edo antzeko zerbaite direla. Inoiz ez da ikusi, agian Egipton bakarrik, boterearekin adeitsuagoa izan den arte-produkzioa".

Zigor: —Ez dakit zurekin ados nagoen. Gogoan al dituzu Gunther von Hagens-en erakusketa haiek, gizakien eta animalien gorpuak erabiltzen zituenak? Eskandalagarriak izan ziren.

Luzio: —Bai, gogoan ditut, baina "apurketa" kontzeptuaren agortzearen zeinutzat hartzen ditut nik halakoak: arteari gaizkiarekin eta are delituarekin jolasean ibiltzea beste erremedio-rik geratzen ez zaionean, kaleitsu batera iritsi garenaren seinale.

Zigor: —Dena dela, irudipena daukat arte plastikoez ari zarela, literaturaz baino.

Luzio: —Hala da, baina egoera, funtsean, nahikoa antzekoa dela esango nuke: nola izango da literatura apurtzailea, inori ez bazaio literatura inporta? Edonola ere, egia da Hagens horren edo Zhu Yu bezalako artisten performance odoltsuen baliokide literarioak aurkitzea zaila dela; irakurtzearekin batera hiltzen duen liburu edo poema bat idaztera heldu beharko litzateke inor horrelako zerbaitez hitz egiteko, adibidez, Enrique Vila-Matas edo Juan Bonillaren fikzio batzuetan iradokitzen den bezala hain zuzen ere. Irakurlea fisikoki hil edo, gutxienez, zaurituko lukeen literatur lan batez ari naiz, noski, asperdurak eragindako

hilotz metaforikoak ez baitira eskas irakurketa-ren historia malkartsuan zehar, eta are gehiago euskal literaturaz ari bagara. Baina hori, Zigor adiskidea, beste gai bat da, eta hurrengorako lagako dugu, gaizki ez baderitzozu. Orain, utziko al didazu orritzatzen zure lan apurtzaile hori, bigarren tea eskatzen didazu bitartean? Imajinatuko duzunez, irrikitan nago. ■

Irakurlea fisikoki hil edo, gutxienez,
zaurituko lukeen literatur lan batez
ari naiz, noski, asperdurak eragindako
hilotz metaforikoak ez baitira eskas
irakurketa-ren historia malkartsuan
zehar, eta are gehiago euskal
literaturaz ari bagara

HIRUKO TXIKIAN
Joxemari Ostolaza

Egunerokoa genuen oartekoak legez. Librean. Bi onentsuenek oinazka egin eta denak borobilean erne, hasten zen hautaketa. Talde buru bakoitzak bere taldeki-deak aukeratuz osatzen zuen taldea. Baina hor ez zen bukatzen partida aurretikoa, ez, berdintasunean lehia-tzean genuen xede. Taldeen arabera trabiesa egiten genuen. Halakoa honekin eta harekin ekipo berdinean tokatuz gero, bi zero galtzen hasten ziren. Eta emaitzen arabera sortu eta egokitu egiten genituen joko-arauak eta trabiesak. Helburua eta oinarria beti berak: berdintasunean lehia-tzea. Pilotan ere berdintsu. Eta gu geroni juez. Izaten ziren sesioak

Lehia

eta haserreak, baina inoiz ez federatutakoan bizitutakoen mailakoak. Montenegrori aplikatu diote sobra ere sistema berdintsua. Batzuk %45,01ekin aski, besteek %54,99ekin eskas. Beraz, lehen taldekoek onartzen dute berdintasunean jai dutela eta abantailaren beharra dutela besteekin lehia-tzeko. Eta gutxiago izanda ere, prest garaipena onartzeko. Solana *Delirium Tremens* horren alderdiak, heren batekin berdindu nahiko gintuzke gu hemen. *Tres uno* irabazi eta *empate*. Ulertua nuen sozialismoa eta berdintasuna ekipo berekoak zirela. Hemen aurretikoak behar bezala adostu gabe nahiko lukete partida jokatu, bi herenak ez ditugula izango jakitun. Eta horri auzoan tranpa esaten genion. ■

LUPAREN
Juan Mari Arregi

ANALISTA SOZIO-EKONOMIKOA

Wolkswageneko lezioak

Iruñean produkzio-instalazioak dituen Wolkswagen multinazional alemaniarra azken asteetan hedabideetako protagonista izan da langileekin daukan lantegatzak dela eta. Era berean, gatazka gehiago sor litezke beste multinazional alemaniar batean, Gasteizko Mercedes Benz-en egoitzan, hain zuzen. Oraingoz Nafarroako gatazka aztertuko dugu, lezio berri batzuk ikas ditzagun.

LEHENENGO LEZIOA. Landabeneko lantegi nafarrean sortutako gatazka eta produkzioaren zati bat Europako ekialdera eramateko mehatxuak agerian utzi dute Nafarroako politika industrialaren ahulezia. Herrialdeak monolaborantza industrial oso arriskutsua dauka: ia industria osoa automobilgintzan oinarrituta dago eta ia industria gehienak Nafarroatik urrun dauden multinazionalen eskuetan daude. Gainera, automobilgintza oso sektore aldakorra da eta produkzio-kostuak asko aldatzen dira herrialde batetik bestera. Krisialdi bat sektorean edo produkzioaren deslokalizazioa aski izango lirateke Nafarroako sektore industrial hantaz gora jartzeko eta horrek enplegua kenduko lieke hainbat familia nafarri. Industriaren dibertsifi-

DANI BLANCO

kazioa Nafarroako arduradun politikoen helburu nagusia izan beharko litzateke.

BIGARREN LEZIOA. Multinazionalak, orokorrean enpresa handi guztiek bezala, bihozgabeak dira eta ez dira GKEk. Ez dute arazorik herrialde bateko lantegiak abandonatu eta beste herrialde batera joateko, lehen herrialdeko gobernuen diru-laguntza, hobari fiskal eta gainerako osagarriak erabili ondoren euren inbertsioak indartzeko. Testuinguru horretan,

herrialdea abandonatu aurretik, eta etekinak pilatzen jarraitu arren langileriarekin lan-hitzarmenak egitean (Wolkswagen kasu), xantaiaren armak langileen aldarrikapenak murrizten ditu eta batzuetan alde aurretik lortutako eskubide batzuk galtzea dakarkie. Lantegiak betiko abandonatzea edo produkzioaren zati baten deslokalizazioa dira xantaia horren adibideak.

HIRUGARREN LEZIOA. Orain artean bai politikariek, bai gobernuek populazioa manipulatu izan dute gure herrialdeko inbertsio atzerriarren presentziari

dagokionez. Behin eta berriz esan digute kanpoko inbertsioek ez dutela Euskal Herrira etorri nahi ETaren indarkeria dela eta. Egia da atzerriko inbertsio batzuk ez direla Euskal Herrira iritsi. Halere, ezin baieztatu daiteke ETaren presentzia denik hori ez gertatzeko arrazoia. Benetako arrazoia argi dago: Madrileko gobernuak, batez ere Aznarren garaitik, etengabe desbideratu ditu inbertsioak zigor politiko gisa, Espainiako Estatuaren beste leku batzuetara bideratuz. Nafarroako errealitatean hainbat multinazional existitzen dira, Euskal Herriko gainerako eskualdeetan bezala, eta horrek erakusten du atzerriko inbertsio-egileek ez dutela arazorik izan gure herrialdean kokatzeko, euskal erakunde armatuaren ekintzak traba izan gabe. Izan ere, abantaila fiskalak eta bestelako abantailak gain, euskal eskulana ona eta espezializatua da. ETaren indarkeria ez da multinazionalen kezka. Euren kezka euskal langileek aldarrikapenak egiteko eta antolatzeak duten gaitasuna da, baita euren mobilizazioak eta grebak ere. ■

Landabeneko lantegi nafarrean sortutako gatazka agerian utzi du: Nafarroako politika industrialaren ahulezia eta industriaren dibertsifikazioa Nafarroako arduradun politikoen helburu nagusia izan beharko litzateke

6x0 HIPOTEKA > GO

Sei hutsari
ezetz aurkitu
hau bezalako
hipoteka bat

%0ko

interesa lehenengo 6 hilabetetar

gainerako epean: Euribor+0,55

Irekitze komisioa: %0,50

Amortizazio Aurreratuen komisioa: %0

Kitapen Aurreratuen komisioa: %1

Epea: 40 urte

Zenbatekoa: Tasazio-balioaren %80a arte

U.T.B. %3,401
adibidea:

2006-03-23ko BOEn argitaratutakoaren arabera, urtebeteko Euriborraren azken indizea (%2,914) oinarri hartuta kalkulatu da 25 urterako mailegu batentzat.

Eskaintza horretaz baliatu ahal izango dira 36 urte baino gutxiago dituztenek EAEn eta Nafarroan 2006-06-30a arte.

Euskadiko Kutxak
gazteen alde egin
duen apustua

CAJA LABORAL
EUSKADIKO KUTXA

Hitzari jarriak

I

Gizaki orok bere ahoan
dantzari ohi du mingaina
hitz egitean, hitz ematean
betetzea da ordaina.
Garai batetik gauzak ederki
aldatuak dira baina
lehenago hitzak balio zuen
paper sendoenak adina

II

Hitzeko izan; garai bateko
euskaldun denen baldintza
alda ezina izaten baitzen
hitz ematean emaitza.
Presaren presak aldatu digu
eguneroko bizitza,
hor nonbait gabiltz pertsonak eta
hitzak haizetan dabilta

III

Onartu ezean ez da konpontzen
sekula ere akatsik,
jasaten dugu zentzu gabeko
hitz jarioen ekaitzik.
Entzundakoak ta ulertzen denak
askotan ez dute antzik
entzundakoa ez da ulertzen
komeni zaiguna baizik

KARLOS CORBELLA

IV

Beste zenbaiten hitz erasoak
ere ez ditut onartzen
hitzak aldatuz, mina emanaz
zaizkigulako oldartzen.
Esaera da gure etsaia
ez dela inoiz lokartzen
zentsugabeak saiatzen dira
hitzen zentzua aldatzen

V

Ustez arrazoi daukagunean,
elkarriketa ez hautsi
ez dugunean, alfer-alferrik
tematu eta ez eutsi.
Hitzaren berri ezin ikasi
nahiz ta sarri erakutsi
hitzaren itzain asko ditugu
baina jarraitzaile gutxi

VI

Oraindik hitzak balio beza,
hori nahi dut nabarmendu.
Bete dezagun emandakoa
ta zurikeriak kendu.
Zenbaiten hitzen ahulezia
liskar askoren zimendu:
hitzak indarra galdutakoan
indarrak hitz egiten du

DOINUA:

Anai arrebak
hementxe nator
edo Pello Joxepe

Zientzia

Baleek eta izurdeek
hankak galdu
zituzten

- ❑ *Ezpalak*
- ❑ *Diskoteka*
- ❑ *Liburutegia*

- ❑ *Denbora-pasak*
- ❑ *Ihesi*
- ❑ *Makina bat kontu*

Denboraren makina
Petrolioak
sendatzen
zuenean

ARGIA

erdiko kaiera

kultura eta aisia

Laura Mintegi

Laura Mintegiren azken nobela, *Ecce homo*, Euskal Herrian dago kokatua eta bertakoak ditu protagonistak eta haiek aurre egin beharreko arazo larriak ere bai: dela Urdaibai suntsi dezakeen egitasmoa, dela boteredunek bultzatutako proiektu horren aurka ETAk egiten dituen ekintza

armatuak sortutako ezinegona. Baina idazlanaren parte nagusia emakume eta gizon xeheek jokutzen dute, bere ingurua babes-ten ahalegintzeaz gain, dauzkaten bizi harremanetan ere zorian apur bat izatea nahiko luketenek. Eta hain zuzen, horretan sortzen zaizkie koska nagusiak.

PILAR IPARRAGIRRE

Argazkiak: Iñigo Azkona

«Ezkerreko politikak balore femeninoak hartu behar lituzke»

Unibertsitateko irakaslea, bi seme-alaben ama, PEN Klubeko Euskal Herriko lehendakaria, eta gainera idazlea zaitugu...

Eta orain dela gutxi arte EHuko sail bateko zuzendaria ere izan naiz, zazpi urtez.

Eta nondik ateratzen duzu literaturari eskaintzeko denbora?

Nigan literatura presente dago denbora osoan. Beste gauzak eginda ere, neure barnean dagoen musika bat da literatura. Nolanahi ere, literaturak bi fase dauzka: barnean sortzea, eta gero jada gauzatzea. Idaztea da gutxienekoa; denbora handia eta

dedikazioa eskatzen du, baina boligrafoa hartu orduko, asko dago mamituta aurretik, eta orduan literaturak konpartitu behar du denbora esandako gauza guztiekin. Eta beste "trikimailu" bat ere badut: zorionez oso indartsua naiz fisikoki. Lan gaitasun handia dut eta lo egiteko ez dut denbora askorik behar. Horrek salbatzen nau, oso lo gutxi egiteak.

Zure literatura lan guztietan oinarri berdinak hartu dituzu: bikote harremanak eta politika. Horiei buruz hausnarketa egiteko beharrean al gaude?

Ez dakit guztiak gauden, baina neu bai behintzat. Ez da bikote harremana bakarrik. Gehiago da giza harremana orokorrean, zeren hor tartean ere sartzen dira adiskidetasuna, amatasuna, umeen hezkuntza... Gizaki sozialak gara. Garenak gara komunitatean bizi garelako. Eta komunitatean bi aspektu daude: bata, pribatua deitzen dena, eta bestea, publikoa. Politika izango litzateke gure harreman sozialaren kanpoko eremua, eta giza harremanak, berriz, komunitatean bizi dugun elkar bizitzaren eremua. Orduan ni pixka bat intsumiso bihurtu naiz bi eremuak bereiztearekin. Ez dut marra zuzenik egin nahi eta, gainera, ez dut uste egin behar denik ere. Nire iritziz elbarri gelditzen gara konpartimentu estankook eginez gero. Uste dut eremu publikora eraman ahal ditugula pribatuan ikasitako geure bizipenak, eta aldearantziz: jendearekin egonez ikasi dugun esperientzia guztia eraman behar dela ere norberaren arlo ezkutuenara. Bestela, artifiziala izateaz gain, injustua da, sozialki eremu biak identifikatuta daudelako generoekin: pribatua emakumetasunarekin edo feminitatearekin, eta publikoa maskulinitatearekin. Non aritzen zaren, batzuek abantaila dute.

Azalduko duzu hori gehixeago?

Bada, gizonezkoek eremu batean eduki dezakete abantaila eta emakumeek bestean. Abiapuntua ezberdina da. Gizonezkoa pixka bat salduta egongo litzateke afektuen arloan, aitatasunean, umeekiko harremanean, ahula babestearen arloan, jende nagusia zaintzeko esaterako. Horietan gizona elbarri dago. Emakumea, berriz, beste arloan dago elbarri. Eta hori injustua da. Iruditzen zait gizakiago jokatu behar dela bietan.

Ecce homon noren apologia egiten duzu: emakumearena, emetasunarena? Feminismoarena ez da, behintzat.

Ez, ez. Nik egiten dudana apologia osotasu-

Literatur bidea

Ilusioaren ordaina izenburuko narrazio laburren bildumarekin eman zion hasiera Laura Mintegi Lakarrak bere literatur bideari, 1983an. Geroztik plazaratu dituen liburuen artean honako eleberri hauek daude: *Bai... baina ez* (1986), *Legez kanpo* (1991), *Nerea eta biok* (1994), *Sisifo maiteminez* (2001) eta aurtun argitaratutako *Ecce homo*.

narena da, nik ez nuke nahi zeharo femeni-noa izan.

Zergatik idatzi duzu bertan, orduan, "Ezkerreko politika egitea emakumea izatea da"?

Esaldi hori da nobelaren tesia. Ezkerreko politikak, printzipioz, eduki behar duen helburua da ahotsik gabekoei ahotsa ematea, ahulena indartsuenarekin berdintasunean ipintzea —gutxienez aukera berdintasunean—, desberdina ez bereiztea, ez arrazagatik, ez generoagatik, ez aukera ekonomikoagatik. Hori da ezkerreko politika. Aldiz, eskuineko politika litzateke, arrain handiak txikia jatea, boterea daukana ondo eta ez daukana hor konpon; etorkinak, ijitoak edo arraza desberdinekoak marjinatzea... Zer egiten du orokorrean emakumeak gaur egun ezagutzen dugun gizarte honetan? Hain zuzen ere ezkerreko balore horiek guztiak indartu egiten ditu! Ez dakit kulturala edo genetiko den, berezkoa ala erantsia, baina kontua da halako rola egokitu zaigula: babestearena, bat etortzea bilatzearena, lehian deseroso egotearena... Ezkerreko politikak guztiz femeni-noak diren balore horiek guztiak hartu beharko litzuke.

Zure nobelan irakur daiteke emakumea beti dela negoziazio zale, eta oro har bestearen lekuan jartzen dena... Benetan uste duzu balore horiek izan direla "Lurraren gatza" deitua izan den emakumeak, bakar-bakarrik, bere burua eta familia aurrera ateratzeko erabili izan dituenak?

Ez. Nik esango nuke emakumearekin identifikatzen direla balore horiek, baina izatez ez direla emakume-emakumearenak. Nik ez dakit noraino diren berezkoak eta noraino erantsiak. Dakidana da hori dela gaur egun femeninotzat hartzen duguna. Eta nik errebindikatzen ditudan balore ustez femeni-no horiek dira. Ez emakumearen jarrera. Zeren emakumeak oso maskulino jokatu dezake, oso lehiakor edo oso baztertzaila, edozein gizonek beste. Nik libu-

Ondarre baserria

20214 Segura (Gipuzkoa)
Tel.: 943 801684

e-posta: ondarre@hispavista.com
www.acvmultimedia.com/ondarre

ruan diodanarekin ez dut esan nahi ezkerreko politika femeninoa izan behar denik, baizik eta femenino jokatu behar duela. Eta hori da, zorionez, daukagun esperantza, femenino edozeinek jokatu baitezake, gizon zein emakume izan. Horregatik matizatu behar da esaldi ponposo hori. Ezkerraren politika egitea balore femeninoekin ere jokatzeko da, eta batez ere oso presente edukitzea, emakume edo gizon izanda!

Zertan oinarritzen zara zu *Ecce homon* aitatzten dituzun baloreak balore femeninoak direla esateko? Galdera ona da, zeren hori da nik daukadan zalantza. Ez baitakit zein puntutara diren berezkoak edo erantsiak. Baina argi dago historian egokitu zaion rolagatik emakumea behartuta egon dela komunitate batean erdigunea izatera eta oso adi egotera komunitate horretako kide guztiak elkar bizi

“Ez dakit kulturala edo
genetikoa den, berezkoa ala
erantsia, baina kontua da halako
rola egokitu zaigula emakumeoi:
babestearena, bat etortzea
bilatzearena, lehian deseroso
egotearena...”

daitezten. Agian garatu dituen balioak ez dira berezkoak, bete duen rolagatik bere egin behar izan dituenak baizik. Oso interesgarria da alde horretatik Simone de Beauvoir-ek zioena, hau da, gauza bat dela izan, eta beste gauza bat dela egon. Egoera batek eragin izan du *iza-era*, iza-teko era bat. Horregatik gaur egun diogu honelako egoeran egon direnek daukatela halako izaera. Baina nire galdera da: benetan halakoak dira, izan? Edo halakoak dira egoerak behartuta? Alda dezagun egoera, eta ikus dezagun emakumearen benetako izaera. Beti daukagu aukera, guztiok, geure bizitzaren jabe izateko. Eta bai, sexuak definitzen gaitu, generoak ez.

Beraz, zein da zure liburuan zabaldu nahi izan duzun mezua?

Argi nuen ez nuela espreski feminitateaz eta emakumeari buruz hitz egin nahi. Urtetan egokitu zait emakumea eta literaturaz hitz egitea, eta pixka bat aspertuta nago. Une batean pentsatu nuen: zergatik ez hitz egin kanonaz, arauaz, neutroa omen denaz? Zeren gizon izatea neutroa ei da, baina ez da. Beraz, horren gainean hitz egin nahi nuen, azalduz gizona ere markatuta dagoela. Gero, jakina, gizonari buruz hitz egiterakoan, emakumeari buruz ere hitz egiten dut, baina beraiegan kokatu nahi nuen gaia. Batetik, asko interesatzen zaizkidalako; gizonaz inguratuta bizi izan naiz beti, eta eremu publikoan egon naizenez sarri askotan emakumezko bakarra izan naiz. Eta bestetik, beraiei esan nahi nielako: adi, gu ez gara diferenteak, hemen guztiok gaude markatuak. *Ecce homok* badauka zentzu apur bat peioratiboa ere: hau da, giza-jo, zarpaila, amek eta amamek kariñoaz erabiltzen zuten “descamisado, zarrapastroso” hura. Nik modu sinboliko batean esan nahi

nuen gaur egun gizonazkoek badutela egoera hori. Guk gauzak asko aldatu ditugulako oso denbora laburrean, eta beraiek paperak galtzen ari direlako. Eta pixka bat gizajo dira, ez dakitelako batzuetan nola jokatu. Gu alde horretatik seguruago gaude. Agian ez dakigu beti zer nahi dugun, baina bai zer ez nahi dugun. Beraiek, berriz, ez dute beren lekua topatzen. Ikasten ari dira aita izaten –batzuek oso ondo egiten dute–; eta ikasten ari dira konpañero ere izaten emakumezkoekin lantokian. Baina asko

kostatzen ari zaie bikotekide izatea, ez dakite nola izan autonomia ekonomikoa eta intelektuala duen emakume baten ondoan. Hor pixka bat galduta dabilta, eta *Ecce homok* horri egiten dio erreferentzia. ■

Argitalpenak

Diskoteka

IKER BARANDIARAN

Alter hegoa nagusitu da

Keu aldatu dela dirudi, orain arte esperimentuak egiteko erabili duen alter-egoaren azkeneko lana entzunda. Ardatz izan duen hardcorea eta metala alde batera utzita, rockean eta popean murgildu da. Hainbat proiektutan ondoan izan duen Mikel Arakistain baxu jotzailearekin eta Arima Beltza taldeko Jon Gurrutxaga bateria jotzailearekin, Sen taldearen popetik hurbil bidaia du, Kuraiaren erritmo eta doinuak ere dastatu ditu, eta txikitatik hainbeste gozatu dituen hard-rock gitarra bizi-biziak ere zorroztu ditu, aurreiritzien gainetik eta gaur egungo doinueta-raino jauzi eginez (Queens of the Stone Age kasu). Disko freskoa da, itsaskorra –kostakoa baita– eta kantu guztiak doinuz zipriztinduta daude. Hitzei dagokienez, intimista samarrak dira, hurbilekoak, Keuk eginak. Eta Lekeitioko *Txiik* bi perla poetiko-iraultzaile oparitu dizkio. **I**

Heltzearen diren egunak

Uek

GAZTELUPEKO HOTSAK

Iraupena: 33' 27"
13,46 euro

KEU

«Orain badakit nolako kantuak egin nahi ditudan»

Zure aurreko taldea, Fjord, bat-batean desegin zenuten...

Urtebete oso intentsioa egin genuen, baina ez ginen ados jartzen: geldiunea noiz egin, zer estudiantan grabatu... Desberdintasunak azaleratzen hasi eta norberak bere bidea jarraitzea hobe zela pentsatu genuen. Hala ere, Fjord gogoratzean hunkitu egiten naiz; prestatzen genbiltzan diskoak itzela izan behar zuen.

Uek proiektuarekin orain arte esperimentatu egin duzu. Orain, berriz, talde izaera eta abesti klasiko kontzeptua landu duzu. Zergatik?

Uek bigarren mailan eduki dut, esperimentatzeko. Orain gogoa neukan Uek-ekin zuzenekoak egiteko, baina zaila da arlo esperimentalean zuzenean aritzea. Horregatik, betiko lagun Mikel eta Jonekin batu eta kantu rockeroagoak idatzi ditut.

Esperimentatzeko gogoa alde batera utzi duzu?

Oso urte gutxitan hiru disko esperimental egin ditut eta oraingoz nahikoa da, baina esperimentatzeko gogoa bueltatzen bada, igoko naiz ganbarara berriro. Eroso ikusten duzu zure burua abesten eta gitarra jotzen, front-man gisa?

Bai. Aurreko diskoetan kantu bana abestu dut eta Fjordekin koruak egin nituen. Beti izan dut erraztasuna doinuak lantzeko. Ahotsa da beste edozer moduan: ekinez gero eta norberaren mugak ezagututa, aurrera egitea. Gustuko dut diskoan eta kontzertuetan entzuten dudana.

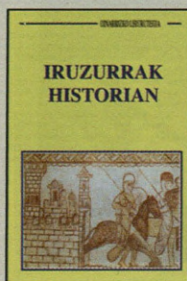
Jon Gurrutxaga, Keu eta Mikel Arakistain

Zure aurreko talde eta diskoekin alderatuta, *Heltzearen diren egunak* askoz pop-rockeroagoa da...

Bai. Urte askotan Mikel eta biok Etsaiak taldean ibiltzeak zaku berean sartu gaitu. Zain edo Fjord taldeek aurrera egin artean, ez da igarri musika alor askoz zabalagoa entzuten dugula. Orain beste intentsitate batzuk lantzen hasi gara, urtetan barruan eraman duguna ateratzen gabiltza. Disko honek niri gustatzen zaizkidan osagarri guztiak dauzka. Orain badakit nolako kantuak egin nahi ditudan. Hurrengo diskoa egiteko desiratzen nago!

Liburutegia

PILAR IPARRAGIRRE

Iruzurak
historianBatzuen artean

GAIK

158 orrialde

Historiako
mirari faltsuak

Antzinatik ahalegin ugari egin ditu gizateriak, gizakiaren nondik norakoak jakin ahal izateko. Aurkikuntza gogoangarrien alboan, iruzurak ere egin du bere lekua. Eta hain zuzen ere, horri buruz dihardu Gaiak argitaletxeak plazaratu duen *Iruzurak historian* izeneko liburuak. Idazlan honetan, historian izandako engainu entzutetsu batzuk aukeratu dituzte, gizateriaren iraganaldiko gertaera gogoangarrien ezagutza kontatzeko iruzurrek bete dezaketen zeregina azaltzeko. Tximinoa gizakiaren arbaso izan zitekeela eta Piltownen (Ingalaterra) "aurkitutako" arrastoak ezagun egin zirenetik

hasita, Troiako gerraren gainean dauden zalantzak, Atilaren hunoek zabalduko izua hainbestearainokoa izan ote zen, eta beste kontu ugari. ■

Bizkaia. Ehun paisaia

Santiago Yaniz

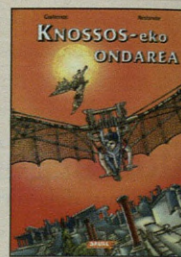
SUA

128 orrialde
18,50 euroBizkaiaren aiurria aurkitzeko
Santiago Yanizen ehun argazki

Urtaro bakoitzaren joan-etorrian eta une bakoitzak eskaintzen duen argiaz ederki baliatuz egin ditu Bizkaiko lurraldea oinarri duten 100 irudi zoragarri hauek. Santiago Yanizek Galdameseko Ereiza mendia erakutsi digu elurra- ren menpe eta halaber, Orozkoko Anuntzibai zubia udazkenean, Alluitz mendiko harresiak ilunabar batean, Bizkaiko zubia ederki argiztatua, Abraren eta Bilboko portuaren ikuspegia gauetz, Karrantzako paisaia elurtua, Matxitzako lanbropean, Zamudion dagoen Malpika dorrea, Urdaibai zein Gorbea eguratsaren era guztietan, Guggenheim su artifizialez horniturik, Ogeia lur muturra egun argiz, iluntze bat, Butroeko gazteluko eta Sopuertako panoramika eta beste irudi asko. ■

Aritz pilotaria
Kretan

Haur eta helduentzako abentura komiki honetan, Kreta eta Iruñean kokatuta dagoen istorio bat azaltzen da. Komikiko protagonista diren Aritz pilotaria eta bere lagun Joxe eta Eider Kretan daude. Opor on batzuk pasatzeko asmoarekin gerturatu dira haraino, baina beren ametsetako lurralde horretan ezusteko franko aurkituko dute. Izan ere, poz-pozik handik dabilatzala, nafar bat, Idoia Askunze *Mibiluzea*, ikusiko dute. Ez dute oso begiko neska hori, baina hark esaten die- nean bere mutila bahitu egin dutela, une horretan atzerritarrak Kretan ondo ikusiak ez daudelako eta bertatik alde egiteko, hari laguntzea erabakiko dute Aritzek, Joxek eta Eiderrek. Horretarako, San Ferminetan murgildurik dagoen Iruñeara itzuliko dira, desagertze horren zergatia argitze aldera. ■

Knossos-eko
ondareaPello Cutierrez,
Daniel Redondo,
Iban Astondoa

SAURE

48 orrialde
16 euroAurrekontuak
hizpide

ELAko Azterketa Bulegoak euskaraz eta gaztelaniaz plazaratutako *Eusko Jaurlaritzaren eta Nafarroako Gobernuaren 2006ko Aurrekontuen azterketa* lanak dioenez, Hego Euskal Herria dugu Europan azkena aurrekontuetako diru- sarrerei dagokienez eta gizarte gastuan inbertitzeko asmoei dagokienez. Hau da, azkenak omen gara osasuneko eta hezkuntzako gastu publikoan, bai eta duintasunez bizitzeko beharrezkoa banatzeko garaian edota gizarte premiak betetzerakoan ere. ELAk dioenez, 2006ko aurrekontuen proiektuan gastu publikoaren murrizketa aurreikusia dago, eta horrek osasun sistema publikoaren kalitatea eta sektoreko langileen lan baldintzak arriskuan jartzen ditu. Hezkuntzari eta Etxebizitzari dagokienez, beste hainbeste aurreikusten du eta behartsuenen pobrezia bere horretan iraungo duela. ■

Azterketak 7.
Eusko
Jaurlaritzaren eta
Nafarroako
Gobernuaren
AurrekontuaBatzuen arteanMANU ROBLES-
ARANGIZ INSTITUTUA

100 orrialde

Ezberdinen arteko adiskidetasun zintzoa

Patxi Zubizarretak euskaratutako Eric-Emmanuel Schmitten *Ibrahim jauna eta Koranaren loreak* nobelaren oinarrian, Parisen bizi den hamaika urteko mutiko judutar batek bere auzoko musulman bakarrarekin egiten duen adiskidetasun zintzoa dago. Mutiko hori aitarekin bizi da, amak etxetik alde egin zientetik, eta aita-semeak duten elkarren arteko harremana erabat hotza da. Halako batean, aitak lapurtzat joko du mutikoa, eta une horretan bertan erabakiko du gazteak benetan lapurtzen hastea, bai aitari eta baita janariak saltzen dizkion Ibrahim jaunari ere. Berak putetara

joan nahi luke, eta horretarako dirua behar du. Nahikoa aurrezten duenean, itsulapikoa apurtu egingo du. ■

Ibrahim jauna eta Koranaren loreak

Eric-Emmanuel Schmitt

EREIN

86 orrialde

Ospitale barruko eta kanpoko bizitzak

Harrera etxe batean bizi den mutikotxo bat eta haren hamaikost urteko arreba dauzka protagonista iazko Lizardi saria eskuratu zuen Imanol Azkueren ipuinak. Anai-arreba horiek amarik ez dute; eta aita, berriz, eritetxe batean dago, burutik oso gaixo, gainera. Mutikoari bere aita gehien gustatzen zaion unea, bisitan joan eta ospitaletik irtendakoan hirurak egingo dituztenak asmatzen hasten

denekoa da. Baina ez ditu beti aita bisitatzeke aukerak, batzuetan, ospitalera ez joateko abisua ere izaten baitute. ■

Kea airean bezala

Imanol Azkue

ZARAUZKO UDALA

54 or. / 7,50 euro

JOSE FELIX DIAZ DE TUESTA

«Nork zer esan duen, horixe da antologia honen muina»

Zertan datza zure liburu honen mamia?

Duela bi mila urte ingurukoak dira Euskal Herriari eta euskaldunei buruz ezagutzen ditugun lehenengo testigantza idatziak. Erromako geografo eta historialariek idatzi zituzten. Geroztik ezin konta ahala testu idatzi eta argitaratu da gure herriari buruz, XIX. mendetik hona, batez ere. Horietako batzuk bildu ditut liburu honetan, atzerritarrek idatzitako testuetatik edo esandakoetatik Euskal Herriaren irudi baikorra jasotzen dutenen lagin txiki bat da bere mamia, ezinezkoa litzatekeelako Euskal Herriari buruz idatzi den guztia honelako liburu batean jasotzea.

Hainbeste idatzi al da, bada, gure herriari buruz?

Bai, eta garai guztietan, gainera. Baina bibliografia, oro har, oso zabala bada ere, Antzinaroko eta Erdi Aroko testu gutxi samar aurkitu dit. XIX. mende hasieratik hona, berriz, aurreko zortziehun urteetan baino askoz ere gehiago.

Nortzuk dira aipuen egileak?

Estrabon geografo grekotik hasita, Peter Bakker hizkuntzalari eta antropologo holandarrak, Rui Pereira idazle portugaldarrak edo Pau Joan Hernández idazle eta itzultzaile katalanak idatzi dituztenetainokoak. Bildu ditudan idazle gehienak espainiarrak edo frantziarrak dira. Baina ingelesdunak ere ez dira gutxi; batzuk, gainera, literatura edo zinema munduan oso ezagunak, Anaïs Nin, Aldous Huxley edo Orson Wells, adibidez. Katalanak eta portugaldarrak, berriz, gutxi samar. Nork zer esan duen, horixe da antologia honen muina, eta aipuekin batea, autoreen biografia laburra ere sartu dut.

G. G. / ARGAZKI PRESS

Euskaldunak gogoko izan gaituzten atzerritarrek

G. Makina bat irain eta mespretxu entzun eta irakurri ahal izan ditu euskaldunak bere

buruari eta bere herriari zuzenduak. Jose Felix Diaz de Tuestak plazaratu duen *Euskal Herria atzerritarren ahotan* izenburuko antologia moduko honetan, ordea, ez du horrelakorik aurkituko. Alderantziz, bere autoestimua areagotuko dioten aipu asko eta asko irakurri ahal izango baititu. Eta ez edonork esanak edo idatziak, gainera.

Estrabon geografo grekoak K.a. I. mendean euskaldunak berariaz aipatuz idatzirik utzi zituenetatik hasita, 1967an jaiotako Pau Joan Hernández idazle eta itzultzaile katalanak eskaini berri dizkigunetaraino, gogoko izan gaituzten hamaika andere eta gizon ospetsuk historian zehar gure eta Euskal Herriaren gainean esan dituztenetatik aukeratutako testuez osatua dago liburua. Mintzo direneta-

Euskal Herria atzerritarren ahotan

Jose Felix Diaz de Tuesta

ARRASATE ARGITAN

244 or. / 20 euro

tik batzuk aipatzeagatik, hor ditugu Dante Alighieri, Boccaccio, Ausiàs March, Fray Bartolomé de las Casas, François Rabelais, Cervantes, Lope de Vega, Voltaire, John Adams, Victor Hugo, Flaubert, Elisée Reclus, Rubén Darío, Ramón Menéndez Pidal, Lluís Companys, John Dos Passos, Bertolt Brecht, Anaïs Nin, Orson Wells, Raimon edota Montserrat Caballé. ■

egileari galdezka

Ezpalak

KATIXA GARATE

Aurora Beltran

Liverpooleko LIPA goi musika eskolak gonbidatua izan da bertako ikasleekin bere obra lantzeko. Paul McCartney sortutako eskolak,

JOXE LACALLE

Espainiako artista eta interpreteen elkartarekin elkarlanean, artista bat gonbidatzen du urtero eskolak eman ditzan. Ekainaren 2an hasiko du bira Beltranek ikasleekin Espainian eta 10ean Iruñean izango dira.

Josu Penadesek *Etxea* nobela plazaratu du Alberdania argitaletxearekin. Ama-semea etxe bila dabilta eta Miren eta Mikel bikotearen etxea ikusiko dute. Horixe du abiapuntu errealtatearen gaineko galdera ugari planteatzen duen eleberriak.

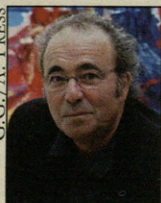
Miguel Angel Calvo zinema zuzendari tuterarrak estraineiko film luzea (*El lunar*) errodutzen hasiko da ekainaren 5ean, Beran. Kontrako bi alderdi politikoren hautagai diren bi bikiren istorioa kontatzen du. Andoni Gracia aktore bilbotarrak jokatu du bikien rola.

Cristobal Balenciagaren jantziez osatutako *Maier Bilduma: Apaindura xumearen luxua* erakusketa paratu du Balenciaga Fundazioak Getarian duen aretoan. Meye Maierek 1938 eta 1960 urteen artean erabilitako jantziak izango dira ikusgai iraila bukatu arte.

Jousilouli taldea 2004an desegin zen. Taldearen 9 urteko ibilbidea 1995-2004 DVDan (Oihuka) bildu dute. Elkarriketak, bitxikeriak eta kontzertu zatiak batu dituzte bertan. Taldearen errautsetatik Dirua taldea sortu berri da eta dagoeneko eskaini dituzte kontzertu batzuk.

Jose Luis Zumeta

k azken urte eta erdian egindako margolanak Bilboko Epelde&Mardaras galerian jarri ditu. Ekainaren 23a arte ikusi ahal izango dira.

G.G./A. PRESS

Gasteiz ikus-entzunezkoen lurralde

UZTAILAREN 1A ARTE, ikus arteen tendentzia berrienei egingo diete leku Montehermoso kulturagunean, *Gasteiz Lurralde Ikuskorra* jardunaldietan. Zinema, musika, erakusketak, dantza, tailerrak... egitarau oparoa prestatu dute. Skate bideo lehiaketa egingo dute, bideosormeneko lanak eskainiko dituzte, bideo jokoen gaineko jardunaldiak egingo dituzte, musika garaikideari eskainitako zikloa izango da... Uztailaren 1ean amaituko dira jardunaldiak, moda, irudia eta soinuak uztartzen dituen ikuskizun batekin.

Bertsolari Tiki Eguna Miarriritzen

EKAINAREN 2AN ospatuko dute Bertsolari Tiki Eguna Miarriritzeko Jai Alaian, Bertsolarien Lagunak elkartearen eta Seaskaren ekimenez. Goizean Iparraldeko Bertsolari Gazteen XIII. Txapelgoko finala jokatu da. Ikastoletako bertsopaperen irabazlea jakinaraziko dute ondoren eta arratsalderako Bertso-Xiba jokoa antolatuko dute. Miarriritzeko Udalak Bertsolarien Lagunekin izenpetu berri duen *Miarriritze bertsotan* hiru urteko egitasmoaren lehen ekimena da Bertsolari Tiki Eguna. Hala, hiru urtetan urtero bertso jarduerak (bertso saioa, ikastaroa edota erakusketa) gutxienez antolatzeke konpromisoa hartu dute.

Ikusleak urritzen EAEko zine aretoetan

ZINEMA ARETOAK UGARITU ARREN, ikusleak gutxitzen ari dira. Horixe ondoriozta daiteke Espainiako Kultura Ministerioak egindako inkestaren arabera. 2001etik 2005era 2,2 milioi ikusle inguru galdu dituzte EAEko zinema aretoek. Orduan baino 24 areto gehiago dago ordea eta %9,84 gutxiago jaso dute dirutan. Zinema aretoen ugazteak

Pako Aristik honakoak esan zizkion Berriari: «Ni euskal idazlea naiz, eta mentalki Euskal Herria nazio independente gisa bizi dut. Ez daukat inongo ilusiorik Madrilén, Alfaguaran, liburua argitaratzeko. Argitaratu nahi badute, ondo; oztoporik ez diet jarriko. Baina ez daukat inongo helbururik Madrilén onartua izateko. Kontrakoa ere esango dut: amorru handia ematen dit Madrilén daukagun menpekotasun estetiko eta ideologiko horrek».

Xabier Agirre Txalo antzerki taldeko zuzendariak adierazpenok egin zizkion Noticias de Gipuzkoari: «Duela urte batzuk askoz gogorragoa zen antzerki bizitza, gaur egun bizi daiteke honetaz, ni horretaz bizi naiz eta posible dela ohartu naiz».

Mixel Etxekopar txirulari eta euskara irakasleak Garari:

«Zuberoan gauza anitz kulturaren bidez egiten dira. Nonbait hori ere politika dela erran dezakegu. Artea politika da eta sobra garrantzitsua da politikarien esku uzteko».

Angel Erro, idazleak Volgako Bate-lariak blogean izkiriaria: «Euskarak aje asko ditu (...). Hizkuntza literario baten eraketan zertxobait aurreratu badugu ere (eta hobekuntza horretan anitz zor diogu itzulpengintza literarioari), poesiari dagokionez ezin gara hain baikorrak izan. Gauzak oso gaizki daude. Arras hizkuntza poetiko txiropa dugu, salbuespenak ohore. Bertso lerroen dispozizioagatik ez balitz, maiz ezinen genuke jakin olerki bat irakurtzen ari garen edo egunkariko eskela bati».

Antzerkia kalean da

Hasi da dagoeneko kaleko arteen garaia. Leioan, VII. Umore Azoka egingo dute, ekainaren 1etik 4ra. Guztira 48 konpainiek eskainiko dituzte euren ikus-kizunak Leioako kale eta plazetan. Horietatik 10 Euskal Herrikoak dira (Gaitzerdi, Pikor, Trapu Zaharra, Xabi Larrea, Azulkillas, Latirili...). Aurten ere *Zeruko artea* atalari eutsiko diote eta akrobazia ugari ikusi ahal izango dira bertan. Bestetik, atal berria sortu dute, kaleko magiari eskainia. Azokaren baitan Kale-arteen IV. Topaketa Profesionalak egingo dituzte. Hala, kalea bizibide duten artistek kultur politikei, koprodukzio eredu berriei eta egile esku-bideei buruz hitz egingo dute, besteak beste.

hainbat ondorio ekarri ditu, adituen esanetan. Besteak beste, film bakoitza denbora laburragoan egotea aretoan, areto gehiago dagoenez, batetik bestera eraman behar dituztelako; eta hainbeste aretotarako filmak behar direnez, kalitate eskaseko film ugari proiektatzea.

Lekuonaren lanak museo digitalean

NICOLAS DE LEKUONA (Ordizia 1913- Fruiz, 1937) artistak ez zuen museorik eta haren miresle Paula Garaialdek eta Mareu Apalategik museo birtuala egin diote: www.nicolasdelekuona.org. 200 bat artelan egin zituen Lekuonak (margolanak, argazkiak, collageak...). Gehienak familiaren eskuetan dauden arren, obra batzuk sakabatuak ditu Bilbon, Gasteizen, Valentzian eta Estatu Batuetan. Hiru areto birtualetan banatu dituzte Lekuonaren obrak tekniken arabera eta bisita gidatuak egin daitezke, bideo-joko bat bailitzan.

IMAX zinema aretoa Barakaldon

Hiru dimentsioko filmak ikusi ahal izango dira ekainaren 8tik aurrera Barakaldoko Megaparkerko Yelmo Cineplex aretoetan. 700 ikuslerentzako lekua du aretoak eta 300 metro koadroko pantaila. Film laburrak, luzeak eta dokumentalak proiektatuko dituzte. Filmak hiru dimentsiotan ikusteko, betaurrekoak jantzi beharko dituzte ikusleek.

Bakearen aldeko kontzertua Donostian

Uztailaren 11n, doako kontzertua eskainiko dute Bob Dylanek, Mikel Laboak eta Macacok Zurriola hondartzan. Donostiako Jazzaldiak antolatu du kontzertua. Aurretik Bob Dylan jaialdira ekartzeko asmoa zuten eta ETak su-etena iragarritakoan, bakearen aldeko kontzertua egitea erabaki zuten. Doakoa izango da, baina harmailetarako salgai jarriko dituzte sarrera batzuk.

Hemen gaude!

Antzerki eskoletako ikasleen lanak ikusi ahal izango dira Sareako antzokietan, bigarren urtez. Ekainaren 10a arte, bederatzi antzokitako oholtzak zapalduko dituzte BAI, Artebi, Gasteizko Eszena-Arte, Donostiako TAE eta Getxoko eskoletako ikasleek.

gure!
artean
euskaraz

(1906-1986)

Balendin Enbeitia

Euskaltzale bizkaitarrak

100. urteurrenean

“ Euskera maite, gaxorik zagoz
eta osakairik ez dozu,
zeure semiak itxi zaituez,
errukarria zara zu.
Ene, euskera, ilgo al zara?
Arren erantzun eidazu!
Zu il ezkeru ez dot nai bizi,
zeugaz eruan nagizu! ”

Denbora-pasak

LUMA

Hitz gezidunak

	* DEITURA		▼	Lotzeko zera	▼	Musika nota	▼	Ur kirola	▼	Jarleku mota
	Taloak egi-ten ditu			Emakume izena		Gizon txikia		Erretoki		
	▶			▼		▼		▼		▼
	Ba..., ja-kingo banu		▶					Sexu eme	▶	
	Bidalia							Bokala		
* IZENA	▼	Gipuzkoa-ko herria	▶ ▼				▼			
Zefalopodo mota		Ilunabar								
▶		▼					Bokala	▶	Potasioa	▶
							Ez ahal		553	
Garai, aldi	▶			Adi!	▶		▼	501	▶ ▼	
Gure planeta				Konforme				Verdiren opera		
▶			▼		Babesa	▶		▼		
					Oxigenoa					
Lantza labur	▶				▼	13	▶			Atzizkia
Metal mota						N birritan				
▶					Zer lekutatik?	▶ ▼				▼
					Uranioa					
Nafarroako futbol taldea	▶				▼			Gipuzkoa-ko herria	▶	

Hitz gurutzatuak

EZKER ESKUIN

1.- Elkargunea. 2.- Labore hautsa. Burdinola. 3.- Alaitasun. Ohorezko hitz ematea. 4.- Uranioaren ikurra. Urteen kopurua. Hirugarren eta bigarren bokalak. 5.- Italiako diru zaharra. Jakinarazpen. 6.- Ez eme. Kolore mota. Röntgen. 7.- Adar. Mila eta bi, zenbaki erromatarren arabera. 8.- Juntagailua. Pirinioetako gailurra. 9.- Trikuia, sagarroia.

GOITIK BEHERA

1.- Barazki mota. Nork kasuaren atzizkia. 2.- Dena, guztia. Nafarroako basoa. 3.- Hondar. Presio unitate. 4.- Non atzizkia. Emakumea, andrea. Iodoaren ikurra. 5.- Ez geza. Lehen, zakur-rrak. 6.- Uranioaren ikurra. Norbait. Naizen hau. 7.- Zer lekutan? Leku honetan. 8.- Bizkaieraz, enara. Guztiz larritu. 9.- Bokal errepikatua. Itsasadarra.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1									
2									
3									
4									
5									
6									
7									
8									
9									

Sudokua

9x9-ko laukian hutsik dauden gelaxkak bete behar dituzu 1etik 9ra bitarteko zenbakiak idatziz eta kontuan izanik zenbaki bakar bat ere ezin duzula errepikatu errenkada eta zutabe berean, ezta dagokion 3x3-ko laukian ere.

	1	2			6	5		
6				1				
3			2				7	
					5	7		
		5		2		1		
		9	7					
	4				3			9
				9				4
		8	1			3	5	

Bost bider bost

Ezker eskuin eta goitik behera, zenbaki bakoitzean hitz bera aterako zaizu.

	1	2	3	4	5
1					
2					
3					
4					
5					

1. Anaiaren semea edo alaba.
2. Pluralean, barazki lekaduna.
3. Hegazti mota. 4. Pilota txiki.
5. Akaro mota.

Kike Amonarrizen umorea

Politikariak eta jainkoa

Europa mailako ikerketa bat burutu berri da eta emaitza harrigarriak kaleratu ditu:

Politikarien %95ek bere burua ateotzat jotzen du.

Emaitzak ezagutu orduko, Eliza guztietako ordezkariak larritu egin dira eta arrazoen xerka hasi.

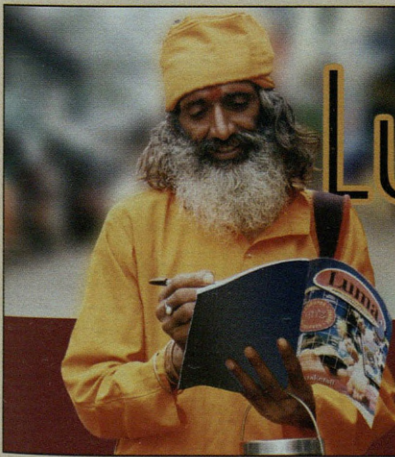
Baita berehala topatu ere: politikariek ezin dute sinetsi bizitza honen ondoren hoberik izan daitekeenik.

Soluzioak

A	O	N	I	K	I	R	I	K
O	E	T	A	V	A	N	E	T
I	M	I	I	A	B	A	R	
R								
R								
R								
E								
A								
A								

A	I	A	V	N	N	S	A	S	O	
K	D	I	N	O	N	O	I	T	I	
	I	I	I	X	O	D	A	R	D	
A										
I										
D										
K										
L										
A										
O										
K										
U										
A										
E										
A										
B										

Bost bider
bost
1. Iloba. 2. Lekak.
3. Otila. 4. Balo.
5. Akaro.

Lumanonahi

HARPIDETZAK
© 943 37 15 45 - www.argia.com/luma - luma@argia.com

+ *lumatxo*
haurrentzako gehigarria

Ihesi

Euskal Herria ezagutuz

TESTUA: AINHOA OIARTZABAL

ARGAZKIAK: A. ARSUAGA

Oiartzun (Gipuzkoa)

Arditurriko bidegorria

XIX. mende erdialdera, meategietako ustiaketetarako ibilbide estuko trenbide sarea sortzen hasi zen Euskal Herrian eta XX. mendeko 20ko hamarkadan, Europako bide sare ugarienetakoa zen. Baina mende horren erdialdean, meategiak itxi eta errepideak nagusitu zirenez, erabiltzeari utzi zioten. Egun, antzinako trenbide hauek oinezko eta txirrindularientzako Bide Berde zoragarri dira. Arditurriko bidegorria Aiako Harria Parke naturalaren barne da, Oarsoaldea eskualdean eta Oiartzun herria auzoz auzo zeharkatzen du. Ingurumenarekin bat egiten duen aisialdi gune honetan, asteburu honetan bertan egingo da Loriartzun, lore, landare eta paisajismoaren jaia.

Gaurko ibilbidea Arditurriko Bide Berdean barna egingo dugu. Oiartzungo Ugaldetxo auzotik hasiko gara. Bertara iristeko, N-1 errepidea hartuko dugu Donostia edo Irunitik inguratzen bagara. Astigarragatik bagatoz berriz, GI-2132 errepidea hartuko dugu. Azken aukera A-8 autopista hartzea da, zuzenean eramango gaituen Ugaldetxo auzora. Bestalde, tren edo autobusez ere iritsi daiteke Oiartzunera.

Ugaldetxo auzotik Arditurri bitarte zabalduko da lore feria. Ibilbideari ekin eta berehala, ezkerrean, harizti bat dago, Mendibileko txara, piknikerako leku aproposa. Bidegorrian

aurrera goazela, leku desberdinetako zuhaitzak topatuko ditugu: Asia Mendebaldeko Marugatze beltza, Txinako Esterkulia edo landatutako gorosti urdina... Guztira 125 espezie desberdin daude ibilbide botaniko honetan.

Ibilbidea ibaiaren parean doa. Oiartzun ibai, ibai laburra da, 16 kilometro inguru ditu. Txikia baina garrantzi handikoa da. Oiartzun ibaiaren bailara Paleozoikoan (orain 380 milioi urte) hasi zen eratzen. Euskal Herriko bailara zaharrenetarikoa dela esan daiteke. Prezipitazio aldetik, bere iturburu euriarik gehien egiten duen euskal zonaldean dago (2.300 milimetro urtean). Ur kopuru

hau dela eta, Oiartzun ibaiaren iturburu inguruan San Anton, Añarbe eta Domiko urtegiak daude. Ibaia, Aiako Harritik datozen erreka batzuek bat egitean sortzen da. Poliki-poliki bere ibilgua jarraitzen du Oiartzungo haranetik, Pasaian itsasoratu arte.

Altzibar eta Ergoien auzoak

Ugaldetxo auzotik Altzibar auzora goaz. Bidegorriaren zati honetan Ugarteko errota dago. Izan ere, Arditurriko Bidegorria errotez, dorrez eta burdinolez beteta dago.

Dagoeneko Ergoien auzoan, Herri Musikaren Txokoa topatuko dugu. Herri musikaren inguruko

FITXA TEKNIKOA

OIARTZUN

DENBORA

3 ordu

GARAI EGOKIA

Edozein

DESNIBELA

165 m

KOKAPENA

Oarsoaldea eskualdea

OHARRA

Oarsoaldea Eskualdeko Turismo Bulegoa:
www.oarsoaldea-turismo.net

ZAILTASUNA

Bidegorri ertzeko zelaietan, lau hankako bidaideak izango ditugu. Eta Bidegorritik kanpo, Oiartzunen hainbat aukera ditugu ikusgai. Adibidez, Oielekuko pagadia eta San Esteban eliza, goiko eta ezkerreko irudiek erakusten dutenez.

dokumentazio zentroa da. Erakusketan soinu tresnen bilduma izugarria dago, bai Euskal Herrikoak bai kontinente guztietakoak. Liburutegia ere badu, fonoteka, irudi artxi-boa, tailerra... eta hainbat jarduera antolatzen dira.

Aurrera jarraituko dugu ibilbidea. Baina badugu beste geldialdi nagusi

Oiartzungo interesguneak

HERRIAN BERTAN, XVI. eta XVII. mendeko eraikinak topa ditzakegu: San Esteban parrokia eta San Joan Bataiatzailearen Basilika, besteak beste.

AIAKO HARRIAK, Arditurriko meategietatik aitzinerantz daude. Hiru haitz nagusiz osaturiko tontor katea da: eskuragarriena, Hirumugarrieta (806 m); erdigunean Txurumurru (821 m), pendiza handikoa; eta hegoaldean, garaiena, Erroilbide (837 m). Bere erliebe berezia ezaugarri duela, garrantzi geologiko handia du, Euskal Herriko granitozko mendigune bakarra eta lurralde honetako materialik zaharrena baita.

OIELEKU. Bertan pagadi ederrak aurkituko ditugu. Karrika auzotik gora, Biantitz portura garamatzen errepidea hartuko dugu (3631). 13. kilometroa pasa eta ezkerrean sartuko gara. Gure arbasoen aztarnak topatuko ditugu bertan. Oielekuko Cromlech-a ikusgarriena eta egoera onenean dagoena da.

ARTIKUTZA. Oieleku bazter batera utzita, errepidea jarraitzen badugu Eskasera iritsiko gara eta handik Artikutzara. Donostiako Udaletxearen jabego pribatua izanik, Goizuetako lurretan dagoen barruti hau, Iberiar Penintsula osoko eskualde euritsuena da eta Aiako Harriekin batera, Euskal Herriko lur eremu zaharrenetarikoa. Kokapenari dagozkion berezitasun hauei, gizakiak historiaurretik gaurdaino eragindako orbainak gehituz, Artikutzako paraje naturalak egundoko xarma du. Barrutiaren azalera 3.700 hektareakoa da. 6.000.000 zuhaitz bizi dira Artikutzan. Ekosistema nagusia pagadia da, harizti eta haltzadiei gailenduz. Gainerakoa, konifero landaketak, larreak eta urtegiak estaltzen du. Baso hauek, hainbat animalia eta landare espezieren azken gordelekua bilakatu dira, Soldanella villosa landare endemikoarentzat bezala.

Loriartzun

INGURUMENA ardatz harturik, paisajismo, lorezaintza, loreen salmenta eta produkzioaren inguruko ekintzak bultzatzea du helburu iaz hasitako azokak, eta era berean eskualdeko turismoa dinamizatzea. Hala, loreen salmenta baino haratago doan "loreen, landareen eta paisajismoaren jai handia" ospatuko da, ekainaren 3an eta 4an Oiarztungo Arditurriko Bidegorrian.

Iazko azokaren balorazioa oso positiboa izan zen, bertara eskualdeko zein beste lekuetako jendea etorri baitzen; guztira 15.000 pertsonen bisitatu zituzten Loriartzun azoka eta aste bukaera horretan egin ziren beste hainbat ekimen.

Aurten ere, azoka baino lehenago-ko astean zenbait ekintza egingo dira. Esaterako, Ingurumen-Instalazioen Lehiaketa egin da. Lehiaketa honetan, parte hartzaileek euskarri naturalak erabili dituzte adierazpen modutzat. Guztira 3 izan dira irabazleak eta beraiei lanak, Oiarztunen ezagutzera eman nahi diren hiru ibilbideetan jarriko dira (Arditurri, Oieku eta Elizalde). Saria proiektua gauzatzea, obraren zuzendaritza eta 3.000 euro dira. Maiatzaren 19an epaimahaiak hiru proiektu irabazleen izenak ezagutzera eman zituen. Elizalden *Itzalak* proiektua izan da irabazlea, Oielekun *Lineas* proiektua

Marugatze beltza (goian) eta urkia (behean). Urte osoan bidegorrian ikusgai dauden espezie hauekin batera, hainbat lore eta landare mota egongo dira ikusgai Loriartzun azokan.

honetarako, Arrasateko Goikobalu Abesbatza gonbidatu dute.

Herriko beste hainbat elkarteren laguntza izango dute, trikitixa, dantza emanaldiak, txirula kontzertuak eta beste hainbat ekimen eskainiaz. Arditurriko Bidegorrian ingurumenaren besta zain duzue.

eta Arditurri *Flor de Minas*. Lan hauek guztiak ekainaren baterako bukatuta egon behar dira.

Ekainaren 2an berriz, jaiari hasiera emateko, landaretza eta paisajismoaren inguruko jardunaldi teknikoak egingo da. Paisaiaren ingeniari, ingurumen instalazioen lehiaketaren proiektuen azalpenak, landareen zainketa eta beste hainbat gai jorratuko dira.

Ekainaren 3an eta 4an Arditurriko Bidegorrian egingo den azokari dago-kionez, erakusle kopurua handia izango da, eta aurreko urtean bezala, bisitariei beraiei berrikuntzak eta berezitasunak erakusteko prest etorriko dira.

Haurrentzako ere bada tokia: aurtent gaztetxoek txorimaloak eta belar metak egiten ikasiko dute Oiarztungo Altzibar auzoko zelaian.

Aurreratu dezakegun beste ekitaldi bat Lartaungo abesbatzaren emanaldia da. Igandean (ekainak 4) izango da Udaletxeko Areto Nagusian eta egun

bat. Ergoien auzoan, Luberrri Oiarztungo ikasgune geologikoa. Bertan, Parke Naturalaren aberastasun geologikoa nahiz paleontologikoa erakusgarri dago. Euskal Herriaren geologiaren historia, azken 1.000 milioi urteetan zeharreko bidaia zoragarri baten ildoan.

Arditurriko meategiak

Arditurriko meategiak ibilbidearen azken zatian daude. Erromatarrek I. mendean galena zilarduna erauzten zuten bertatik. Urteetan ustiari ahala, galeria sare ederra sortu zuten. Erdi arotik XX. mendera arte berriro ziren galeria horiek. 1986. urtean, ustiatzeari

utzi bazioten ere, gaur egun ikus daitezke garai hartako hainbat egitura.

Dagoeneko iritsi gara ibilbidearen azken muturrera. Itzulerako ordua iritsi zaigu. Baina, nahi izanez gero, Oiarztunek baditu ezagutzeko moduko beste hainbat txoko interesgarri, koadroan ikus daitekeenez. ■

Ekainean Oiarztun aldatu egingo da

Ekaina heltzean, Oiarztunen zerbait aldatuko da. Loratu eta naturaren koloreekin jantziko gara. Arditurriko bidegorria ez da bidegorri soil izango, lore eta landareen azoka ikusgarria baizik. Festa itzela ospatuko dugu naturaren eta lorazaintzaren inguruan. Bi egunetan, ekainaren 3an eta 4an, Oiarztun Loriartzun bilakatuko da. Eta, zurekin, dena aldatuko da.

LORIARTZUN
www.loriartzun.org

EUSKADI
atsegin handiz
con mucho gusto

Makina bat kontu

JOXERRA AIZPURUA

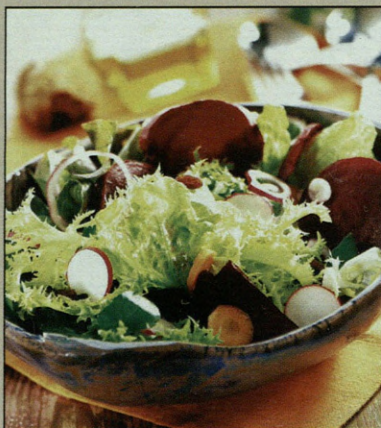
EKOLOGIA

Dieta begetarianoa planetarentzat hobea

LURRA JASATEN ari den berokuntza efektuaren eraginean, jaten dugunak erabiltzen dugun automobilaren garrantziaren antzekoa du, hori dio Chicagoko unibertsitateko Gidon Eshel eta Pamela Martin irakasleek zuzendutako azterketak.

Janaria sortzeko erretzen diren erregai fosilak eta aziendaren jardueragatik sortzen diren hondakin ez-karbonikoak dira arazoaren muina.

AEBetan batez-besteko dietaren (3.774 kaloria eguneko) eraginez tona eta erdi berotegi-gas gehiago askatzen dira egunero dieta begetarianoa erabilita askatuko litza-keena baino.

Eshel-ek dioenez, "Ez ditugu dau- den baloreak epaitu nahi, ezta baieztapen absolutu bat egin nahi ere; egin nahi duguna konstatazio bat baino ez da, hots, dieta begetarianotik zenbat eta hurbilago egon gero eta mesede handiagoa egingen diogu gure planetari. Ez dugu esaten jendeak mutur batetik bestera igaro behar duenik, baina aste- ro bi hanburgesa jan beharrean baka- rra janez gero, ekarpen eraginkorra egingo zaio ingurumenari".

Zenbat eta haragi gehiago jan gero eta azienda zabalagoak behar dira eta ondorioz, azizndak sortutako honda- kinak hazi egingo dira. Hondakinetan sortzen diren gasen artean nagusietakoak metanoa eta oxido nitrosoa dira eta ez da ahaztu behar horiek CO2ak baino 50 aldiz indar handiagoz eragiten dutela negutegi-efektuan. |

Osasuna

JABIER AGIRRE

Alzheimerra da dementziaren arrazoirik usuena

1906ko azaroan aurkeztu zuen Alois Alzheimer medikuak Tübingen Unibertsitatean, gerora bere izenarekin deskribatuko zen Auguste Deter gaixoaren kasua. Eta geroztik 100 urte pasa diren arren, Alzheimer gaitzak jarraitzen du izaten dementzia arrazoirik usuena, adin-talde guztietan. Gaur egun 65 urtetik gorako 400.000-600.000 espainiar daude dementziak jota, eta horietatik %68-75 artean Alzheimer gaitzari dagozkio. Era guztietako gaixotasunen tratamenduan medikuntzak aurrerapauso handiak egin dituen arren, XXI. mende honetan ere, gorantz jarraitu du herrialde garatu guztietan gaitz horrek eragindako heriotza-tasak, bestelako heriotza-arrazoiek –minbiziak edo miokardioko infartuek, esaterako–, zorionez, behera egingen duten bitartean. Horrexegatik, heriotza-tasa gordinen gain, Alzheimerra arazo soziala da gaur egun, ez bakarrik gaixoen eta horien familien arazoa.

Alzheimer gaitza gaixotasun kronikoa da, garune-ko funtzioen galera progresiboa dakarrena, pazientearen jardura fisikoa eta baita soziala ere erabat mugatzeraino.

Eta gaitzari aurre egiteko dagoen zailtasun handienetakoa diagnostiko goiztiarra da, hasieran gaitzaren sintomak oharkabea pasatzen baitira, edota zahartzaroaren ondorio logikoekin nahasten baitira.

Gaur egun, Alzheimer gaitzaren diagnostikoa klinikoa da batik bat; azterketa neurologiko eta neuropsikologikoaren konbinazioak eta neuro-iru-

dien teknikak erabiliz, probabilitatezko diagnostiko bat egin dezakegu, zehaztasun-maila handi samarrarekin. Baina dementziaren diagnostikoa egin eta handik 3 bat urtera pazienteen hirutik batek Alzheimerra izango dutela ikusita, diagnostikoa ahalik eta faserik goiztiarrean egin behar da. Horrela oroimen-galera hobetuko lukeen tratamenduarekin eta ezgaitasunaren epea murriztuz, gaixoaren bizi-kalitatean ematen den hondamena ahalik eta gehien atzeratzea lortuko genuke. Ez dago Alzheimer gaitza sendatzeko modurik, ez baita bere arrazoa ezagutzen. Baina sintomak kontrolatzeko botika eraginkorrak badauzkagu. Beraz, adituen borroka Alzheimer gaitzaren progresioa atzeratzea lortzea da.

landareak

JAKOBA ERREKONDO

mandio@zerain.com

Bedaurren atsekabea

HORTXATA edaria egiteko erabiltzen den txufa omen da bedaurra, *Cyperus esculentus* var. *sativus* landarearen tuberkulua. *Cyperus* generoko landare jende gehienari papiroa deitzen zaio, tartean baitute paperaren eta papera hitza beraren aurrekari garbia den papiro landarea, *Cyperus papyrus*. *Esculentus*-ek eta *sativus*-ek, biek ala biek, jateko modukoa dela adierazten dute.

Urzale amorratua izaki uretan bertan edo ur-ertzean, ura-setutako lurretan edo toki hezeetan bapo bizi ohi da papiroa. Besteak beste Indian, Txinan, Amerikan, Nigerian, Ghanan, Togon eta Espainian ekoizten da, aziendaren eta geure bazka. AEBetan indioilar basatiak eta oreinak ehizatze eta urdaldeak gizentzeko erabiltzen da. Indian arzo-dietan belar txartzat dute eta arroza landatu aurretik urdeak botatzen dituzte uxarrean harrapatzen dituzten tuberkulu guztiak jan ditzaten. XX. mendeko 70eko hamarkadan, AEBetatik etorritako gladiolo erreboila sorta batzuetan nahastuta etorri zen Herbehereetara eta bertako padura ugari kolonizatu zituen, 1984an bedaurra den sailetan lurpeko ekoizkinik lantzea galarazi zuten legeaz. Onerako bezala txarrerako ugaria da: Massachusettsen burututako ikerketa batean konfirmatu zuten: hektareako 605 milioi hazi eta tuberkulu soil batek 1.900 landare eta 7.000 tuberkulu eman ditzake urteko.

Papiroak lantzen direla milaka urte badira. Jatorria India aldean dutela dirudi eta duela lau bat mila urte, bai papirogai bai jaki, garia eta garagarrarekin batera usu erabiltzen zutenaren aztarna garbiak badira Egipton, faraoien hilobietan topatutako tuberkulu potinkadak adibidez. Itsasontzientzako belak, oihaletan, esterak edo zirriak, lokarriak, sandaliak... gai ugari egin izan da bere zortzenaren zuntzak. Lurpean duen tuberkulua izan da eta da, aldiz, jan -gordinik, erregosia, ehotuta... eta edateko -beratuta hortxatan, karameloak garagardo ilunetan, kafe eta txokolatetan... oihaletan tentetzeko almidoitara-ko, papera egiteko, biodiesel sortzeko, sistema immuno-logikoa indartuz gorputza babesteko... Hau dena jakinda zer dela eta aukeratuko ote zuten esperantoz bedaur hitza bera atsekabea adierazteko?

ZIENTZIA

Baleek eta izurdeek hankak galdu zituzten

BALEEN eta izurdeen arbasoek orain 35 milioi urte galdu zituzten hankak eta ia erabat itsaskari bihurtu ziren. 15 milioi urte lehenago lehortarrak ziren ugaztunak igeri egiten hasi ziren eta pixkanaka gorputza horretara egokitu zitzaizkien.

Ohio-ko unibertsitateko Hans Thewissen ikerlariak zuzendutako ekipoak hainbat itsas ugaztunen fosilak aztertu ditu eta batez ere, izurdeen enbrioien garapena ikertu du hanken desagertze-prozesua hobeto ulertzeko.

Horren arabera, prozesu luze baten ondoren aldaketa genetiko azkar bat gertatu zen. Hasieran, poliki-poliki hankak txikitzen joan zitzaiz-

Izurde eta baleek umealdiaren hasieran garatzen zituzten hankak gero galdu egiten zituzten.

kien, baina esan bezala, une batean eten egin zen hankak sortzeko garapena. Hain zuzen ere, hanken hazkundean zerikusia duen Sonic hedegog (Shh) deituriko proteina desaktibatua geratu zen.

Umealdiaren hasieran hankak sortzen hasten baziren ere, geroxeago desagertu egiten ziren; horren arrazoia Shh aktibatzen duen Hand2 deituriko genearen desagertzean datza.

Beraz, eboluzio baten nondik norakoa hobeto ezagutzen dugu jada, baina oraindik galdera batzuk badaude erantzuteke, hala nola, Hand2 genea desagertzeak zer eragin zuen? **I**

Web, CD-ROM eta paper formatuetan soluzioak alor guztietan

Ikerketa

Erremintak

Soluzioak

Zerbitzuak

Adur SOFTWARE PRODUCTIONS

Adur Software Productions, S. Koop. (ASP)
Industrialdea 1, 20160 Lasarte-Oria
Tel: 943.37.18.49
e-mail: adur@adur.com

INFORMAZIOAREN UNIBERTSOA

Denboraren makina

NAGORE IRAZUSTABARRENA

Petrolioaren errezetan

BABILONIA, K. A. IV. MENDEA. Alexandro III.ak azaleko arazoak dituela eta, Atenofanes medikua masaia egiten ari zazio naftarekin, hots, petrolioaren eratorri batekin. Hala dio behintzat Plutarkok Alexandro Handiaren bizitza kontatzean. Antzinaroan, petrolioaren erabilera terapeutikoa zabaldua zegoen. Bazekiten sugarrarekin kontaktuan duen efektu larria zein den, baina ez zioten erregai gisa erabilera praktikorik topatu. Hala ere, Atenofanesi esperimentatzeko grina piztu zitzaion errege mazedoniarra bere bainua hartzen ari zela, morroi gazte bat alboan kantari ikusi zuenean. Hala esan zion Alexandro Handiari:

—Nahi al duzu naftaren efektua morroi honekin probatzea? Goitik behera bustiko dugu, su emango diogu eta ez bada itzaltzen, denek esango dute zure balioa handia eta egiazkoa dela.

Beti ere Plutarkoren arabera, morroi inuzentea esperimenturako prest agertu zen —ez zen batere erraza izango Alexandrori ezezkia ematea—. Naftaz busti, su eman eta sua hain azkar hedatu zen, ezen Alexandro bera izutu baitzen. Sutea itzaltzea lortu zuten, baina morroi gizaraioak erredura larriak izan zituen eta luzaroan ez zen gai izan bere kabuz baliatzeko.

Erromatar Inperioak ere bazuen sendagai honen berri; Plinioren ustez, petrolioaren eratorrietako bat, betuna, desinfektatzaile eraginkorra zen. Baina beste propietate asko ere ba

Eustache Le Sueur-en *Alexandro Handia eta bere medikua koadroa* (1647, National Gallery, Londres).

omen zituen sustantzia hark: “Bere kearen usainak suge pozointsuak uxatzen ditu; Kaldea eta Babiloniako betuna kataratak, legen beltza eta azkurarentzat gomendatzen da; igurtzita hezueria sendatzen du; sosarekin nahastuta hortzak zaintzen ditu eta ezin hobea da piorrearentzat; ardoarekin nahastuta bronkitisa sendatzen du, baita kronikoa denean ere...”.

Marko Terenzio Varron militar eta funtzionario erromatarrak ere bazuen petrolioaren onuren berri eta “animaliatxo ikustezinek” eragindako gaixotasunen aurkako desinfektatzaile egokia zela idatzi zuen. Gogoan izan behar da “mikrobio” hitza, Pasteur-en aurkikuntzen ondorioz, C. E. Sedillotek ez zuela 1878a arte asmatu eta, beraz, Varronek “animaliatxo ikustezinen” formula bitxia erabili behar izan zuela.

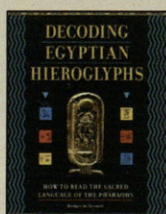
Kolonaurreko Mexikon eta antzinako Egipton, itsasontziak iragazgaitz bihurtzeko erabiltzen zuten; azken hauek larrua ere petrolioarekin olioztatzen zuten; Txinan elikagaiak egosteko lagungarri zitzairen; eta Bibliak dienez, Babelgo dorreko adreiluak itsasteko erabili zuten —Genesia, 11. kapitulua, 3. bertsikua—.

1859an Edwin L. Drake koronelak AEBetako Pensilvaniako lurretan 21 metro sakoneko zuloa egin eta munduko lehen petrolio putzua egin zuen. Erregai gisa komertzializatu zuen likido beltza eta petrolioaren historia aldatu zuen horrek. Baita gizakiena ere. ■

ARRASTOAK

HIEROGLIFIKOAK

irakurtzea ezinezkoa zen 1799an Rosetta harria aurkitu zuten arte. Bridget McDermott-ek *Decoding Egyptian Hieroglyphs* gida praktikoa argitaratu zuenetik, berriz, edozein saia daiteke. Orain gaztelerazko bertsioa merkaturatu dute: *Decodificar y descifrar los jeroglíficos egipcios*, Blume, 2006.

Frantsesezko bertsioak urte batzuk daramatza kalean —*Déchiffrer les hiéroglyphes*, Gründ, 2002—.

ERROMAKO INPERIOAK ondare arkitetoniko izugarria osatu zuen 600 urtetan zehar. Bada, obra horiek eraiki berritan zuten itxura ikus daiteke orain Christopher Cassel-ek zuzendutako dokumentalean. Animazio

teknika berritzaileena —CGI— erabili dute horretarako. Canal Historia ikusteko aukera duten

Hegoaldeko ikusleek larunbat honetan —ekainak 3— izango dute *Roma, la construcción de un imperio* dokumental anbiziotsu honen estreinaldia. 130 herrialdetan eskainiko dute lan hau.

Jose Antonio Pastor

Ortuella (Bizkaia), 1959.
OHOk irakaslea eta UGTko kidea izana irakaskuntzan.
Ortuellako alkatea 16 urtez.
PSE-EEko Bizkaiko Batzar Nagusietan diputatu ohia.
Gaur egun alderdi honetako Bizkaiko idazkari nagusia da eta Eusko Legebiltzarrean bozeramailea Euskal Sozialistak taldearen izenean.
Gure solaskideak marko juridiko-politikoa aldatzea posible ikusten duela dio, baita horretarako erreferendumaren beharra ere. Aurretik baina, alderdi politikoek erabakitzeak subjektua ondo definitu eta zehaztu beharko dutela adierazi digu.

MIKEL ASURMENDI

Argazkiak: Iñigo Azkona

«Jaurlaritzaren jeltosia eta amorru politikoa agerian geratu dira»

Alkate eta ahaldu izan ostean, Bizkaiko PSE-EEko idazkari nagusia eta alderdi honetako bozeramailea da Eusko Legebiltzarrean: “Karguok ez dute elkarren antzik. Alkate zaren oso hurbil aritzen zara herritarrengandik. Proposatzen duzun politika, pozak edo disgustuak tarteko, segituan gauzatua ikus dezakezu. Oraingoa bestelakoa da, goi-politika da. Haatik, une politiko oso erakargarria bizi dugu, euskal sozialisten proposamenek Euskal Herriko etorkizunean berebiziko eragina izango

dutelakoan nago” diosku solaskideak.

Alderdi Sozialistaren BECeko agerraldiaren biharamunean berba egin dugu Jose Antonio Pastorrekin.

Zapaterok ekainean ETArekin berba egiteko eskaera Kongresuan egingo duela iragarri du Barakaldon. Erreakzio ugari eragin ditu. Guk alabaina, ETAK *Garari* emandako elkarrizketari buruz galdezka abiatu nahi dugu berbaldia. Zer iruditzen zitzazkizun ETaren adierazpenak?

ETAK *Gara* egunkarian erabilitako tonua su-etena iragartzeko erabilitakoa baino gogorragoa izan zen. ETAK prozesuaren zaintzaile nahia agertzea beti da kezagarria, noski. Baina elkarrizketa bereziki bere munduari zuzendutako barne propaganda izan zen. Arnaldo Otegi Anoetako proposamenen bi eszenategi bereizi zituen: ETARI dagokiona batetik eta eragile politikoei dagokiena bestetik. *Garakoa* ETAK bere jendeari helarazi beharreko diskurtso gradualaren adibide gisa ulertu dut, elkarrizketa hori

"Demokrazian joko arauak errespetatu behar dira, baita berauek aldatzeko joko politikoa ere. Alegia, dagoen markoak balio du eta honen atea irekitzeko aukerak daude".

moldatu ahal izateko era da. ETArekin egin du, ETAk jakin baitaki denontzako marko politikoa gauzatzeko ordua iritsi dela.

Izan ere, Zapaterok, antza, ETArekin su-etena aintzat hartu du. Euskal Herriko hainbat eragile politikorentzat iragarritakoa ez da nahikoa izan, ordea.

Zapaterok, logikoki, denok espero genuena iragarri du. Okerrago litzateke su-etena egiaztatzeko oraindik ere bide luzea urratu behar dela esatea. Begi-bistako egoera baten aurrean gaude: su-etena honek ez du deus ikustekorik Lizarragarazi akordioaren garaiko su-etena-rekin. Orduan bi estrategia zeuden indarrean: ETA gelditu zen, baina kale borroka areagotzea erabaki zuen ETAk berak. Gaur egun, salbuespenak salbuespen, ez gaude egoera berean. Zapaterok ETArekin mintzatzeko pausoa ematea erabaki badu arrazoi eta baldintza sendoak dituelako da.

Eusko Jaurlaritzak ez du aurrerapenik ikusi Zapateroren hitzetan.

Bitxia da gero! EAJk zer esango duen zain nago. IU-EB, EA, BNG, CíU, Kanariar Koalizioak eta ia denek, aldiz, zehazpenak eskatu dituzte, kautelaz jardun dute, baina, funtsean, Zapateroren iragarpena baikortasunez eta satisfazioz hartu dute. Bi salbuespen izan dira: PPK ohiko leloak jaurti ditu, Zapaterok xantaia onartu eta amore eman duela dio. Eta bestetik, Ibarretxeren Gobernuaren agerpena: iragarpena ezerezean geratu dela dio. Itzela da gero! Zapaterok ETArekin armen entregaz eta presoen aferaz mintzatu nahi duela dio, sentsibiltate politikoa guztiekin elkarriketa politikoa aldeko prozesua iragarri du, terrorismoaren biktimen errekonozimendu sozial eta formala egiteko Konstituzioaren birmoldaketa iragarri du eta hori guztia ez dela ezer? Aitzitik, Jaurlaritzaren jelsia eta amorru politikoa agerian geratu dira.

Agian, oro har, jendeak ez du ongi ulertu nola alda daitekeen egoera politikoa marko politiko-juridikoa aldatu gabe.

Baliteke, ulertzen zaila baita. Kontua besterik da ordea: demokrazian joko arauak errespetatu behar dira, baita berauek aldatzeko joko politikoa ere. Alegia, dagoen markoak balio du eta honen atea irekitzeko aukerak daude. ETAk zaintzaile izan nahiari behin betiko uko egiten badio, alderdi politikoek euren aldarrikapen politikoa egin ahal izango dituzte. Kasurako, nazionalistek independentzia, guk Konstituzioa eta Estatutuaren defentsa egingo dugun legez. Zentzu honetan, alderdien arteko mahaia hizpide: ez dut zergatik onartu behar nazionalistek erabakitze eskubidea ulertzen duten bezala. Nik alderantziz planteatu dezaket "zuek ez baduzue onartzen nik proposatzen dudana ez naiz eseriko".

"Izan daitezela koherente!"

Euskal Herria bada subjektua, zergatik mugatu EAEra? Euskal Herria subjektua da, baina eskubidea erabiltzeko orduan EAEz ari dira"

Zapaterok mahaia osatzea atzeratu nahi izatea kritikatu dute batzuek.

Mahaia egoki eta behar den garaian osatuko da, eta mahaia anitza izango da. Urte askotarako elkarbizitza planaz berba egin eta akordioa adostu behar da. Akordio hori lortzeko, nazionalisten identitate abertzalea eta herritarren kontzeptuan oinarritutako identitatea proposatzen ditugunon artean akordioa lortu behar dugu, bestela ez dago zer eginik. Eta kontua ez da inork irabaztea, alderdi nazionalistek edo besteek. Inoren garaipenak ez du balio, eta hori ez da azkar eta ondo egiten ahal.

Madrilgo Gobernuak akordioan erabaki nahi edo ahal izatea kritikatu izan da.

Bai, jakina. Baina, erabakitze eskubidea ez dago nazionalistek markatu nahi duten esparruan soilik. Gainera tranpa egiten dute. Euskal Herria erabakitze subjektua dela diote eta erabakitze eskubide hori EAEko eremura murrizten dute segidan. Izan daitezela koherente! Euskal Herria subjektua bada, zergatik mugatu EAEra? Euskal Herria subjektua da, baina eskubidea erabiltzeko orduan EAEz ari dira. Bestelakoa da, egunen batean aukera hori posible izatea edo berau gauzatu ahal izatea. Ez da nire filosofian sartzen, ez da nire apustu politikoa. Alabaina, hauxe esan nahi dut: nazionalisten logikari eta arrazoiari segituz -EAJz ari naiz berezi-

“Nazionalisten identitate
abertzalea eta herritarren
kontzeptuan oinarritutako
identitatea proposatzen
ditugunon artean akordioa
lortu behar dugu,
bestela ez dago zer eginik”

ki— gaur Iparraldeko eta Nafarroa-ko biztanleak ez dira subjektuak eta bihar bai. Eta zergatik ez Bizkaiko biztanleak soilik? Beraz, mahaiari bai, baina hasteko subjektua nongo eta zein den erabaki dezagun. Izan ere, gainerako espainolek ere hitza eman beharko dute, ezta? Haiekin bizi gara-eta. Gainerakoak amets gauza ezinak dira, errealtatearekin bat ez datozenak.

Bien bitartean, Batasunaren legalizazioa bideratu beharreko aukia da. Bai. Eta berdin zait Batasuna ize-
nean edo bestelako izenean izan. Ezinbestekoa da ezker abertzale delakoak ordezkari politikoak izatea, eta ez boto baliogabea edo galdua izatea, edota EAJren boto bihurtzea.

Halaber, Grande Marlaska epaileak Batasuneko zortzi kide deklaratzera deituta daude, estradizioak bestalde. Hainbat jende ez du hori ulertzen.

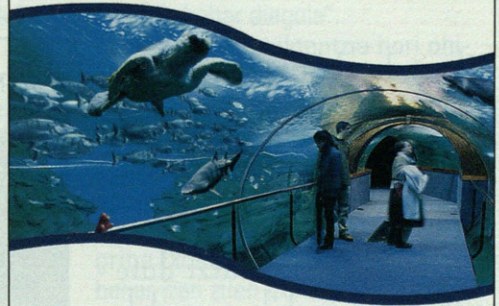
Nik ulertzen dut ETA eta Batasunaren munduko hainbat jende gertatzen ari dena ez ulertzea. Hau da, prozesua bideratzen ari den bitartean Estatuko hainbat erakunderen neurriak ez gelditzea. Baina, ezker abertzalearen logika politikoa ez du ezer ikustekorik zuzenbidezko estatuaren logikarekin. Eta ez naiz sartuko epaileen lana juzkatzera, denetarik dago-eta. Baina, Estatu honetan botere bereizketak funtzionatzen du, erreala eta eraginkorra da. Fiskaltzak lotura organiko du Gobernuarekin eta justizia garai honetara egokitzen ari da. Arnaldo Otegiaren azken zigorraren suspentsioa adibide bat da, positiboa nire ustez. Auzitegi Nazionalaren presidentek justizia garai poli-

tiko berrira eta gizarteak eskatzen duen moduetara egokitu behar dela esan du. PSOEek ere hori egin behar du, baina ez prezski Gobernuak. Judikatura gizartearen beste eszenategi politiko batera pasatzeko prest dagoela konbentzitu behar dugu, baina denok. Dena aldatzen ari da PP izan ezik, bere lerroko epaile batzuk barne. Hots, egoera berrira egokitu behar dugu eta juezek, gustatu edo ez, legea ondo aplikatu behar dute. Jakina, ongi litzateke, epaileen hainbat erabaki judizialek, printzipioz legezkoak, normalizazio prozesua ez oztopatzea, aurrera egin dezagun.

Horiek horrela, PSOEek irabaziko lituzke hurrengo hauteskunde orokorrak. Alabaina, inkestek diotenez, botoaren joera bake eta normalizazio prozesuaren arabera aldatzen dira.

Inkestak uneon ez dira adierazgarriak ez erabakigarriak. Hemen funtsezko aldaketa 2004ko martxoaren 11z geroztik eman zen. Madrilgo atentatu lagarriek kontzientzia soziala astindu eta benetako eskuina agerrarazi zuten. Eskuinaren eszenategi ilun eta izugarrian sartu nahi izan gintuen, bere politikak “lurra erretzea” helburu zuen, eta orain ezin dute inorekin ezer adostu, ez nazionalista ez erregionalistekin. Beraz, PPK gehiengo osoz irabazten du —nekez eta ia ezinezkoa gaur egun— edo besteok egiten ari garen ibilbidea egin beharko du, hau da, garai berrietara egokitu. PPK eskuin zibilizatu bihurtu behar du. Guk ez genuen eta ez dugu PPK egin duen “lur errearen” politika egin. Orioko Juan Priede zinegotzi eta kide sozialista hilabete batzuk lehenago espetxetik ateratako ETako kide batek hil zuen. Epaileak legea aplikatu eta hiltzailea libre utzi zuen, baina guk ez genuen esan Aznarren politikak gure kidearen hilketara eragin zuela. Hori ez da egiten, hori indezentzia politikoa da. PPK, tamalez eta gizartearen zoritxarrerako, diskurtso eta politika horrekin segitzen du. ■

AQUARIUM

Karlos Blasco de Imaz Plaza, 1

20003 Donostia / San Sebastián (Gipuzkoa)

Tel: 943 44 00 99

e-posta: aquariumss@aquariumss.com

web orria: www.aquariumss.com

AQUARIUM
DONOSTIA-SAN SEBASTIAN

Ikastola garaian euskaraz, eta ondoren?

Ikastoletako ikasle ohien artean euskararen erabilera eta transmisioa neurtzeko azterlan bat egina du Eusko Jaurlaritzak. Emaitezke agerian utzi dute euskararen erabilera ez dela nahi bezain ona: ikasle ohien erdiak baino gutxiagok hitz egiten du euskaraz gazteleraz bezainbeste. Transmisioari dagokionez, ordea, hamar lagunetatik bederatzik euskara transmititu diete euren seme-alabei.

JON GONZALO

Argazkia: Karlos Corbella

GURE HEZKUNTZA SISTEMAN ikasketak euskaraz egiten dituzten ikasleen kopurua gero eta handiagoa da. B eta D ereduak matrikulazioek gora egiten dute urtero, eta ondorioz euskararen ezagutza handitzen ari da. Hori bai, ikasketak amaitzen dituztenean, zer nolako jarrera dute euskarekiko euskaraz ikasten duten ikasleek? Euskara erabiltzen al dute? Transmittitzen al diete euskara euren seme-alabei? Galdera horiei guztiei erantzuteko asmoz Eusko Jaurlaritzako Hizkuntza Politikako Sailburuordetzak ikerketa interesgarri bat egina du.

Ikerketa honen bitartez ikastolako ikasle ohien artean euskararen erabilera eta transmisioa zer nolakoa den aztertu nahi izan dute. Horretarako egoera soziolinguistiko ezberdina duten bi adi-

Nerea Aranburu Santo Tomas Lizeoko ikasle ohia eta irakaslea da. Eskola garaia amaitutakoan ikasleek euskara zenbat erabiltzen duten eta ondorengoei transmititzen dieten jakiteko egindako ikerketan parte hartu du. Alboan ditu lker eta Oier semeak, eta senarra.

bide aukeratu dituzte: Gasteizko Olabide ikastola eta Donostiako Santo Tomas Lizeoa. Gasteiztarrek euskararen erabilera eta transmisioa bermatzeko baldintza txarrak dituzte —ama hizkuntza gaztelera dute eta euren

ingurunea oso erdalduna da—. Donostiarraren kasuan, berriz, baldintzak oso onak dira —euren ama hizkuntza euskara da, ingurune euskaldunean bizi dira, eta oro har, beraien bikotekidea euskal hiztuna da—.

Olabide, transmisioa bermatuta

Andone Ruiz Uranga Olabide ikastolako ikasle ohia da. Bere egoerak ez du zerikusirik Donostiako egoerarekin. Gasteiz askoz ere ingurune erdaldunagoa da, eta hori bere harremanetan antzematen da. "Nire senarrak ez daki euskaraz, eta nire anai-arrebekin ere gaztelaraz egiten dut. Anai-arreba guztiok ikastolan egin ditugu ikasketak, baina gaztelaraz hitz egiten dugu elkarren artean. Aspalditik datorren ohitura da eta zaila da aldatzea", onartu digu Ruizek.

Lagunekin elkartzen denean ere gaztelara da nagusi, baina etorkizunari begira baiok azaldu da. "Gure artean gaztelaraz hitz egiten dugu, baina seme-alabei euskaraz egiten diegu. Horrek esan nahi du transmisioa bermatuta dagoela eta euskararen ezagutza gero eta handiagoa izango dela Gasteizen".

Izan ere, Olabide ikastolako ikasle ohien hiru laurdenek euskara transmititu diete euren seme-alabei. Are gehiago, seme-alaben artean euskara galdu dutenen kopurua %5etik beherakoa da. Datu hori oso garrantzitsua da, kontuan hartu behar baita kasurik gehienetan bikoteko kideetako batek ez dakiela euskaraz. Beraz, transmisioa bermatuta, euskararen erabilera handitzea dagokie orain gasteiztarrei.

Azterlanaren emaitzarik onenak aipatze aldera, Santo Tomas Lizeoko ikasle ohien euskararen erabilera aipa dezakegu. Gaur egun, ikasle ohien %57k gaztelaraz beste edo gehiago hitz egiten du euskaraz. Transmisioari dagokionez, %95ek euskara transmititu diete euren

Santo Tomas Lizeoa, euskararen erabileran eredu

Nerea Aranbururen bizitzak lotura estua du Donostiako Santo Tomas Lizeoarekin. Bertan egin zituen ikasketak, eta gaur egun bertako irakaslea da. Euskararen erabilera eta transmisioa neurtzen duen ikerketan parte hartu du Aranburuk, eta bere datuak ikastola honetatik pasa diren ikasle gehientsuenen antzekoak dira: euskara gaztelara bezain beste edo gehiago erabiltzen du gaur egun. "Nire ingurunea oso euskalduna da. Senarrarekin euskaraz hitz egiten dut, lantokian euskaraz hitz egiten dut, eta normalean lagunekin ere euskaraz hitz egiten dut. Ingurune euskalduna izateak asko errazten du euskararen erabilera", aitortu digu Aranburuk. Euskararen transmisioari dagokionez, Aranburuk ez du zalantzarik. Bere bi semeak (Iker eta Oier) D ereduan eskolaratu ditu. "Senarrak eta biok hezkuntza eredu honetan

sinesten dugu, eta gure bi semeak D ereduan eskolaratu ditugu. Gure semeek ikasketak euskaraz egitea nahi dugu, baina badakigu euskara manten dezaten etxean ere euskaraz egin behar diegula".

Euskararekiko militantzia hori ohikoa da Nerearen familian. Bere ahizparen adibidea jarri digu horren lekuko. Orain urte batzuk gizon suediar bat ezagutu zuen, eta elkarrekin ibiltzen hasi ziren. Handik gutxira, bere neskalagunaren euskararekiko grina ikusita euskaltegia eman behar izan zuen izena gizon suediarra. Izan ere, urteak aurrera joan ahala, anai-arreben artean euskararekiko kontzientzia handitzen joan dela uste du Aranburuk: "Gaztetan orain baino askoz gutxiago hitz egiten genuen euskaraz. Egia esan, gure arteko elkarriketetan gaztelaraz zen nagusi. Orain, ordea, onerako aldatu dira gauzak".

seme-alabei. Olabideren kasuan, transmisioari dagozkio emaitzarik onenak. Gurasoen hiru laurdenek euskara transmititu diete euren seme-alabei. Erabilerari dagozkion datuak, ordea, ez dira hain onak. Ikasle ohien %32k gutxi hitz egiten du euskaraz eta %22k ezer ere ez.

Jon Aizpuruak Hezkuntza Saileko Plangintza eta Azterlanetarako Zerbitzuko arduradunaren esanetan, "Santo Tomas ikastolako ikasleen artean ez da harritzekoa emaitza onak lortzea, izan ere, euskararen erabilera eta transmisioa bermatzeko oso baldintza onak dituzte. Olabideren kasuan lortu diren datuak, ordea, pozteko modukoak dira. Oro har, Olabideko ikasle ohiek euren seme-alabei euskara transmititzea erabaki dute, eta D eta B ereduetan eskolaratu dituzte euren seme-alabak".

Bestelako datu interesgarriak ere eskaini ditu ikerketa honek. Besteak beste, agerian utzi du gaur egun euskara gehien seme-alabei egiten zailela. "Olabide ikastolako ikasle ohiek askotan ez dute beste aukerarik. Ingurune erdaldun batean bizi dira, eta euren seme-alabekin baino ezin dute hitz egin euskaraz", azpimarratu digu Jon Aizpuruak. Baina datu kezagarriak ere ez dira falta. Santo Tomas eta, batez ere, Olabide ikastolako ikasle ohiek gaztelaniaz hitz egiten dute askotan euskaraz dakien jendearekin: anai-arrebekin, lagunekin, lankideekin... Jon Aizpuruak dioenez, "euskaraz hitz egiteko erraztasunak eta ohiturak baldintzatzen du hizkuntza aukeraketa, eta hori da kasu honetan gertatzen dena". ■

Babeslea: Bergarako Udala

Bergarako Udala

Bergarako Udala, euskarazko komunikabideen alde

MCCk 8.442 lanpostu sortu ditu, ia denak atzerrian

MCC taldeak nazioartean zabaltzeko egitasmoarekin gogor dihardu, atzerriko merkatuetara joanez eta lanpostuak sortuz. Bitartean, urte honetan Talde Industrialak iazko IX. Biltzarrean onartutako erabakietara egokitzen saiatzen ari da.

DANIEL UDALAITZ

MCC TALDEAK, 2005 urtean 8.442 lanpostu sortu ditu, aurreko urtean baino %11,9 gehiago. 2005eko abenduaren 31n 79.326 langile zituen, eta aurreko urtean 70.884. Adierazgarria da lanpostu berri hauen gehiengoa (6.417) euskal kooperatibek parte hartzen duten atzerriko enpresetako langileak direla. Hau euskal talde kooperatibo multinazional honek oraintsu kaleratu duen iazko memoria-
ren datuetan ikus daiteke. Beste datu orokorrago batzuk ere nabarmendu nahi izan dituzte talde honetako ardura-
dunek. Hala nola: garapen helburuetan aurrerapauso nabarmena, bai salerosketa kopuruari dagokionez bai lanpostuak sortzeari dagokionez; nazioartean zabaltzeari bul-
tzada handia; berrikuntzari babes sendoa eta errentagarritasunean hobekuntza nabarmena.

Jakina denez MCC Taldea Talde Industrialak eta hainbat atalek osatzen dute. Hauek 2005eko urrian egin zen azkeneko IX. Biltzarrean onartutako erabakietara egokitzeko antolaketa prozesuan daude; Finantza-Taldea, hainbat jardunetara emana, Euskadi0ko Kutzak, Lagun-Arok -Lagun-Aro, EPSV, bere kooperatibistentzako aurreikuspen sozialerako eta Lagun-Aro Aseguruak- eta Banaketa-Taldeak (berezi-

ki Eroski eta Erkop) osatzen dute. MCC Taldearen txosten honetako datuak ez dira ofizialak oraindik, lan hau egiterakoan 2005eko txostena bukatzeaz baitzuten. Hala ere, datuok funtsean ez dira ofizialeatik urrunduko, apirilean kaleratu zen Euskadiko Kutzaren 2005eko Memoriatik eta MCCren *TU Lankide* buletinetik jasotakoak baitira.

80.000 langile

Zalantzarik gabe, MCC da egun langile gehien duen euskal enpresa. Egia da Banco Bilbao Vizcaya

Argentaria BBVA Taldeak guztira 94.681 langile dituela, baina horietatik 61.604 atzerriko filialetakoak dira. Hala ere, MCC Taldea euskalduna da eta gizarte-egoitza Arrasaten du, eta BBVA Taldea, gizarte-egoitza Bilbon duen arren, gehiago da, talde euskal-madrildarra.

2005eko ekitaldia amaitzean, MCCk 79.326 langile zituen. Dagoneko ia 2006ko lehen seihilabetekoa amaitzeaz dagoenean, ziurren askoz gehiago izango dira. 2005. urtean 8.442 langile berri gehiago zituen. Egia da horietatik ia gehienak, 6.000

2006. urtean zehar, MCCk
Europar, Amerikan,
Afrikan eta Asian lantegiak
dituela, Europako
ekialdean eta Txinan filialak
sortzen jarraituko du, eta
lehen aldiz, Errusian
ezartzea espero du

baino gehiago, Taldearen hainbat euskal kooperatibek parte hartzen duten atzerriko enpresetako langileak direla, batez ere, Brandt etxetresna elektriko enpresa frantsesekoak. Azpimarragarria da 2005eko ekitaldiaren amaieran MCCren langile guztietatik, MCCko euskal kooperatibek parte hartzen duten atzerriko elkar-teetako langileak, aurtengoak barne, 14.110 direla.

Langile mordo honekin, MCC Taldeak 2005ean ia hamabi mila milioi euroko salmentak izan zituen (11.828.022), aurreko urtean baino %13 gehiago. Onurak 250 milioi euro dira gutxi gorabehera, aurreko urtekoak baino %8 gehiago. 2005ean

MCCk 80.000 langile ditu
eta horietatik 14.000 baino
gehiago esandako
taldearen euskal
kooperatibek parte hartzen
duten atzerriko
enpresetako langileak dira

Industria Batzorde Nagusi Berria uztaileko

MCCren ezohiko azken batzarraren erabakiak jarraituz talde industrial berrantolatu egin da. Horren ondorioz sortutako Industria Batzorde Nagusi berria urte honetako uztailean izango da prest, arduradun handien aurreikuspenak betetzen badira behintzat. Batzorde honen erabakietako bat talde industrialaren berrantolatzeari izango da. Berrantolatzeari honetan hamaika banaketen sorrera aurreikusten da, bertan MCCk dituen 72 kooperatiba industrialak integratuko liratekeelarik. Hauek dira hamaika atal horiek: Etxea, Automobilgintza, Osagaiak, Eraikuntza, Ulma, Lanabesak, Hobelari, Taldearen Ondasunak, Makina Erreminta, Industria Ekipamendua eta Enpresa-Zerbitzuak.

Halaber, Batzordearen beste erabaki bat Jarduera Berrien Sustapen

Zentro bat sortzea izan zen. Gure sektore eta garapen guneetan jarduera berriak sortzeko gune berri bat da: onartzearen dauden langileentzat lanpostu egokiak sortzeko eta MCCren egitura kooperatiboa indartzeko jarduerak. Lehenetsunezko sektore hauek eman dute izena: energia, informazio- eta komunikazio-teknologiak, aeronautika eta osasuna.

Industria Batzorde Nagusi honen eginkizuna, batetik, hamaika atal berri horiek koordinatzea eta zuzentzea izango da. Eta bestetik, Jarduera Berrien Sustapen Zentroaren plan berriak eta aurrekontuak onartzea. Batzordea finantzatzeko, berregokitutako talde industrial berriaren parte diren 72 kooperatiben ekarpenak hartuko dira aintzat.

egindako inbertsio garbiak mila milioi euro baino gehiagokoak izan ziren, 1.080.797€, 2004an egindakoak baino %48 gehiago, batez ere Brandt enpresa frantsesa erostegatik.

Etengabeko nazioartekotzea

Nazioartean zabaltzearen helburu nagusiari jarraituz, MCC Taldeak atzerriko merkatuetara joaten jarraitzen du. Honi dagokionez, 2005eko berrikuntza nagusia Fagor Etxetresna Elektriko enpresak Brandt enpresa frantsesa eta Fagor Ederlanean ZNSP Foundry eslovakiarra erosi dituztela da. Zuzeneko ezarpeni dagokionez, esan behar da Shan-

gai (Txina) inguruan 85.000 metro karratuko lurraldea erosi dela, Oiasso, Orbea, Orkli eta Wingroup kooperatiben lantegiak jarriko diren industrialdea egiteko. Beste ezarpen garrantzitsu batzuk Cicautxo Eslovakian, Coinalde eta Eika Polonian, Irizar Hegoafrikan, Tajo Polonian eta Txekiar Errepublikan eta Maier-ek azken herrialde honetan pabilioi bat eraikitzen hasi izana dira. 2006 urte honetan zehar, MCCk Europar, Amerikan, Afrikan eta Asian lantegiak dituela, Europako ekialdean eta Txinan filialak sortzen jarraituko du, eta lehen aldiz, Errusian ezartzea espero du. ■

MATTEO JATETXEA

Ugaldetxo auzoa, 11

20180 Oiartzun

Tel. / Faxa: 943 49 11 94

e-posta: restaurantematteo@telefonica.net

web orria: www.restaurantematteo.com

Bero-beroan

Autodeterminazioa eta burujabetzaren foroa

Azken asteetan eskubide historikoen gaia ateratzen ari da artikulua eta elkarrizketa desberdinetan, eta Espainiaren egungo marko juridikoan arautua dagoen ate horrek bake prozesurako zirrikiturik ere baduela iradokitzen da. Azken horietakoak dira, adibidez, hilaren 28an Josu Jon Imazek *El Diario Vascon* eta EAko Javier Cañok *Berrian* egindako iruzkinak. 1997an gaiak garrantzi berezia hartu zuen Elkarrik eskubide historikoetan oinarritutako Izan proposamena luzatu zuenean. Eta oraingo bake prozesuan PSEtik giltzarri den Jesus Egigurenek ere beti jarri izan du arreta berezia eskubide historikoetan. Bakoi-tzak, dena den, bere ikuspegitik ulertzen ditu. Alderdi abertzaleen artean, halaber, eta gezurra badi-rudi ere, ez da samurra asmatzea bakoitzak zer ulertzen duen burujabetza, erabaki eskubidea, autodeterminazioa edota halako kontzeptu klabeak buruz. Bada ordua jadanik alderdi abertzaleek elkarren artean hitz egin eta kontzeptuok nola ulertzen dituzten zehaztu eta ahal bada hauek ulertzeko gutxieneko gakoak adostu ditza-ten. Ez da horiek nola indarrean jarri edo ez, hori bake prozesua-rekin lotutakoa da, baina bada ordua etorkizuna jantzi horiekin egin nahi dutenek jantzien kolore eta neurriez argi hitz egin deza-ten. Nahi izanez gero, bada horre-tarako nahiko foro edo hausnar-keta gunee: Unibertsitatea, Nazio Eztabaidagunea, Udalbiltza... Martxoaren 22aren aurretik bazen halakorik ez egiteko arra-zoi edo aitzakiarik, gaur egun ez.

LANDER FARROYABE / ARGAKI PRESS

Orain arteko unerik larriena

Batasuneko buruzagiak berriz Espainiako Auzitegi Nazionalean dira, Espainiako Parlamentuan egoera politikoaren eztabaida orokorra izan da, Zapatero-Rajoi elkarrizketak ere hor dira, eta hurrengo astean Zapaterok Kongresuan ETArekin ofizialki hitz egiten hasiko dela iragarri du *El Pais*eko J. R. Aizpeolea *kronista ofizialak*. Martxoaren 22tik gaurdaino bake prozesuak une gori eta larrienetakoa biziko bide du egunotan. Espainiako botere judizialaren baitan diren ikuspegi desberdinak agerian geratzen ari dira Grande Marlascaren ekimenetan. Baina negu gorriaren eta udaberriaren eztandaren ondoren udaren barea datorrenean, hori bakarrik dagoela pentsatzea inozo samarra litzateke. Orduan, zer da zehazki Zapateroren Gobernuak presionatu nahi duena? Lehenengo erantzuna Batasuna eta ezker abertzale osoa litzateke. Baina, orduan, zer mailatan dago finkatua prozesuaren ibilbide orria? Orain interpretazio ugari egin daitezke, baina erantzuna aste edo hilabete batzuetara ezagutu ohi da.

Zer da...

Neiker

Neiker (Nekazal Ikerketa eta Garapenerako Euskal Erakunde) enpresa publikoa da, Eusko Jaurlaritzaren Nekazaritza eta Arrantza Sailari dago-kio. Bi lantoki ditu, bata Arkauten (Araba) eta bestea Derion (Bizkaia), azken hau Zamudio-ko Parke Teknologikoan.

Neikerren jarduera I+G azterlanen eta proiektuen garapenean datza, baita lehen sektoreari eta nekazaritzako elikagaien industria transformatzaileari zuzendutako zerbitzu teknikoetan eta labora-torio-analisietan ere. Zentro honek bere ekintzak eskaerari

zuzendu nahi dizkio, hau da, espezializatuta dagoen neka-zaritzarako elikagaien sekto-reak sortu ditzakeen beharrei. Horregatik dihardu bere ikerketak eta garapen teknologiko-indartzen baratzagintzan, basogintzan, mahasgintzan eta ardogintzan, elikagaien kalitateari eta ziurtasunari lehentasuna emanez.

145 langile eta 34 beka-dun ditu eta 2004an 124 proiektu gauzatu eta 9,4 milioi euro fakturatu zituen.

Daniel Udalaiz

Bilboz Badakit mahai jolasa

BILBOKO UDALAK ETA ARGIAK

elkarlanean egindako lehen mahai jolasa da *Bilboz Badakit*. Ekainaren 5ean aurkeztuko da jolas berria. Jolas hau ARGIAK lehendik argitaratua duen *Badakit* mahai jolasean dago oinarrituta. 1.500 galdera erantzun ditu *Bilboz Badakit*-ek gai hauen inguruan: Artea, Historia, Kirola, Natura, Jaiak eta Kultura. Noski, beti ere, Bilborekin lotutako gaiak jorratzen dira. Zortzi urtetik gorako edonorentzat da egokia jolas-a.

Euskalerria Irratia karrikan

EUSKALERRIA IRRATIA Eskubide osoz.

Mintza lelopean bildu ziren irratia-ri babes-a eman nahi ziotenak hilaren 27an Iruñean. Lizentziarik gabe jarraitzen du Euskalerria Irratiak eta Miguel Sanz Nafarroako Gobernu-ko presi-denteak, Parlamentuan egin duen agerraldian esan berri du kontratazio mahaiak “erabateko autonomia” zuela bere lana egiteko. Bestalde, Eus-kalerria Irratiak eskatu du Doxa aholkularitza bulegoak irradi lizentzien esleipen- en harira osatutako txostena baliogabetu dezatela.

G. G./ARGAZKI PRESS

107.768 sinadura

KOPURU horixe aurkeztu zuten Bai Esko-

lako Euskalduntzeari! ekimeneko arduraduek joan den larunbatean Donostiako manifestazioan. 107.768 horiek euskal herritarren sinadurak dira, erakundeei eskolak euskalduntzeko eskatzeko. Urta-rrilaren 31n kanpaina abian jarri zuen ekimenaren iritziz, eskolak ikasleak euskalduntzetik urrun dabil-tza. Horregatik, Eusko Jaurlaritzari, Nafarroako Gobernuari eta Frantziako Gobernuari eskatu diote aldaketak egiteko eskolan euskalduntzea berma dadin.

I. O./ARGAZKI PRESS

35 euskaltzain urgazle

EUSKALTZAINDIAK aukeratu dituen 35 urgazleak hainbat alor profesio-naletakoak dira, hala nola, zientzia, bertsolaritza, kazetaritza eta hizkun-tzalaritzakoak. Hautatutako batzuk dira hauek: Sagrario Aleman, Iñigo Aranbarri, Luis Alberto Aranbarri “Amatiño”, Mikel Bujanda, Andoni Egaña, Joxe Ramon Etxebarria, Odile Kruzeta eta Paula Kasares.

Zazpi hiztegi klik bakarrean

FIREFOX NABIGATZAILEA darabilenarentzat da baliagarri Euskalbar tres-na-barra. Urte hasieratik erabiltzeko moduan dago eta orain arte, aldi berean lau euskara-gaztelania eta gaztelania-euskara hiztegi kontsultatze-ko aukera ematen zuen. Orain zazpi hiztegitan batera begira dezakegu nahi dugun hitza. Hauexek dira hiztegiak: Euskalterm, 3000 Hiztegia, Elhuyar, Hiztegi Batua, Itzul, Harluxet Hiztegi Entziklopedikoa eta Justo Mokoroaren hiztegia. Euskalbar instalatzeko Internet&Euskadi elkartearen web gunera jo behar da (www.interneteuskadi.org).

Borroka latza botere judi-zialaren kontrolerako

Botere judizialaren kontrola helbu-ru, Espainiako judikatura borro-ka latza gertatzen ari da aste eta egun hauetan. Prentsara ateratzen diren mugimenduen artean, Espainiako Botere Judizialaren Kontseilu Nagusiaren (BJKN) berritzearen inguruan gertatzen ari direnak daude. Izquierda Uni-dak Kongresuan aurkeztu berri duen eskaera aurrera aterako balitz, BJKNko lehendakariak kargua utzi beharko luke karrera judizialean jubilatutako ondoren (70 urterekin). Iuren proposamena onartuko balitz, beraz, egun BJKNko lehendakaria den Fran-cisco Hernandok -PPren garaian hautatua- kargua utzi beharko luke ekainaren 4an 70 urte bete-tzen dituelako. Edozein eratan, 2001ean hautatu zuten eta BJKN bost urtez hautatzen denez, aurt-en berritu beharko litzateke Espainiako judikatura bideratzen duen organu gorena. *El Mundo*-ren arabera, beste hiru pertsona dira lehian postu honetarako: egungo BJKNko lehendakari orde Fernando Ledesma -PSOEren justizia ministro ohia-, Ramón Trillo eta egungo fiskal nagusi Cándido Conde Pumpido. IUK aurkeztutako eskaera onartuko balitz, Ledesma eta Trillok kar-guak hurrengo agintaldiaren erdian utzi beharko lituzkete, 2009an eta 2010ean hurrenez hurren, beraz, hautatuak izateko aukera gutxitzen zaie. Hipotesi honen arabera, beraz, Conde Pumpidok aukera handiak izan-go lituzke; gainera, Espainiako eskuinaren ustez, Iuren oraingo proposamen honen atzean PSOE-ren esku luzea dago. Jakina, kon-tuan hartu behar da hipotesia eta bere inguruko informazio guztia *El Mundorena* dela.

Net Hurbil

PELLO ZUBIRIA

Bonba-autoa, etorkizun handiko arma itsu merkea

Bonba-autoen berri gehienak Ekialde Hurbiletik eta gerrillari islamiarren eskutik iristen zaizkigu. Baina ia 90 urteko historia luzea dute. Mike Davis-ek aztertu du lehergailu hori, eta iragarri du etorkizunean ere eguneroko ogia izango dugula abiada betean hiritartzen ari den mundu honetan.

EZ DUZUE GUTAZ ERRUKIRIK IZAN!

Guk gisa berean erantzungo dizuegu: dinamitaz lehertaraziko zaituztegu". 1919ko uda zen eta mehatxu hori egina zuten anarkistek. Estatu Batuetan, Nicola Sacco eta Bartolomeo Vanzetti arrestatu berriak zituzten, eta kiskalita akabatu behar zituen aulki elektrikora bidean zeuden. Iraileko egun hartan Mario Buda izeneko anarkista italiarrak zaldia eta karroa garatu zituen gaur oraindik hain ezaguna den J.P.Morgan konpainiaren aurrean, New Yorkeko zentroan, eta gero alde egin zuen.

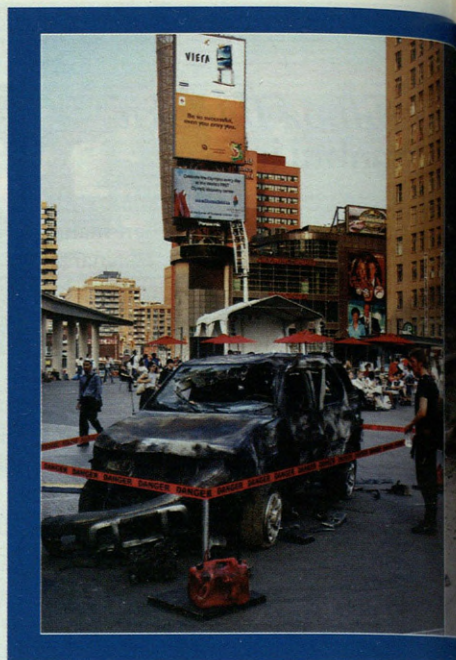
Eguerdikio hamabietako kanpaiak entzun zirenean, mila puskatan lehertu ziren zaldi-karroak. Inguruko leihoetako berinak txikitu, toldoak kiskali eta hainbat horma kalera jausi ziren. 40 pertsona hil ziren eta 200ez goiti zauritu. Geroago jakingo zuen Budak -hurrengo baporea hartu eta Italiara itzuli zenak- J.P.Morgan ugazaba leherketatik urrun egon zegoela, Eskozian, ehizera joanik.

Gertakizun hau kontatu du Mike Davis irakasle eta idazleak TomDispatch.com gune aurrerazalean. Beste Net Hurbil batera ("Txabolategi bat izanen da laster gure planeta") ekarri genuen Davis, Britainia Handian eta Kalifornian bizi den ikerlari trostkista honen lana oso oparoa da eta. Orain prestatzen ari da liburu berri bat *Indefensible Space: The Architecture of National*

Insecurity State izenburua eramango duena, eta hartarako prestatutako testu batzuk aurrerapen gisa eskaini ditu Interneten, *Bonba-autoen historia* titulupean. Erdia gazteleraz irakur dai-teke Znet gunean.

Wall Streeten duela 87 urte eragindako leherketa harekin erregistratu zuen Budak bonba-autoaren prototipoa: berebila ez da deigarri suertatzen, hiriko edozein zokotaraino iristen da eta barruan sekulako leherkari kopurua eraman dezake helburu garrantzizko bat kolpatzeko. Baina Davisen kalkuluen arabera, 1947 arte ez zen berriro erabili sistema hau. Urte hartan, Stern brigadak erabili zuen Palestinan, britainiarren kontra. Stern brigada talde faxista zen, Irgun sionista eta ultraeskuindarraren zatiketarik sortua. Erantzun gisa, abertzale palestinarren alde borrokatzen ziren desertore britainiarrek koptatu eta erabili zuten bonba-autoa.

Geroago, hainbat masakretan erabili izan da arma beldurgarri hori. Vietnamgo Saigonen 1952an, Aljerren 1962an, kolonialisten zerbitzu sekretuek eta beren aldeko ultraeskuindarrek leherlarazi zituzten bonba-kotxeak, amerikarrek eta frantsesek. Aldiz, 1963an -ziurrenik Aljer odolatan blaitu zuen OASEkoek irakatsita- mafiosoek beren anai arteko borroketan usatu zuten Sizilian.

Bonba-autoen teknikan jauzia IRA-koek eman zuten 1972an eta ezustez, -beren logistika arduraduna zapartatu omen zen bertan- amonio nitratoz eta fuelez osatutako leherkaria aurkitu zutenean. Belaunaldi berriko bonba hauek egiteko komertzioan saltzen diren produktuak eta nekazaritzan erabiltzen den ongari sintetikoa aski dira. Mike Davisen hitzetan, gai berriarekin "terrorismo hiritarra artisautza mailatik industri mailara jaso zen, eta ahalbidetu zuen hirietako erdiguneetan behin eta berriro erasoak egitea, baita hormigoiz egindako eraikin handiak birrintzea ere. Bonba-autoa bat-batean arma semi-estrategikoko bihurtu zen, batzuetan hegazkinen eraginkortasuna erdietsiz, hiri inportanteetako erdiguneak eta militarren gotorlekuak lehertu eta aldi berean hirietako biztanleak ikaratuz".

Arma faxista, baina eraginkorra

Ahalmen hori erakutsi zuen 1983an Beiruten Hizbollah mugimenduko militanteen eskuetan. Urte hartan bonba-kamioi suizidekin egindako erasoen ondorioz Estatu Batuek eta Frantziak Libanotik erretiratu behar izan zuten. Ordainetan, CIAk sistema berria erakutsi zien -Pakistango zerbitzu sekretuen bitartez- Afganistanen errusiarren kontra borrokatzen ziren mujahidinei. Gutxienez 16 aldiz erabili zuten Kabul eta beste zenbait hiritan, 1.050 herritar hil eta 12.000 zaurituz. Ondorengo urteetan, jakina da CIAk errusiarren eta zenbait erregimen arabiarren kontra borroka-

Ezkerrekoa arte instalazio bat da eta Kanadako Torontoko plaza batean ipini zuten; *Car-bomb* zuen izena, noski. Eskuineko argazkian lehertu berri den bonba-auto bat ageri da, Bagdadeko autopista bazter batean; suaren beste aldean AEBetako ibilgailu militar bat ikusten da. Etsaiak efikazia handiz akabatu eta bixtanleen artean izua hedatzearekin batera, lehergailu honek militarrek eta agintariak gotorlekuetan itxi eta isolatzera behartzen ditu. Historia luzea du eta, tamalez, etorkizun oparoa.

tzeko ordaindu eta entrenatu zituen mujahidin haiek norabidea aldatu zutela, eta amerikarrei erasotzen hasi.

New Yorken bertan 1993an World Trade Center eraso zuten islamiarrek sistema zaharberrituarekin. 1992an, 93an eta 96an IRAk –bere amaiera sinatuz– sekulako txikizioak eragin zituen Londresko City delakoan, “munduko aseguruaren egituraketa aldaraziz”, ikerlari honen ustez. Eta teknika hari aldaketa txiki bat eginda 2001eko irailaren 11n erabilitako bonba-hegazkinak logika beraren harian lotuta ikusten ditu Mike Davis-ek, Buda italiarrak 1919an jarritako bonba-gurdiaren oinordeko.

“XXI. mendean –idatzi du Davis-ek– Wall Streeteko masakre hartatik 87 urtetara, bonba-autoak mundu osoan zabalduta daude iPod-ak eta hiesa dauden moduan, eta sekulako triskantzak eragiten dituzte Bogotako

nahiz Baliko kaleetan”. Hizbollah mugimenduak estreinatutako bonbakamioiak erabiltzen dira Sri Lankan, Txetxenian, Turkian, Egipton, Kuwaiten eta Indonesian. Irakeko gerran egunero erabiltzen da, seguruenik gerrillariak efikazagotzat jotzen dutelako bide bazterretik egindako erasoak baino. 2005eko urte berri egunean 13 lehertarazi zituzten Bagdaden. Iazko udazkenean hilean 140 eztandazten zituzten Irak osoan. “Bonba-autoak erabiltzen dituzte mezkitetako atarietan edo azoketan zibil xiitak masakratzeko, gerra sektario apokaliptiko bat piztu nahian”.

Guk ere pentsa dezakegu Mike Davisekin batera bonba-autoa izatez arma faxista dela, derrigor kalte kolateralak –zibil errugabeen heriotza– eragiten dituen, eta IRARI bezala ETARI sinesgarritasuna kendu diela. Baina metropoli aberatseko bi mugi-

mentu armatu dira –ziren– horiek. Aldiz, periferia gerrilla burutzen duten mugimenduen bonba-autoaren efikaziaz maiteminduta segitzen dute. Gobernuen zerbitzu sekretuak ere bai.

Arma sinple horrek, hain zuzen, txikizioak eragiteko sekulako ahalmena dauka. Erabiltzaileak erraz eramaten du etsaiaren atariraino. Egileen arrasto gutxi uzten du. Gainera merkea da. World Trade Centerreko 1993ko erasoan aitatasuna bere gain hartu zuen Ramzi Yousef-ek esana omen da diru gehiena telefono deietan gastatu zutela. Leherkaria bera 3.615 dolar ordaindu zuten, eta hura eramateko alokatu zuten Ryder furgoneta 59 dolar kostatzen zen eguneko. AEBek bere ditxosozko gerra antiterroristan usu erabiltzen dituen Cruiser misiletako bakoitzak 1,1 milioi dolar balio du.

Beraz, agintariak eta espektakulatik bizi diren komunikabideek, luzaz, Mendebaldearen arriskutzat terroristen eskuetan egon litezkeen bonba atomikoa, sarin motako gasa, antraxa eta abar aipatu zituzten arren, ikusi da munduko intsurgentzien arma maiteenetako bat bonba-gurdi haren kopia eguneratua dela. Ez radarrek eta ez segurtasun makerek geldiarazi ezin dutena. “Oraindik ikusteko gaude leherkariz betetako erremolke beldurgarriak, 200 metroko bueltan dagoen guztia akabatuko dutenak, edo hondakin nuklearrez lepo zapartaraziko dituztenak, Wall Street bat ehunka urtetarako eremu erradiaktibo bihurtuz”. ■

<http://www.argia.com/nethurbil>
helbidean, gai honi buruzko informazio
gehiago eta Interneteko loturak.

Zure gorputzak 8 orduko atsedena behar du.
Zure begiek 24 orduko lasaitasuna.

Zure lasaitasuna da garrantzitsua. Horregatik, **MultiOpticasen** gure produktu eta zerbitzu bakoitzean kalitate eta garrantian handiena emateko konpromisoa hartu dugu. Izan ere, nahiko gureku zu gustura egotea Espainiako optika-sarean handieneko – **MultiOpticas** – profesionalengan konfiantza izan dizulako

ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS
ZERBITZU OPTIKOETAN 1a
Hernani, 4 - DONOSTIA

Aingeru Epaltza

Lanak eta azpilanak

Nafarroako Emakume Aurrerakoen Elkartearen inguruan Ezker Batuko eta Batzarreko emakumeak biltzen dira bereziki, baita PSNko zenbait ere. Elkar-teak Iruñeko zinegotzi Ainhoa Aznarez sozialista du lehendakari. Ainhoa ez da lotsa-tzen hiriko ikastola batean jaso duen hez-kuntzaz. Suelto erantzuten die euskaraz Euskalerrria Irratiko kazetariei eta Herriko Etxean euskaltzale ari izan da beti. Horrek ez du salbuetsi bizkartzainak eramateaz. Berrikitan, *Ahotsak*, alderdi ezberdinetako emakumeek bake prozesuari haize eman nahian atera duten manifestuari bere sinadura gehitu dio, PSNko bertze hiru kiderekin batean. Aznarezi gurutzebidea bilakatu zaio izenpe hori. UPNkoen purrustadaren ondo-tik, alderdikideenak etorri dira. PSNko exeku-tibako emakume gehienek ohar bat argitaratu dute, propio Ain-hoa Aznarez larrutzeko. Harriga-rriena da *Ahotsak* sinatu zuten bertze hiru nafar sozialistak aipa-tu ere ez dituztela egin kargu har-tze mingarri horretan.

Iruñeko zinegotziaren kasua adierazgarria da une hauetan Nafarroak bizi duen egoeraz. ETaren su-etenak inon lurrikara eragin badu herrialde honetan izan da. Ez, talde armatuak eta abertzale anitzek nahi luketenez, "lurraldetasunaren" ametsa erdiesteko bidea irekitzeagatik —ez, bederen, epe motz-ertai-nean—, aldaketa politikorako bide malkartsua pixka bat zelaizten duelako baizik. Aldaketa=UPN-ren eskuetan egonen ez den gobernu=PSN ardatz izanik, Ezker Batuaren eta Nafarroa Bairen sostengua behar lukeena —matematika politikoak bertzerik ez dioen bitartean—.

Ez da aise izanen. Etorkizuna halako kolorez jantz dadin, behar adina botoez gain, gauza franko gertatu beharko dira. Eta horiek gerta ez daitezen lanean gogotsu ari dira halako egoera batean galtzaile atera dai-tezkeenak. Galtzaile nagusiak, bistan dena, gobernuan daudenak lirake. ETaren jakinarazpenetik hona, UPN izan da PPren lagunik sutsuena su-etenaren eta Zapatero-ren kontra. Sozialisten "anbiguitatea" esta-

ALBERTO ELOSEGI

kuru, nabarristak —*Diario de Navarraren* komunikazio talde guztiaren laguntzaz— zernahi egiten eta erraten ari dira sozialistei uztarrria ezartzeko. Hemendik aitzina, Zapateroren jendeek Nafarroan edo Nafarroaz abertzaleekin egin lezaketen edozein tratu, handi nahiz txiki, "ETArendako ordain politikoaren" irudian aurkeztuko dio UPNk iritzi publikoari. Dela Konstituzioak berak aurreikusten duen zerbait —errefe-renduma—, dela Del Burgok berak bere garaian proposatutako bertze zerbait —orga-no komun iraunkorra—. Berdin gobernu aurrerakoi bat Nafarroarendako, edo —laster edo berandu ikustekoa— hizkuntza politika-ren aldaketa ere. Dena izanen da "ETaren bidesaria".

Horren aitzinean, ohiko uzkurkeriaz ari dira PSNkoak, noiz batera noiz bertzera joka. Zapaterori leial izan beharrak alderdiaren politika defendatzera behartzen ditu. Buruzagitzan dauden anitz, ordea, aiseago leudeke UPNren ildoari segika. Ainhoa Aznare-zek ederki ikasi du katixima hori egun hauetan.

Bitartean, abertzaleek PSNre-kiko hurbiltze politikoa koheren-terik taxutu gabe segitzen dute. Edozein motatako "eraikuntza nazionalarendako" UPN Nafa-rroako Gobernutik botatzea baino inbertsio hoberik ez daite-keela egon ez da oraindik hain-baten buruan sartu. Batasunak Nafarroa Bairen barnean egon behar ote duen eztabaidaka ari

dira orain, EAK baietz, EAJk ezetz eta gai-nerakoak mutu. Bertzelako kontuak aparte utzita, Batasunaren presentziak ez dirudi fabore handirik egiten ahal duenik PSNreki-ko etorkizuneko akordio bati. Are gutxiago oraingo testuinguruan. Batasunak ez ditu gauzak horrela ikusten. Jelkideen ukoa honela interpretatu du: "EAJk Nafarroa Bai erabili nahi du Nafarroa Zapaterori opari-tzeko". Musika ezaguna. UPNk Nafarroa nazionalistei saldu nahi diela egozten dio Zapaterori. Ez dira UPNkoak beren bizi-raupen politikoaren alde lanean eta azpila-nean ari diren bakarrak. ■

Ohiko uzkurkeriaz ari dira PSNkoak,
noiz batera noiz bertzera joka.

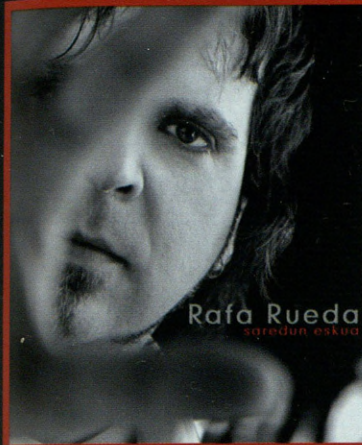
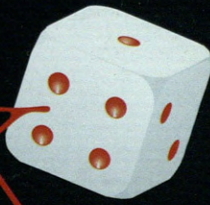
Zapaterori leial izan beharrak alderdiaren
politika defendatzera behartzen ditu.

Buruzagitzan dauden anitz, ordea,
aiseago leudeke UPNren ildoari segika.

Ainhoa Aznarezek ederki ikasi du
katixima hori egun hauetan

ASTE HONETAKO

zozketak

Rafa Rueda "Saredun Eskua"

diskoaren aurkezpen kontzertuetarako
10 harpidedunentzat bina sarrera

Ekainaren 9an Durangoko
Plateruena kafe antzokian 22:30etan
Ekainaren 16an Elgetako
Espaloia antzokian 22:30etan
www.hotsak.com

1

Bilboko Euskal Museoa

5 harpidedunentzat
bina sarrera

Miguel Unamuno plaza, 4
Bilbo BIZKAIA

www.euskal-museoa.org

2

JOLASTOKI JATETXEA

Jolastoki Jatetxea

Afaria
bi lagunentzat

Makalen etorbidea 24, Neguri
Getxo BIZKAIA

www.jolastoky.com

3

Istilu Banaketak

4 arropa sorta

Kalamua 25, behea
Elgoibar GIPUZKOA

www.istilu.com

4

Lauburua eta Gartxot

2 produktu sorta opari

www.argia.com/denda

5

AURREKO ASTEKO IRABAZLEAK

LURDES LERIA STUDIO

• Jaione Garmendia Lasa (Lazkao)

MATTEO JATETXEA

• Ramon Beloki Irastorza (Donostia)

UZTARTZA ATERPETXEA

• Jokin Ginea Kortajarena (Galdakao)

ERLEA GURE SENDAGILE

• Alberto De Miguel D'Anjou (Zubieta)

INGURU ABENTURA

• Gabino Zubeldia Gaztañaga (Donosti)

• Manu Urruzola Aranzabe (Alkiza)

• Errioguarda Enea jatetxea (Hernani)

• Gotzon Aleman AEK euskaltegia (Donostia)

PARTE HARTZEKO

Astelehenetik ostiralera **GOIZEZ** 09:00-13:00 **ARRATSALDEZ** 15:00-18:00

Tel: 943 36 72 85 • gunea@argia.com • www.argia.com/gunea

Urtzen ari naiz

Eta nirekin urtuko dira hondartza guztiak

Hondarribia, Zurriola,
Kontxa, Ondarreta, Orio,
Zarautz, Getaria,
Zumaia, Deba, Mutriku,
Arrigorri, Karraspio,
Isuntza, Ogeia, Ea, Laga,
Laida, Kanala, Kanalape,
San Antonio, Laidatxu,
Toña, Hondartzape,
Aritxatxu, Bakio,
Armintza, Gorliz,
Plentzia, Muriola,
Barrika, Meñakoz,
Arrietara, Barinatxe,
Gorrondatxe,
Arrigunaga, Ereaga, Las
Arenas, Zierbena, La
Arena...

Guztiok bat eginik,
Euskadi Klima
Aldaketari aurre egiteko
gauza izango da. Ekin
orain. Beranduegi izan
baino lehen.

ingurumena.net

Gure etxu dago

EUSKO JAURLARITZA

INGURUMEN ETA LURRALDE
ANTOLAMENDU SAILA

GOBIERNO VASCO

DEPARTAMENTO DE MEDIO AMBIENTE
Y ORDENACION DEL TERRITORIO